

ΠΑΝΤΕΙΟΝ ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΚΟΙΝΩΝΙΚΩΝ ΚΑΙ ΠΟΛΙΤΙΚΩΝ ΕΠΙΣΤΗΜΩΝ

PANTEION UNIVERSITY OF SOCIAL AND POLITICAL SCIENCES

ΣΧΟΛΗ ΟΙΚΟΝΟΜΙΑΣ ΚΑΙ ΔΗΜΟΣΙΑΣ ΔΙΟΙΚΗΣΗΣ
ΤΜΗΜΑ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗΣ ΚΑΙ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΚΗΣ ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ
ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ ΜΕΤΑΠΤΥΧΙΑΚΩΝ ΣΠΟΥΔΩΝ
«ΕΦΗΡΜΟΣΜΕΝΑ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΑ ΚΑΙ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΚΗ ΑΝΑΠΤΥΞΗ»
ΚΑΤΕΥΘΥΝΣΗ: ΑΣΤΙΚΗ ΚΑΙ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΚΗ ΑΝΑΠΤΥΞΗ
ΕΙΔΙΚΕΥΣΗ: ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΚΟΣ ΚΑΙ ΤΟΠΙΚΟΣ ΑΝΑΠΤΥΞΙΑΚΟΣ
ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΙΣΜΟΣ

**«Η περίπτωση του Δήμου Δελφών: Παρούσα Κατάσταση, Προκλήσεις και
Αναπτυξιακές Προοπτικές»**

ΔΙΠΛΩΜΑΤΙΚΗ ΕΡΓΑΣΙΑ

Ψύχα Παναγούλα

ΑΜ: 0824Μ019

Αθήνα, 2026

Μέλη Τριμελούς Επιτροπής

Επιβλέπουσα: Δεληθέου Βασιλική, Αναπληρώτρια Καθηγήτρια του Παντείου Πανεπιστημίου Κοινωνικών και Πολιτικών Επιστημών

Ψυχάρης Ιωάννης, Καθηγητής του Παντείου Πανεπιστημίου Κοινωνικών και Πολιτικών Επιστημών

Κυβέλου – Χιωτίνη Στέλλα- Σοφία, Καθηγήτρια του Παντείου Πανεπιστημίου Κοινωνικών και Πολιτικών Επιστημών

Copyright © Ψύχα Παναγούλα, 2026

All rights reserved. Με επιφύλαξη παντός δικαιώματος.

Απαγορεύεται η αντιγραφή, αποθήκευση και διανομή της παρούσας διδακτορικής διατριβής εξ ολοκλήρου ή τμήματος αυτής, για εμπορικό σκοπό. Επιτρέπεται η ανατύπωση, αποθήκευση και διανομή για σκοπό μη κερδοσκοπικό, εκπαιδευτικής ή ερευνητικής φύσης, υπό την προϋπόθεση να αναφέρεται η πηγή προέλευσης και να διατηρείται το παρόν μήνυμα. Ερωτήματα που αφορούν τη χρήση της διπλωματικής διατριβής για κερδοσκοπικό σκοπό πρέπει να απευθύνονται προς τον συγγραφέα.

Η έγκριση της διπλωματικής διατριβής από το Πάντειο Πανεπιστήμιο Κοινωνικών και Πολιτικών Επιστημών δεν δηλώνει αποδοχή των γνώμων του συγγραφέα.

Περίληψη

Αντικείμενο της παρούσας εργασίας αποτελεί η μελέτη του κλάδου του τουρισμού, η διερεύνηση της τοπικής επιχειρηματικότητας του Δήμου Δελφών, με έμφαση στις προκλήσεις των επιχειρηματιών και στον ρόλο της Τοπικής Αυτοδιοίκησης. Επιπροσθέτως, παρέχεται μια ολοκληρωμένη κατανόηση του εναλλακτικού τουρισμού ως στρατηγικού μοχλού για την βιώσιμη ανάπτυξη της περιοχής. Η επιλογή του Δήμου Δελφών, ως η υπό εξέταση περιοχή μελέτης έγινε λόγω του πλούσιου φυσικού και πολιτιστικού αποθέματος που διαθέτει, γεγονός που τον καθιστά έναν προορισμό με μεγάλες δυνατότητες ανάπτυξης, δίνοντας παράλληλα έμφαση στην βιωσιμότητά του και στην αξιοποίηση των ανεκμετάλλευτων δυνατοτήτων του.

Η έρευνα στηρίχθηκε στην κατασκευή ενός ερωτηματολογίου προς τις επιχειρήσεις που δραστηριοποιούνται στην περιοχή. Μέσω της έρευνας καταγράφηκε η στάση και οι απόψεις των ερωτηθέντων ως προς την υφιστάμενη κατάσταση της τοπικής επιχειρηματικότητας, τις προκλήσεις που καλούνται να αντιμετωπίσουν καθώς και τις ευκαιρίες που δίνονται ως προς την ανάπτυξη κυρίως εναλλακτικών μορφών τουρισμού, παρέχοντας στους επισκέπτες διαφοροποιημένες εμπειρίες. Επίσης, πραγματοποιήθηκαν τέσσερις (4) συνεντεύξεις με βασικούς θεσμικούς και αναπτυξιακούς φορείς της περιοχής με σκοπό την αποτύπωση των πρωτοβουλιών και των δράσεων καθώς και τον ρόλο της τοπικής αυτοδιοίκησης και των εμπλεκόμενων φορέων στην προώθηση του προορισμού ως μέσο ενίσχυσης της τοπικής οικονομίας.

Λέξεις Κλειδιά: εναλλακτικές μορφές τουρισμού, Οργανισμός Διαχείρισης Προορισμού (DMMO), βιώσιμη τουριστική ανάπτυξη, τοπική επιχειρηματικότητα, τοποκεντρική προσέγγιση, Δήμος Δελφών, συνεργατικοί σχηματισμοί/επιχειρηματικά δίκτυα.

Abstract

The subject of this dissertation is the study of the tourism industry, the investigation of local entrepreneurship in the Municipality of Delphi, with emphasis on the challenges that entrepreneurs have to face and the role of Local Government. Furthermore, it provides a comprehensive understanding of alternative tourism as a strategic tool for the sustainable development of the region. The Municipality of Delphi was chosen as the area under consideration because of its rich natural and cultural heritage, which makes it a destination with great potential for development, while emphasizing its sustainability and the exploitation of its untapped potential.

The research was based on the formation of a questionnaire sent to entrepreneurs operating in the study area. Through the research the «attitude» and the opinion regarding the current state of local entrepreneurship were recorded, the challenges that they have to be confronted with and the opportunities available for the development of alternative tourism, providing visitors with diverse experiences. In addition, four (4) interviews were conducted with institutional and development agencies in the region, in order to depict initiatives and actions as well as the role of Local Government and the stakeholders in promoting the destination as a means of strengthening the local economy.

Key Words: alternative tourism, Destination Management and Marketing Organization (DMMO), Sustainable tourism development, local entrepreneurship, place-based approach, Municipality of Delphi, Clusters/ Business networks.

Ευχαριστίες

Η παρούσα διπλωματική εργασία σηματοδοτεί την ολοκλήρωση των σπουδών μου στο ΠΜΣ «Εφαρμοσμένα Οικονομικά και Περιφερειακή Ανάπτυξη» του Τμήματος Οικονομικής και Περιφερειακής Ανάπτυξης του Παντείου Πανεπιστημίου. Πρωτίστως, θα ήθελα να ευχαριστήσω θερμά την επιβλέπουσα καθηγήτριά μου, Βασιλική Δεληθέου, η οποία μου έδωσε την ευκαιρία να ασχοληθώ με το θέμα της εργασίας, με καθοδηγούσε και με ενθάρρυνε καθ' όλη την διάρκεια εκπόνησής της. Επίσης, θα ήθελα να ευχαριστήσω το σύνολο των διδασκόντων του μεταπτυχιακού προγράμματος για την συνεργασία που είχαμε και τις πολύτιμες γνώσεις που μας μετέφεραν.

Επιπροσθέτως, θα ήθελα να εκφράσω τις θερμές μου ευχαριστίες στον κ. Ταγκαλή Παναγιώτη, Δήμαρχο Δελφών, στην κα Έλλη Κοτσάνου, Διευθύντρια του Δικτύου Δελφών, σε όλα τα στελέχη της Ομάδας Τοπικής Δράσης ΑΝ.ΦΩ. Α.Ε. ΟΤΑ που έχει την ευθύνη των προγραμμάτων Leader στην Π.Ε. Φωκίδας εδώ και τέσσερις προγραμματικές περιόδους (πλην ΔΕ Γραβιάς και ΔΕ Παρνασσού) και τον κ. Τσιτσιρίγκο Βασίλη, Γενικό Διευθυντή του Οργανισμού Ανάπτυξη Στερεάς Ελλάδας Α.Α.Ε. και συντονιστή των Προγραμμάτων Leader στις ΔΕ Γραβιάς και ΔΕ Παρνασσού του Δήμου Δελφών (Leader Παρνασσού-Οίτης), για τον χρόνο που διέθεσαν με σκοπό την πραγματοποίηση των συνεντεύξεων και την παροχή χρήσιμων πληροφοριών για την εκπόνηση της παρούσας εργασίας.

Αθήνα, 1 Φεβρουαρίου 2026

Περιεχόμενα

Περίληψη	2
Abstract	3
Συντομογραφίες	8
Κατάλογος Πινάκων	6
Κατάλογος Εικόνων	6
Κατάλογος Γραφημάτων.....	6
Εισαγωγή	10
Κεφάλαιο 1 ^ο : Ευρωπαϊκές και Εθνικές Πολιτικές Βιώσιμης Τουριστικής Ανάπτυξης και ο Ρόλος της Τοπικής Αυτοδιοίκησης	11
1.1.Βασικές έννοιες.....	11
1.2.Ευρωπαϊκές Πολιτικές για την ανάπτυξη και τον τουρισμό.....	14
1.2.1.Ιστορική Εξέλιξη του Τουρισμού στην ΕΕ.....	14
1.2.2.Στρατηγικές Κατευθύνσεις της ΕΕ για τον τουρισμό πριν και μετά την πανδημία	16
1.3.Εθνικές Πολιτικές για την βιώσιμη ανάπτυξη και τον τουρισμό	19
1.3.1Τα οικονομικά στοιχεία του Τουρισμού και το Εθνικό Σχέδιο για τον Τουρισμό 2030.....	19
1.3.2. Η θεσμική κατοχύρωση και η συμβολή των Οργανισμών Διαχείρισης και Προώθησης Προορισμού (DMMOs).....	22
1.3.3.Τοπικές πολιτικές και ο ρόλος των ΟΤΑ	23
Κεφάλαιο 2 ^ο : Βασικά αναπτυξιακά χαρακτηριστικά Περιοχής Μελέτης	25
2.1.Γεωγραφική και Χωρική ταυτότητα	25
2.2.Διοικητική Διαίρεση	27
2.3.Δημογραφικά Χαρακτηριστικά.....	28
2.4.Σύνθεση Τοπικής Οικονομίας και Απασχόληση	28
2.5.Υποδομές	32
2.6.Περιβάλλον και Φυσικοί Πόροι.....	33
2.3.1.Πολιτιστικά και Τουριστικά Χαρακτηριστικά	33
Κεφάλαιο 3 ^ο : Έρευνα για την Τοπική Επιχειρηματικότητα στον Δήμο Δελφών.....	35
3.1. Σκοπός έρευνας – Μεθοδολογία	35
3.2. Ερευνητικά Ερωτήματα – Περιορισμοί Έρευνας.....	36
3.3. Διαδικασία συλλογής και ανάλυσης δεδομένων του ερωτηματολογίου.....	37
3.4. Παρουσίαση Αποτελεσμάτων	38
3.5. Παρουσίαση αποτελεσμάτων ποιοτικής έρευνας	61
3.6. SWOT Analysis Περιοχής Μελέτης	63
Κεφάλαιο 4: Συμπεράσματα	65

Αντί Επιλόγου	68
Βιβλιογραφία	69
Παράρτημα Ι	74
Παράρτημα ΙΙ	82

Κατάλογος Πινάκων

Πίνακας 1: Κατανομή Αριθμού Επιχειρήσεων Δήμου Δελφών ανά ΚΑΔ. - Πηγή: ΓΕΜΗ.....	30
Πίνακας 2: Κατανομή Μόνιμου Πληθυσμού ανά ηλικιακή Ομάδα και κατάσταση ασχολίας - Πηγή: ΕΛΣΤΑΤ	31
Πίνακας 3: Κατανομή Μόνιμου Πληθυσμού ανά Φύλο και κατάσταση ασχολίας. Πηγή: ΕΛΣΤΑΤ	32
Πίνακας 4: Βαθμός επιρροής παραγόντων της τοπικής διοίκησης στη λειτουργία των επιχειρήσεων (ερώτηση 8 - Περιγραφικά Στατιστικά)	55
Πίνακας 5: Βαθμός ικανοποίησης από την τοπική υποδομή (ερώτηση 9 - Περιγραφικά Στατιστικά).....	56
Πίνακας 6: Σύγκριση Ικανοποίησης Υποδομών (ερώτηση 8) βάσει της Αντίληψης για Παροχή Ευκαιριών (ερώτηση 11).....	57
Πίνακας 7: Πίνακας 4: Αποτελέσματα T-test (Συσχέτιση Ερωτήσεων 15-16).....	58
Πίνακας 8: Πρόθεση Συμμετοχής σε Δίκτυο Εναλλακτικού Τουρισμού βάσει γενικής στάσης προς τις συνεργασίες	60

Κατάλογος Εικόνων

Εικόνα 1: Πυλώνες αειφόρου ανάπτυξης - Πηγή ΙΝΣΕΤΕ	12
Εικόνα 2: Χάρτης Περιφέρειας Στερεάς Ελλάδας-Πηγή: ΕΕΤΑΑ https://www.eetaa.gr/chartes-ton-dimon/perifereia-stereas-elladas/	26
Εικόνα 3: Δήμος Δελφών - Σημεία Ενδιαφέροντος. Πηγή: https://dimosdelfon.gr/odimos/	27
Εικόνα 4: Δημογραφικά στοιχεία ΠΕ Φωκίδας, Πηγή ΕΛΣΤΑΤ.....	28

Κατάλογος Γραφημάτων

Γράφημα 2.1: Απασχολούμενοι ανά τομέα παραγωγής στον Δήμο Δελφών. Πηγή ΕΛΣΤΑΤ.....	29
Γράφημα 3.1 : Φύλο Ερωτηθέντων.....	38
Γράφημα 3.2: Ηλικιακή Κατανομή Δείγματος.....	38
Γράφημα 3.3: Μορφωτικό Επίπεδο Ερωτηθέντων.....	39
Γράφημα 3.4: Κλάδος Δραστηριοποίησης Επιχειρήσεων Δείγματος.....	40
Γράφημα 3. 5: Χρόνια Λειτουργίας Επιχειρήσεων.....	41
Γράφημα 3.6: Μέγεθος Επιχειρήσεων.....	41
Γράφημα 3.7: Ανασταλτικοί Παράγοντες Επιχειρηματικής Δραστηριότητας.....	42
Γράφημα 3.8: Επίδραση Παραγόντων Τοπικής Διοίκησης.....	43

Γράφημα 3.9: Βαθμός Ικανοποίησης από Υποδομές.....	44
Γράφημα 3.10: Αξιοποίηση Πολιτιστικών και Φυσικών Χαρακτηριστικών Δήμου Δελφών.....	45
Γράφημα 3.11: Ευκαιρίες Ανάπτυξης επιχειρήσεων στον Δήμο Δελφών.....	45
Γράφημα 3.12: Προτίμομενα Μέτρα στήριξης Επιχειρήσεων	46
Γραφήμα 3.13: Συμμετοχή επιχειρήσεων σε πρωτοβουλίες στήριξης.....	47
Γράφημα 3.14: Πρόθεση Συνεργασίας Επιχειρήσεων.....	47
Γράφημα 3.15: Σημαντικότητα σύνδεσης τοπικής παραγωγής ή επιχειρηματικότητας με τον τουρισμό.....	48
Γράφημα 3.16: Αξιολόγηση της Βαρύτητας του Τουριστικού Κλάδου.....	49
Γράφημα 3.17: Πόσο βιώσιμη και ωφέλιμη θεωρείτε την ανάπτυξη εναλλακτικών μορφών τουρισμού για τον Δήμο Δελφών;.....	49
Γράφημα 3.18: Εφαρμογή πρακτικών βιωσιμότητας.....	50
Γράφημα 3.19: Πρόθεση εμπλοκής επιχειρήσεων με τον εναλλακτικό Τουρισμό.....	50
Γράφημα 3.20: Κατανομή Ενδιαφέροντος Επιχειρήσεων για τον Εναλλακτικό Τουρισμό.....	52
Γράφημα 3.21: Βιωσιμότητα εναλλακτικού τουρισμού για τις επιχειρήσεις του δείγματος.....	53
Γράφημα 3.22: Συμμετοχή σε Δίκτυο Εναλλακτικού Τουρισμού.....	54
Γράφημα 3. 23: Σύγκριση Μέσου όρου και Τυπικής Απόκλισης (Ερώτηση 8)....	55
Γράφημα 3.24: Σύγκριση Μέσου όρου και Τυπικής Απόκλισης (Ερώτηση 9)....	56
Γράφημα 3.25: Σύγκριση Ικανοποίησης Υποδομών βάσει της Αντίληψης για Παροχή Ευκαιριών.....	58

Συντομογραφίες

- Α.Α.Ε.: Αναπτυξιακή Ανώνυμη Εταιρεία
ΑΕΙ: Ανώτατο Εκπαιδευτικό Ίδρυμα
ΑΕΠ: Ακαθάριστο Εγχώριο Προϊόν
ΑΜΕΑ: Άτομα με Ειδικές Ανάγκες
ΑΠΕ: Ανανεώσιμες Πηγές Ενέργειας
ΑΝΦΩ: Αναπτυξιακή Φωκική
ΒΙΟΠΑ: Βιοτεχνικό Πάρκο
ΓΕΜΗ: Γενικό Εμπορικό Μητρώο
Δ.Ε.: Δημοτική Ενότητα
Ε.Ε.Τ.Α.Α. Α.Ε.: Ελληνική Εταιρεία Τοπικής Ανάπτυξης και Αυτοδιοίκησης
ΕΕ: Ευρωπαϊκή Ένωση
ΕΚ: Ευρωπαϊκή Κοινότητα
ΕΛΣΤΑΤ: Ελληνική Στατιστική Εταιρεία
ΕΟΚ: Ευρωπαϊκή Οικονομική Κοινότητα
ΕΠΣ: Ειδικό Πολεοδομικό Σχέδιο
ΕΣΠΑ: Εταιρικό Σύμφωνο Περιφερειακής Ανάπτυξης
ΙΕΚ: Ινστιτούτο Επαγγελματικής Κατάρτισης
ΙΝΣΕΤΕ/INSETE: Ινστιτούτο του Συνδέσμου Ελληνικών Τουριστικών Επιχειρήσεων
κ.α.: και άλλα
ΚΑΔ: Κωδικός Αριθμός Δραστηριότητας
ΚΕΔΕ: Κεντρική Ένωση Δήμων Ελλάδος
μ.ο.: μέσος όρος
ΜΜΕ: Μικρομεσαίες επιχειρήσεις
ν.: Νόμος
ΟΑΣΕ: Οργανισμός Ανάπτυξης Στερεάς Ελλάδας
ΟΗΕ: Οργανισμός Ηνωμένων Εθνών
ΟΤΑ: Οργανισμός Τοπικής Αυτοδιοίκησης
π.χ: παραδείγματος χάριν
ΠΑΘΕ: Πάτρα-Αθήνα-Θεσσαλονίκη-Εύζωνοι (αυτοκινητόδρομος)
ΠΕ: Περιφερειακή Ενότητα

ΠΟΤ: Παγκόσμιος Οργανισμός Τουρισμού
ΡΑΑΕΥ: Ρυθμιστική Αρχή Αποβλήτων, Ενέργειας και Υδάτων
ΣΕΕ: Συνθήκη για την Ευρωπαϊκή Ένωση
ΣΕΚ: Συνθήκη περί ιδρύσεως της Ευρωπαϊκής Κοινότητας
ΣΕΟΚ: Συνθήκη περί ιδρύσεως της Ευρωπαϊκής Οικονομικής Κοινότητα
ΤΕΙ: Τεχνολογικό Εκπαιδευτικό Ίδρυμα
ΤΠΣ: Τοπικό Πολεοδομικό Σχέδιο
Υ.ΠΕ.ΧΩ.ΔΕ: Υπουργείο Περιβάλλοντος, Χωροταξίας και Δημοσίων Έργων
ΦΕΚ: Φύλλο Εφημερίδας της Κυβερνήσεως
DMMO: Destination Management & Marketing Organizations
MDGs: Millennium Development Goals
MICE: Meetings, Incentives, Conferences, Exhibitions
SPSS: Statistical Package for Social Sciences
SROI: Social Return on Investment
STD: Standard Deviation
SWOT: Strengths, Weaknesses, Opportunities, Threats
UNESCO: United Nations Educational, Scientific and Cultural Organization
UNT: United Nations Tourism
UNWTO: United Nations World Tourism Organization

Εισαγωγή

Στο σύγχρονο ευρωπαϊκό πλαίσιο οι επιμέρους περιφέρειες των κρατών μελών αναδεικνύονται σε σημαντικούς παράγοντες ενίσχυσης της ανταγωνιστικότητας, σε ένα συνεχώς μεταβαλλόμενο περιβάλλον, το οποίο καλείται να αντιμετωπίσει τα τελευταία χρόνια μια σειρά από αλληπάλλληλες κρίσεις. Κάτω από αυτές τις συνθήκες είναι επιτακτική η ανάγκη κάθε περιφέρεια να αναλάβει δράσεις με σκοπό την στήριξη της βιωσιμότητάς της και της αναπτυξιακής της πορείας. Η τοπική επιχειρηματικότητα αποτελεί κρίσιμο πυλώνα βιώσιμης οικονομικής ανάπτυξης των ΟΤΑ, καθώς συνδέεται στενά με την απασχόληση, την διαφοροποίηση της παραγωγικής βάσης, την ενδυνάμωση του κοινωνικού ιστού και την διαφύλαξη της πολιτιστικής κληρονομιάς. (Zambrano-Mieles et al, 2025).

Προς αυτή την κατεύθυνση συμβάλλει ο μετασχηματισμός του μοντέλου του βιώσιμου τουρισμού, ως κυρίαρχου πυλώνα ανάπτυξης των ΟΤΑ. Δεδομένου ότι ο τουρισμός, ως κατεξοχήν βιωματικό προϊόν, «καταναλώνεται» στον τόπο προορισμού και ταυτίζεται με τον ίδιο τον προορισμό και το ανθρώπινο δυναμικό του, κρίνεται απαραίτητη η υιοθέτηση μιας συνεκτικής ταυτότητας και βιώσιμης στρατηγικής, μέσα από την συνεργασία όλων των εμπλεκόμενων μερών (ΙΝΣΕΤΕ, 2023). Η σχέση μεταξύ τοπικής επιχειρηματικότητας και τουρισμού καθίσταται ακόμη πιο σημαντική σε περιοχές με υψηλή πολιτιστική αξία και διεθνή τουριστική αναγνωρισιμότητα. Ο Δήμος Δελφών αποτελεί χαρακτηριστικό παράδειγμα όπου η βιώσιμη τουριστική ανάπτυξη μπορεί να ενισχύσει ουσιαστικά την τοπική επιχειρηματικότητα, προσφέροντας δυνατότητες διαφοροποίησης, μείωσης της εποχικότητας και δημιουργίας νέων οικονομικών ευκαιριών.

Σκοπός της παρούσας εργασίας είναι να αποτυπώσει το πώς αντιλαμβάνονται οι τοπικές επιχειρήσεις τις αναπτυξιακές δυνατότητες του Δήμου Δελφών και σε ποιον βαθμό υιοθετούν ή προτίθενται να υιοθετήσουν τον εναλλακτικό τουρισμό ως στρατηγική ενίσχυσης της βιώσιμης ανάπτυξης. Παράλληλα, επιμέρους στόχο αποτελεί η διερεύνηση της υφιστάμενης κατάστασης της τοπικής επιχειρηματικότητας, των εμποδίων που καλείται να υπερβεί, των πρωτοβουλιών και των δράσεων των φορέων στο πλαίσιο ενίσχυσης του τουριστικού προϊόντος και της εδραίωσης διαφοροποιημένων εμπειριών εναλλακτικού τουρισμού μέσα από την δυνατότητα ανάπτυξης συνεργατικών σχημάτων.

Η παρούσα διπλωματική εργασία δομείται σε τέσσερα διακριτά κεφάλαια. Στο πρώτο κεφάλαιο της εργασίας κρίνεται σκόπιμο να αποσαφηνισθούν οι βασικές έννοιες, χρήσιμες για την μελέτη του θέματος της εργασίας. Έπειτα αναλύονται οι πολιτικές που έχουν ληφθεί σε ευρωπαϊκό και εθνικό επίπεδο στο πλαίσιο διαμόρφωσης της τουριστικής στρατηγικής πριν και μετά την πανδημία, με έμφαση στην υιοθέτηση εναλλακτικών μορφών τουρισμού. Στο δεύτερο κεφάλαιο, παρουσιάζεται το προφίλ της περιοχής μελέτης παραθέτοντας τα βασικά της χαρακτηριστικά. Το τρίτο κεφάλαιο της εργασίας, καταλαμβάνει η ποσοτική και ποιοτική έρευνα που διεξήχθη, την παράθεση της μεθοδολογίας που ακολουθήθηκε και των σχετικών αποτελεσμάτων. Τέλος στο τέταρτο κεφάλαιο αναλύονται τα συμπεράσματα της παρούσας έρευνας, όπως προκύπτουν από την σύνθεση των στοιχείων των προηγούμενων κεφαλαίων.

Κεφάλαιο 1^ο : Ευρωπαϊκές και Εθνικές Πολιτικές Βιώσιμης Τουριστικής Ανάπτυξης και ο Ρόλος της Τοπικής Αυτοδιοίκησης

1.1 Βασικές έννοιες

Αειφόρος ή βιώσιμη ανάπτυξη:

Ήδη από την δεκαετία του 1980, όπου άρχισαν να γίνονται φανερά τα περιβαλλοντικά προβλήματα και να ασκείται σκληρή κριτική κατά της βαριάς βιομηχανίας, θεωρήθηκε επιτακτική η στροφή σε βιώσιμα μοντέλα ανάπτυξης, λαμβάνοντας υπόψη τις περιβαλλοντικές, οικονομικές και κοινωνικές διαστάσεις της. Η αναφορά στην αειφόρο ανάπτυξη πρωτοεμφανίστηκε στην έκθεση το «Κοινό μας Μέλλον», γνωστή και ως έκθεση Brundtlandt της Διεθνούς Επιτροπής για το Περιβάλλον και την Ανάπτυξη το 1987. Ως αειφόρος ανάπτυξη ορίστηκε *«η ανάπτυξη που ικανοποιεί τις ανάγκες του παρόντος χωρίς να διακυβεύει την ικανότητα των μελλοντικών γενεών να ικανοποιήσουν τις δικές τους ανάγκες»* (Κιλιπίρης, 2023, σ. 15 επ.). Ωστόσο, η έννοια της «αειφόρου ή βιώσιμης ανάπτυξης» συγκεκριμενοποιήθηκε στην Διάσκεψη των Ηνωμένων Εθνών για την Ανάπτυξη και το Περιβάλλον που πραγματοποιήθηκε στο Ρίο το 1992 (Περιφερειακό Κέντρο Πληροφόρησης του ΟΗΕ, n.d.) και αναδείχθηκε η αλληλεξάρτηση μεταξύ του περιβάλλοντος, της οικονομία και της κοινωνίας ως αλληλοσυνδεόμενων παραγόντων μιας ολιστικής αναπτυξιακής προσέγγισης (Γκιζάρη-Ξανθοπούλου & Μάνου, 2023).

Πέρασαν τουλάχιστον δέκα χρόνια για την πραγματοποίηση της επόμενης Συνδιάσκεψης διεθνούς εμβέλειας, εκείνη των Ηνωμένων Εθνών για τη Βιώσιμη Ανάπτυξη στο Γιοχάνεσμπουργκ το 2002. Σε αντίθεση με την Διάσκεψη του Ρίο, η εν λόγω διάσκεψη δεν μπορεί να χαρακτηριστεί ιδιαίτερα επιτυχημένη, καθώς δεν κατέληξε σε δεσμευτικά κείμενα και συμφωνίες, ενώ παρατηρήθηκαν φαινόμενα αντιπαράθεσης μεταξύ των ανεπτυγμένων χωρών του Βορρά και των λιγότερο ανεπτυγμένων χωρών του Νότου. Παρ' όλα αυτά, περισσότερο επιτυχημένη θεωρήθηκε η Συνδιάσκεψη της Χιλιετίας που πραγματοποιήθηκε στην Νέα Υόρκη δύο χρόνια νωρίτερα, το 2000. Εκεί τέθηκαν οι οκτώ (8) βασικοί αναπτυξιακοί Στόχοι της Χιλιετίας (Millennium Development Goals – MDGs έως το 2015 καλύπτοντας και τους 3 πυλώνες της βιώσιμης ανάπτυξης προς όλα τα επίπεδα διακυβέρνησης (τοπικό, εθνικό παγκόσμιο). Εν συνεχεία, τους MDGs διαδέχτηκε το 2015, η Ατζέντα 2030 που περιελάμβανε του 17 Στόχους Βιώσιμης Ανάπτυξης του ΟΗΕ, αποτελώντας μέχρι και σήμερα τον οδικό χάρτη της διεθνούς κοινότητας δίνοντας έμφαση στα δικαιώματα του ανθρώπου και στις ευάλωτες κοινωνικές ομάδες (Γκιζάρη-Ξανθοπούλου & Μάνου, 2023).

Τουρισμός και Βιώσιμος Τουρισμός:

Η προσέγγιση της έννοιας του τουρισμού έχει απασχολήσει την επιστημονική κοινότητα για αρκετά χρόνια και μέχρι σήμερα έχουν δοθεί ποικίλες ερμηνείες. Αυτό οφείλεται στο γεγονός πως ο τουρισμός αποτελεί ένα σύνθετο φαινόμενο που επηρεάζεται από πολλούς εσωτερικούς και εξωτερικούς παράγοντες. Επικρατέστερος ωστόσο φαίνεται να είναι ο ορισμός που δίνει ο Παγκόσμιος Οργανισμός Τουρισμού επισημαίνοντας πως *«Ο τουρισμός είναι ένα κοινωνικό, πολιτισμικό και οικονομικό φαινόμενο το οποίο συνεπάγεται τη μετακίνηση ανθρώπων σε χώρες ή μέρη εκτός του*

συνήθους περιβάλλοντός τους για προσωπικούς ή επιχειρηματικούς/επαγγελματικούς σκοπούς» (UN Tourism,n.d.). Φαινομενικά, παρότι εξυπηρετεί πρωτίστως τις ψυχαγωγικές ανάγκες των ατόμων, ο τουρισμός ικανοποιεί και πολλές άλλες ανάγκες του κοινωνικού βίου, καθώς συνδέεται με παράπλευρες δραστηριότητες, που έχουν αντίκτυπο σε πολλούς τομείς των κοινωνικοοικονομικών δραστηριοτήτων του ανθρώπου. Για τον λόγο αυτό, οι αλλαγές που επέρχονται στην οικονομία, την κοινωνία, το περιβάλλον και τον πολιτισμό εξαιτίας του τουριστικού κλάδου, διαχέονται σε όλο το κοινωνικό σύνολο (Βενετσανοπούλου, 2019).

Η βιώσιμη τουριστική ανάπτυξη ή ο αειφόρος τουρισμός αναφέρεται «στον συνδυασμό του αριθμού και του τύπου των επισκεπτών με τις ενέργειες των τουριστικών επιχειρήσεων σε τόπο προορισμού που να μπορούν να συνεχιστούν μελλοντικά, χωρίς βλάβη της ποιότητας του περιβάλλοντος» (Γαλάνης, 2024). Ο αειφόρος τουρισμός βρίσκεται σε πλήρη αρμονία με τις αρχές της βιώσιμης ανάπτυξης και έρχεται ως λύση στην αντιμετώπιση των δυσμενών επιπτώσεων του μαζικού τουρισμού. Στην πραγματικότητα επιβάλλει την ισόρροπη ανάπτυξη του κλάδου στο τοπικό, οικονομικό, κοινωνικό, πολιτιστικό και περιβαλλοντικό πεδίο του εκάστοτε προορισμού με παράλληλη φροντίδα του επισκέπτη.

Εικόνα 1: Πυλώνες αειφόρου ανάπτυξης - Πηγή INΣΕΤΕ

Εναλλακτικός Τουρισμός: Έννοια και Επιμέρους Μορφές

Συνυφασμένη με τις ανωτέρω έννοιες, όπως παρατέθηκαν, είναι η έννοια του «εναλλακτικού ή ειδικού τουρισμού». Ο εναλλακτικός τουρισμός προωθεί την βιώσιμη τουριστική ανάπτυξη, η οποία επιβάλλει την ισόρροπη τοπική, κοινωνική, οικονομική, πολιτισμική και περιβαλλοντική ανάπτυξη. Η στροφή σε ειδικές/θεματικές μορφές τουρισμού τα τελευταία χρόνια, έρχεται ως αντίβαρο της παρακμής του μαζικού τουρισμού, έχοντας ως απώτερο σκοπό την εισαγωγή μιας νέας φιλοσοφίας και προσέγγισης του τουριστικού προϊόντος των περιοχών. (Βενετσανοπούλου, 2019, σ. 69 επ.). Άλλωστε, οι επισκέπτες πλέον θέτουν ψηλά στην ατζέντα τους την αειφόρο ανάπτυξη, αναζητώντας συνεχώς νέες διαφοροποιημένες εμπειρίες. Στην συνέχεια κρίνεται σκόπιμο να δοθούν οι ορισμοί των βασικότερων μορφών ειδικού ή εναλλακτικού τουρισμού.

Αγροτουρισμός: Ο όρος «αγροτουρισμός» ή «αγροτικός τουρισμός» περιλαμβάνει δραστηριότητες που σχετίζονται με αγροτικές εργασίες, αναπτύσσεται κυρίως από τους απασχολούμενους στον πρωτογενή και δευτερογενή τομέα και στηρίζεται στους φυσικούς και ανθρώπινους τοπικούς πόρους του αγροτικού χώρου (Βενετσανοπούλου, 2019).

Γαστρονομικός Τουρισμός ή Οινοτουρισμός: Η έννοια του γαστρονομικού τουρισμού είναι άρρηκτα συνδεδεμένη με ένα πλέγμα δραστηριοτήτων και υπηρεσιών που έχουν ως κεντρικό πυρήνα την γνωριμία με τοπικά προϊόντα και την εθνική και τοπική κουζίνα. Ειδικότερη μορφή μπορεί να θεωρηθεί ο οινοτουρισμός, ο οποίος συνδέεται με τις υπηρεσίες, τις υποδομές και της δραστηριότητες που περιβάλλουν έναν οινοποιείο και τους αμπελώνες (Κοκκώσης και σύν, 2020).

Πολιτιστικός ή Ιστορικός Τουρισμός: Η έννοια του τουρισμού είναι συνυφασμένη με εκείνη του πολιτισμού εδώ και δεκαετίες. Ο πολιτιστικός τουρισμός αναφέρεται στην διενέργεια ταξιδιών με σκοπό την γνωριμία με την ιστορία, την παράδοση, τα τοπικά ήθη και έθιμα, και εν γένει τον πολιτισμό ενός τόπου (Κοκκώσης και σύν, 2020).

Οικοτουρισμός ή Οικολογικός Τουρισμός: Η εν λόγω μορφή τουρισμού στηρίζεται στην ανάδειξη και στην αξιοποίηση των φυσικών πόρων ενός τόπου. Απαντάται επίσης με την έννοια του φυσιολατρικού τουρισμού. Είναι δύσκολο να αποδοθεί ένας συγκεκριμένος, κοινά αποδεκτός ορισμός. Για τον λόγο αυτό νοείται ως ο τουρισμός όπου η φύση και το τοπίο λειτουργούν ως το «τουριστικό προϊόν» αποτελώντας πόλο έλξης πολλών επισκεπτών (Βενετσανοπούλου, 2019).

Θαλάσσιος ή Αλιευτικός Τουρισμός: ο Θαλάσσιος Τουρισμός είναι μια μορφή τουρισμού ιδιαίτερα σημαντική για την χώρα μας λόγω του γεωμορφολογικού της τοπίου, της έκτασης και ποιότητας της ακτογραμμής. Με μια ευρύτερη έννοια θα μπορούσε να περιλαμβάνει όλες εκείνες τις δραστηριότητες που έχουν σχέση με την θάλασσα και τις ακτές. Τέλος, αποδίδεται και ως «ναυτικός τουρισμός» (Κοκκώσης και σύν, 2020).

Ορεινός ή Ορειβατικός Τουρισμός: Αφορά ταξίδια που σχετίζονται με δραστηριότητες σε ορεινούς όγκους και ορεινές περιοχές συνήθως μικρής διάρκειας. Συνδυάζεται με ήπιες δραστηριότητες όπως περιηγητικές, ορειβατικές και άλλες αθλητικές δραστηριότητες. Το τουριστικό προϊόν έχει επίκεντρο τις ορεινές περιοχές (Κοκκώσης και σύν, 2020).

Αθλητικός Τουρισμός: Ο αθλητικός τουρισμός αφορά σε ένα μεγάλο αριθμό δραστηριοτήτων με κεντρικό πυρήνα την άθληση. Οι επισκέπτες λαμβάνουν μέρος σε αθλητικές δραστηριότητες, καθώς η φυσική κατάσταση και διατήρηση της υγείας

βρίσκονται ψηλά στην λίστα των αναγκών του σύγχρονου ανθρώπου (Κοκκώσης και σύν, 2020).

Θρησκευτικός Τουρισμός: *Ο θρησκευτικός τουρισμός απαντάται και με την έννοια του «Προσκυνηματικού τουρισμού» και αφορά στην επίσκεψη σε τόπους θρησκευτικής λατρείας και θρησκευτικών μνημείων, είτε για λόγους θρησκευτικούς είτε για λόγους εκπαιδευτικούς και γνωριμίας με την θρησκευτική παράδοση και κληρονομία (Κοκκώσης και σύν, 2020).*

Τουρισμός Ατόμων Τρίτης Ηλικίας: *Ο τουρισμός ατόμων τρίτης ηλικίας ή «silver tourism», αφορά ένα μεγάλο μέρος των επισκεπτών του τουριστικού κλάδου. Πρόκειται για έναν ανερχόμενο είδος τουρισμού δεδομένης της συνεχούς γήρανσης του πληθυσμού. Με την Τρίτη ηλικία συνδέονται ποικίλες μορφές τουρισμού όπως ο τουρισμός υγείας και ο θεραπευτικός τουρισμός (Βενετσανοπούλου, 2019).*

Επαγγελματικός ή Συνεδριακός Τουρισμός: *Η μορφή αυτή του εναλλακτικού τουρισμού αφορά στην μετακίνηση των ταξιδιωτών με σκοπό την επιστημονική ή επαγγελματική ενημέρωση. Κίνητρο για την διενέργεια των ταξιδιών είναι η προώθηση της επαγγελματικής δραστηριότητας. (Κοκκώσης και σύν, 2020).*

1.2 Ευρωπαϊκές Πολιτικές για την ανάπτυξη και τον τουρισμό

1.2.1 Ιστορική Εξέλιξη του Τουρισμού στην ΕΕ

Σε ευρωπαϊκό επίπεδο ο τουρισμός αποτελεί μια από τις βασικές οικονομικές δραστηριότητες με δυνατότητα να προσφέρει σημαντικά οφέλη στην προώθηση της οικονομικής ανάπτυξης. Στα πρώτα χρόνια λειτουργίας των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων, ο τουρισμός ανήκε εξ ολοκλήρου στα κράτη μέλη, χωρίς ουσιαστικό ενδιαφέρον λήψης μέτρων ή συνεργασίας, στον τομέα αυτό από τα κράτη μέλη των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων. Ο τουρισμός δεν αποτελούσε προτεραιότητα για την δημιουργία μιας κοινής πολιτικής καθώς τα ανεπτυγμένα κράτη που είχαν προσχωρήσει στην ΕΚ δεν επωφελούνταν άμεσα από τον διεθνή τουρισμό. Η σημασία του τουρισμού ως μοχλού οικονομικής ανάπτυξης έγινε αντιληπτή κατά την δεκαετία του '80 με την ένταξη της Ελλάδας (1981), της Ισπανίας (1986) και της Πορτογαλίας (1986), όπου η τουριστική βιομηχανία αποτελούσε στρατηγικό πυλώνα για την οικονομικής τους ανάπτυξη (Διονυσοπούλου, 2023).

Η σημασία του τουρισμού καταδεικνύεται από την συμβολή του στο ΑΕΠ και την ενίσχυση της απασχόλησης σε σχέση με άλλους τομείς της οικονομίας, ειδικότερα σε περιοχές όπου καθίσταται δύσκολη η εύρεση εναλλακτικών πόρων και οικονομικών κινήτρων. Πιο συγκεκριμένα, ο τουριστικός κλάδος αποτελούσε το 10% του ΑΕΠ της ΕΕ, με πάνω 563 εκατομμύρια αφίξεις να καταγράφονται πριν από την πανδημία (Masterson, 2022). Παρά τη σπουδαιότητά του ως τομέα ιδιαίτερου ενδιαφέροντος από την ΕΕ, οι ευρωπαϊκές παρεμβάσεις ιστορικά είχαν έρεισμα την λήψη μέτρων σε άλλους τομείς πολιτικής της ΕΕ, όπως η προστασία του καταναλωτή, η πολιτική μεταφορών, η περιφερειακή και κοινωνική πολιτική, συμβάλλοντας στην προώθηση επιμέρους στόχων της ΕΕ που σχετίζονται με την καινοτομία, την ψηφιοποίηση, της δημιουργία θέσεων απασχόλησης, στην στρατηγική για την απόκτηση νέων δεξιοτήτων, καθώς ο τουρισμός πρόκειται για έναν cross sectoral κλάδο (Διονυσοπούλου, 2023).

Πρώτη φορά ο τουρισμός ως πεδίο δράσης της ΕΕ εμφανίζεται στην Συνθήκη του Μάαστριχτ (1992). Το άρθρο 3 της ΣΕΕ περιλαμβάνει έναν μακροσκελή κατάλογο τομέων δράσης της ΕΕ, που επιδρούν άμεσα στην τουριστική βιομηχανία, ενώ γίνεται μνεία και για τον τουρισμό, η οποία όμως είχε διακηρυκτικό χαρακτήρα. Έως και την υπογραφή της Συνθήκης του Μάαστριχτ με την οποία αποφασίστηκε η στενότερη συνεργασία – ένωση των λαών της Ευρώπης, θα μπορούσαμε να λεχθεί, ότι στην ΕΕ τέθηκαν τα θεμέλια ανάπτυξης και ενίσχυσης του τουρισμού με την λήψη μέτρων στους τομείς που είχε αποκλειστική αρμοδιότητα (Διονυσοπούλου, 2023).

Μετάπειτα με την Συνθήκη του Άμστερνταμ (1997) ρυθμίστηκαν επιμέρους ζητήματα που αφορούν την ελεύθερη κυκλοφορία των πολιτών της Ένωσης, ενώ λήφθηκαν μέτρα για την καλύτερη αντιμετώπιση του διεθνούς οργανωμένου εγκλήματος και της τρομοκρατίας, ρυθμίστηκαν ζητήματα δικαστικής συνεργασίας και ασφάλειας, στο πλαίσιο της ενίσχυσης του Χώρου Ελευθερίας Ασφάλειας και Δικαιοσύνης. Ωστόσο, οι τροποποιήσεις αυτές δεν επέφεραν μεταβολές ως προς τη θέση του τουρισμού στο ευρωπαϊκό θεσμικό πλαίσιο (Διονυσοπούλου, 2023).

Έτσι λοιπόν, ακόμα και από τις μεταγενέστερες τροποποιήσεις των ιδρυτικών Συνθηκών, αυτές του Μάαστριχτ και του Άμστερνταμ, ο τουρισμός δεν αποτέλεσε πεδίο ιδιαίτερων ή διακριτών κατευθύνσεων με σκοπό την διαμόρφωση μια κοινής τουριστικής πολιτικής. Παρά τις θεσμικές μεταρρυθμίσεις των δύο αυτών Συνθηκών, ο τουρισμός δεν αναγνωρίστηκε ως αυτοτελής τομέας πολιτικής. Συνεπώς δεν μπορούσαν να ληφθούν μέτρα για τον τομέα αυτό καθώς δεν υπήρχε νομικό έρεισμα στις Συνθήκες, και η μνεία του τουρισμού στο άρθρο 3 της Συνθήκης του Μάαστριχτ δεν έλυσε το πρόβλημα της έλλειψης νομικής βάσης. Η Επιτροπή μπορούσε μόνο να λάβει μέτρα μόνο στο πλαίσιο του άρθρου 235 της ΣΕΟΚ, μετάπειτα άρθρο 308 ΣΕΚ. Αυτό σήμαινε πως, οι ευρωπαϊκές πρωτοβουλίες θεμελιώνονταν στη γενική ρήτρα ευελιξίας. Πρακτικά, η ρήτρα ευελιξίας παρέχει την δυνατότητα στην ΕΕ να λάβει τα αναγκαία μέτρα για την επίτευξη των σκοπών της, στο πλαίσιο της ενιαίας αγοράς, σε περίπτωση που δεν της παρέχονται οι απαραίτητες εξουσίες από τις Συνθήκες (Διονυσοπούλου, 2023).

Η Συνθήκη για την Λειτουργία της Ευρωπαϊκής Ένωσης, η οποία είναι το αποτέλεσμα της Συνθήκης της Λισαβόνας (2007), στο άρθρο 195 ορίζεται ρητά πως *«η Ένωση συμπληρώνει τη δράση των κρατών μελών στον τομέα του τουρισμού, ιδίως με την προώθηση της ανταγωνιστικότητας των επιχειρήσεων της Ένωσης στον εν λόγω τομέα»*. Για πρώτη φορά με την Συνθήκη της Λισαβόνας καθορίζεται με σαφήνεια η αρμοδιότητα της ΕΕ στον τομέα του τουρισμού, καθιστώντας δυνατή την θέσπιση ενός συνεκτικού πλαισίου δράσης. Ωστόσο, όπως γίνεται αντιληπτό ο τουρισμός, ως τομέας πολιτικής της ΕΕ, ανήκει στην διακυβερνητική συνεργασία, δηλαδή η ΕΕ συντονίζει και συμπληρώνει την δράση των κρατών μελών, υπό το πρίσμα της αρχής της επικουρικότητας. Στόχος της Συνθήκης της Λισαβόνας ήταν η ενίσχυση της ανταγωνιστικότητας στον τομέα του τουρισμού ώστε να συμβάλει θετικά στην βιωσιμότητα του τομέα μακροχρόνια, σύμφωνα με την στρατηγική «Ευρώπη 2020» (European Commission,n.d.).

1.2.2 Στρατηγικές Κατευθύνσεις της ΕΕ για τον τουρισμό πριν και μετά την πανδημία

Λαμβάνοντας υπόψη τα ανωτέρω, η Ευρωπαϊκή Επιτροπή έχει προχωρήσει στην έκδοση μιας σειράς ανακοινώσεων και στρατηγικών κειμένων που αφορούν τον τομέα του τουρισμού. Η παρούσα διπλωματική εργασία επικεντρώνεται σε εκείνες που χαρακτηρίζονται ως κομβικές στο επίσημο θεσμικό υλικό της ΕΕ. Για τον λόγο αυτό εξετάζονται οι ανακοινώσεις του 2010 και του 2014, καθώς και οι μεταγενέστερες στρατηγικές κατευθύνσεις που δημοσιεύθηκαν μετά την πανδημία της COVID-19. Η επιλογή αυτή αντανακλά την ιδιαίτερη σημασία τους για τη διαμόρφωση της σύγχρονης τουριστικής πολιτικής της Ένωσης και στην εξέλιξη του ευρωπαϊκού τουριστικού κεκτημένου. (European Commission, n.d.)

Με γνώμονα την ενίσχυση του τομέα, η Επιτροπή εξέδωσε μια σειρά από ανακοινώσεις με τις πιο σημαντικές να είναι εκείνη της 30ης/6/2010 με τίτλο «*Η Ευρώπη, ο πρώτος τουριστικός προορισμός στον κόσμο – ένα νέο πλαίσιο πολιτικής για τον ευρωπαϊκό τουρισμό*». Στην ανακοίνωση αναλύονται οι προκλήσεις που είχε να αντιμετωπίσει η τουριστική βιομηχανία στην Ευρώπη, παραδείγματος χάριν οι επιπτώσεις που άφησε η χρηματοπιστωτική κρίση 2008, η κλιματική κρίση και η χαμηλή προσαρμοστικότητα των ΜΜΕ στο συνεχώς μεταβαλλόμενο περιβάλλον. Επιπροσθέτως, η Επιτροπή έθεσε φιλόδοξους στόχους, καθώς και ένα νέο πλαίσιο δράσης με σκοπό την ενθάρρυνση της ανταγωνιστικότητας, την προώθηση ενός βιώσιμου και ποιοτικού τουρισμού, την ενσωμάτωση του τουρισμού στις πολιτικές της ΕΕ που τον επηρεάζουν άμεσα ή έμμεσα. Ιδιαίτερη έμφαση δίνεται και στην προώθηση διαφοροποιημένων μορφών τουριστικών υπηρεσιών που έχουν σκοπό την αξιοποίηση θεματικών τουριστικών προϊόντων, την ενθάρρυνση των τουριστικών ροών στην Ευρώπη και την συνεργασία μεταξύ των κρατών της Ένωσης. Άλλωστε τα τελευταία χρόνια έχουν αναπτυχθεί διάφορες διασυνοριακές δραστηριότητες όπως ποδηλατικές διαδρομές (European Commission, 2010).

Το 2014, υπό το πρίσμα της κλιματικής αλλαγής και της ανάγκης για βιωσιμότητα, η Ευρωπαϊκή Επιτροπή εξέδωσε νέα ανακοίνωση με τίτλο «*Μια ευρωπαϊκή στρατηγική για την τόνωση της ανάπτυξης και τη δημιουργία θέσεων εργασίας στον παράκτιο και θαλάσσιο τουρισμό*». Σκοπός ήταν να δοθεί ώθηση στην ανάπτυξη της γαλάζιας οικονομίας ως κλειδί για την επίτευξη της αειφόρου ανάπτυξης και ως νέου πεδίου δημιουργίας θέσεων εργασίας, τονίζοντας της προκλήσεις που πρόκειται να αντιμετωπίσουν από κοινού κράτη – μέλη και ΕΕ (European Commission, 2014).

Ωστόσο η έλευση της κρίσης της Covid-19 επιτάχυνε ορισμένες διαδικασίες, ενώ πίεσε την Ευρωπαϊκή Επιτροπή να προχωρήσει στο συντονισμό των πολιτικών και στην λήψη μέτρων με μεγάλη ταχύτητα για την διαχείριση της υγειονομικής κρίσης, η οποία επέφερε μια πρωτοφανή παγκόσμια ύφεση. Ο τουρισμός ήταν από τους πρώτους τομείς που επλήγησαν καθώς λήφθηκαν μέτρα περιορισμού μετακινήσεων σε εθνικό επίπεδο, από τα περισσότερα κράτη-μέλη. Η Ευρωπαϊκή Ένωση συνέβαλλε στον συντονισμό των μέτρων για τον περιορισμό των επιπτώσεων της πανδημίας και την υιοθέτηση κοινών στρατηγικών για την μετακίνηση εντός του ευρωπαϊκού χώρου και των συντονισμό των ροών στα εξωτερικά σύνορα. Το βασικότερο εργαλείο ήταν το Ψηφιακό Πιστοποιητικό COVID της ΕΕ το οποίο κατέστησε ασφαλείς τις μετακινήσεις των πολιτών, στηρίζοντας τον τουριστικό κλάδο που υπέστη σοβαρό πλήγμα μεγάλης έντασης, όταν τα κράτη μέλη επέβαλαν ταξιδιωτικούς περιορισμούς για λόγους δημόσιας υγείας (Ευρωπαϊκή Επιτροπή, χ.χ.). Πράγματι, ο Παγκόσμιος Οργανισμός

Τουρισμού κατέγραψε μείωση κατά 72% των διεθνών αφίξεων σε παγκόσμιο επίπεδο το 2020, ενώ στην ΕΕ καταγράφηκε μείωση 70% των αφίξεων το ίδιο έτος (UN Tourism, 2021). Ωστόσο, η ύπαρξη κοινού μηχανισμού επέτρεψε στα κράτη-μέλη να προχωρήσουν σε συντονισμένη άρση των περιορισμών, όταν αυτό κρίθηκε εφικτό. Σύμφωνα με τα στοιχεία της Eurostat, το 2023 παρατηρήθηκε όχι απλώς η ανάκαμψη του τουριστικού κλάδου αλλά καταγράφηκε επίσης αύξηση 1,4% των διανυκτερεύσεων συγκριτικά με τα επίπεδα πριν από την κρίση της Covid-19 (Eurostat, 2024)

Σε συνέχεια των προηγούμενων μέτρων που λήφθηκαν, η Ευρωπαϊκή Επιτροπή προέβη στην έκδοση δυο σημαντικών ανακοινώσεων με σκοπό να συμβάλει στην προσπάθεια ανάκαμψης του τουριστικού κλάδου, καθώς προβλέπεται η ανάκαμψη να είναι ανισοκατανομημένη γεωγραφικά στις περιφέρειες της Ένωσης αλλά και μεταξύ των διάφορων κλάδων. Η πρώτη σημαντική ανακοίνωση με τίτλο «*Τουρισμός και μεταφορές το 2020 και μετά*» εκδόθηκε στις 13/5/2020 και αποσκοπεί στην θέσπιση ενός συντονισμένου πλαισίου δράσεων για την στήριξη της βιωσιμότητας του τουριστικού οικοσυστήματος και των μεταφορών με την σταδιακή άρση μέτρων με γνώμονα πάντα την διασφάλιση της δημόσιας υγείας και την αποτροπή αιφνίδιων λοιμώξεων. Κρίθηκε αναγκαία η επανέναρξη των τουριστικών υπηρεσιών με την ελαχιστοποίηση των κινδύνων για την υγεία, δεδομένου ότι ο τουρισμός αποτελούσε και συνεχίζει ως και σήμερα να αποτελεί κύρια συνιστώσα του οικονομικού και τουριστικού ιστού πολλών ευρωπαϊκών περιφερειών (European Commission, 2020).

Στην ενίσχυση του τουρισμού συνέβαλλε η αναθεώρηση της στρατηγικής για την βιομηχανία της ΕΕ. Με ανακοίνωσή της η Επιτροπή στις 10/3/2020 και τίτλο «*Μια νέα βιομηχανική στρατηγική για την Ευρώπη*» αναγνωρίζει την αναγκαιότητα της πράσινης και ψηφιακής μετάβασης ως το κλειδί προκειμένου να ανταποκριθούν οι κλάδοι της βιομηχανίας στο συνεχώς μεταβαλλόμενο περιβάλλον. Έτσι, παρουσιάζεται ένα ολοκληρωμένο σχέδιο το οποίο βασίζεται στη διττή πράσινη και ψηφιακή μετάβαση και εναρμονίζεται πλήρως με τις δεσμεύσεις της Ευρωπαϊκής Πράσινης Συμφωνίας, όπου στόχος είναι να καταστεί η ΕΕ κλιματικά ουδέτερη έως το 2050. Η ενίσχυση της ανταγωνιστικότητας, η στήριξη των ΜΜΕ, η αξιοποίηση τεχνολογιών αιχμής και η ανάπτυξη δεξιοτήτων αποτελούν βασικούς πυλώνες της πολιτικής. Η μετάβαση υποστηρίζεται από ευρωπαϊκά προγράμματα και επενδυτικών εργαλείων, για την υιοθέτηση βιώσιμων και καινοτόμων πρακτικών. Τέλος, εισάγεται μια νέα μορφή συνεργατικής διακυβέρνησης, καθώς ο μετασχηματισμός της ευρωπαϊκής βιομηχανίας προϋποθέτει συντονισμένη δράση όλων των εμπλεκόμενων φορέων. (European Commission, 2020).

Σε εφαρμογή αυτής της βιομηχανικής στρατηγικής και αναγνωρίζοντας τις ιδιαιτερότητες του τουριστικού οικοσυστήματος, η Επιτροπή προχώρησε στη δημοσίευση της "Διαδρομής Μετάβασης για τον Τουρισμό" (Transition Pathway for Tourism) τον Φεβρουάριο του 2022. Στην πραγματικότητα αποτελεί τον οδικό χάρτη υλοποίησης της βιομηχανικής στρατηγικής της ΕΕ, καλώντας τους εμπλεκόμενους φορείς να αναλάβουν δεσμεύσεις για έναν πιο ανθεκτικό κλάδο. Ο τουρισμός ήταν ο πρώτος κλάδος που απέκτησε τη δική του "Διαδρομή Μετάβασης" (Transition Pathway for Tourism) το 2022, όπως δημοσιεύθηκε από την Ευρωπαϊκή Επιτροπή. Μέσω αυτού του πλαισίου, προωθείται ρητά η διαφοροποίηση των τουριστικών υπηρεσιών, ενθαρρύνοντας την ανάπτυξη

μορφών όπως ο οικοτουρισμός, ο αγροτουρισμός και ο πολιτιστικός τουρισμός, που μπορούν να λειτουργούν καθ' όλη τη διάρκεια του έτους.

Με την δέσμη των νομοθετημάτων «Fit for 55» το 2021, η ΕΕ μετατρέπει τις δεσμεύσεις της Ευρωπαϊκής Πράσινης Συμφωνίας σε νομοθετικό δεσμευτικό πλαίσιο. Η πρακτική αυτή εφαρμογή εισάγει τροποποιήσεις και νέες νομοθετικές πρωτοβουλίες στους τομείς του κλίματος, της ενέργειας και των μεταφορών. Η δέσμη μέτρων αποσκοπεί στην μείωση των καθαρών εκπομπών άνθρακα τουλάχιστον στο 55% έως το 2030 για όλους τους τομείς της οικονομίας (European Commission). Μέσα από αυτές τις πρωτοβουλίες όπως FuelEUMaritime (θαλάσσιες μεταφορές) και ReFuelEUAviation (αεροπορικές μεταφορές), ο τουρισμός επωφελείται μέσω της ενεργειακής αναβάθμισης και την χρήση εναλλακτικών καυσίμων (Γαλάνης, 2024, σ. 35 επ.) Ο «πράσινος» μετασχηματισμός του ευρωπαϊκού τουρισμού εντάσσεται στο ευρύτερο όραμα της Ένωσης για την προώθηση ενός πιο υπεύθυνου και βιώσιμου συστήματος. Η μετάβαση αυτή αποτελεί συλλογική διαδικασία που απαιτεί τη σύμπραξη όλων των επιπέδων διακυβέρνησης και των εμπλεκόμενων φορέων (European Commission).

Η αποκέντρωση αρμοδιοτήτων επιτρέπει την υιοθέτηση στοχευμένων πολιτικών για βιώσιμη διαχείριση των πόρων, διαφοροποίηση του προϊόντος και ενίσχυση της τοπικής επιχειρηματικότητας. Η κρίση της COVID-19 ανέδειξε την ανάγκη για συντονισμένη δράση σε όλα τα επίπεδα εξουσίας, την οικονομική στήριξη επιχειρήσεων, την έγκαιρη πληροφόρηση των επισκεπτών για την ομαλή επανεκκίνηση του κλάδου, ενώ σημειώθηκε αυξημένο ενδιαφέρον για αγροτικούς προορισμούς και περιοχές με έντονα φυσικά στοιχεία, καθώς παρείχαν μεγαλύτερο αίσθημα ασφάλειας στους επισκέπτες κατά την διάρκεια της υγειονομικής κρίσης (OECD, 2020). Ταυτόχρονα, η ενσωμάτωση των αρχών της βιωσιμότητας στον ευρωπαϊκό τουρισμό αποτελεί πλέον κεντρικό άξονα πολιτικής, αντανακλώντας την αυξανόμενη ζήτηση των ταξιδιωτών για περιβαλλοντικά υπεύθυνες εμπειρίες και δίκαιες μορφές ανάπτυξης. Παρότι η πανδημία COVID-19 προκάλεσε πρωτοφανή κάμψη των ταξιδιών, ταυτόχρονα ανέδειξε την ανάγκη επαναπροσδιορισμού και μετασχηματισμού του τουριστικού μοντέλου, προσφέροντας μια ευκαιρία ενίσχυσης της ανθεκτικότητας του κλάδου. (European Commission, χ.χ.)

Η ενδυνάμωση της οικολογικής διάστασης του τουρισμού στην Ευρωπαϊκή Ένωση αναμένεται να αποφέρει πολλαπλά οφέλη. Οι επιχειρήσεις μπορούν να μειώσουν το περιβαλλοντικό τους αποτύπωμα, να περιορίσουν το λειτουργικό τους κόστος και να βελτιώσουν την ανταγωνιστικότητα στη διεθνή αγορά. Παράλληλα, οι επισκέπτες αποκτούν ποιοτικότερες ταξιδιωτικές εμπειρίες, ενώ οι τοπικές κοινωνίες ωφελούνται από ένα πιο ισόρροπο, περιβαλλοντικά υπεύθυνο και βιώσιμο μοντέλο ανάπτυξης. (European Commission, χ.χ.)

1.3. Εθνικές Πολιτικές για την βιώσιμη ανάπτυξη και τον τουρισμό

1.3.1 Τα οικονομικά στοιχεία του Τουρισμού και το Εθνικό Σχέδιο για τον Τουρισμό 2030

Σε συνέχεια της ανάλυσης του ευρωπαϊκού πλαισίου, καθίσταται σαφές πως η πανδημία λειτούργησε ως καταλύτης εξελίξεων σε όλα τα επίπεδα διακυβέρνησης. Για την ελληνική οικονομία, η οποία βασίζεται σε μεγάλο βαθμό στην εξωστρέφεια του τουρισμού, η συγκυρία αυτή υπήρξε κρίσιμη, καθώς η υγειονομική κρίση διαδέχθηκε τη δεκαετή δημοσιονομική ύφεση. Σύμφωνα με τα στοιχεία που παρατέθηκαν στο προηγούμενο κεφάλαιο, η ανάκαμψη του τουριστικού κλάδου στα προ την πανδημία επίπεδα επήλθε από το 2023 και έπειτα, σχηματίζοντας όμως μια διαφορετική πραγματικότητα. Το νέο διεθνές περιβάλλον, το οποίο χαρακτηρίζεται από γεωπολιτική αστάθεια και κλιματική κρίση, επιβάλλει την απομάκρυνση από το παραδοσιακό μοντέλο του μαζικού τουρισμού και την υιοθέτηση ενός νέου μοντέλου που εστιάζει στην ανθεκτικότητα και τη βιωσιμότητα. Σε αυτό το πλαίσιο, λοιπόν, απαιτείται στρατηγική εναρμόνιση με τις ευρωπαϊκές κατευθύνσεις μέσω της χάραξης και υλοποίησης μιας στοχευμένης εθνικής πολιτικής, η οποία αποτυπώνεται στο Εθνικό Σχέδιο για τον Τουρισμό 2030.

Είναι γεγονός πως για την ελληνική οικονομία ο τουρισμός αποτελεί έναν σημαντικό κλάδο στην διαμόρφωση του εισοδήματος πολλών περιφερειών, εξαιτίας της μεγάλης διασποράς των προορισμών τουριστικού ενδιαφέροντος σε όλη την Επικράτεια. Το 2023, χαρακτηρίζεται χρονιά ορόσημο για τον ελληνικό τουριστικό κλάδο. Σύμφωνα με τα στοιχεία που δημοσίευσε η Τράπεζα της Ελλάδος, για το έτος 2023 το ταξιδιωτικό ισοζύγιο εμφάνισε πλεόνασμα 18.014,4 εκατ. ευρώ, ενώ οι ταξιδιωτικές εισπράξεις το 2023 ανήλθαν στα 20,6 δισ. ευρώ (Τράπεζα της Ελλάδος, 2024), ποσό που ξεπέρασε τις ταξιδιωτικές εισπράξεις πριν την πανδημία, οι οποίες ανέρχονταν το 2019 στα 18,2 δισ. ευρώ. Αντίστοιχα οι αφίξεις των ταξιδιωτών/μη κατοίκων στην χώρα μας έφτασαν τα 36,1 εκατομμύρια, υπερβαίνοντας κατά 6,1% το ρεκόρ των 34 εκατομμυρίων του 2019 (Τράπεζα της Ελλάδος, 2020). Συνολικά η άμεση συμβολή του τουρισμού στο ΑΕΠ για το 2023 ανήλθε στο 13%, ενώ αν συνυπολογιστούν τα έμμεσα και προκαλούμενα οφέλη, η συνολική επίδραση στην οικονομία να προσεγγίζει το 30%. Όμως, τα υψηλότερα μερίδια εισπράξεων φαίνεται να συγκεντρώνονται σε μόλις 4 Περιφέρειες της χώρας. Ειδικότερα, πρόκειται για τις περιφέρειες του Νοτίου Αιγαίου, της Κρήτης, της Αττικής και των Ιονίων Νήσων αντιπροσωπεύοντας το 83% των εισπράξεων της χώρας, την στιγμή που στη Περιφέρεια Στερεάς Ελλάδας, στη οποία εντάσσεται η περιοχή μελέτης μας, η συνεισφορά στο ΑΕΠ από τα έσοδα του τουριστικού κλάδου ανέρχεται στο 1%. (ΙΝΣΕΤΕ, 2024)

Από τα ανωτέρω, εύκολα γίνεται αντιληπτό πως η ανάκαμψη αυτή ανέδειξε τις ανισοροπίες του εγχώριου τουριστικού οικοσυστήματος. Η έντονη εποχικότητα (ΙΝΣΕΤΕ, 2024) και η γεωγραφική ανισοκατανομή του τουριστικού πλούτου αποτελούν παθογένειες, όπου συνδυαστικά με την διαχείριση αλλεπάλληλων κρίσεων και αλλαγών, όπως ο ψηφιακός μετασχηματισμός, η βιώσιμη ανάπτυξη, ο υπερτουρισμός, οι κοινωνικές και δημογραφικές αλλαγές, οι αναδυόμενοι προορισμοί και η διαχείριση κρίσεων, αποτέλεσαν βάση για τον επανασχεδιασμό της εθνικής πολιτικής με στόχο την ανθεκτικότητα και την βιωσιμότητα του κλάδου. Προς αυτή την κατεύθυνση, το νέο όραμα για τον κλάδο αποκρυσταλλώνεται στο Εθνικό Στρατηγικό Σχέδιο για τον Τουρισμό 2030.

Βασικές συνιστώσες της νέας στρατηγικής είναι η προώθηση του τουριστικού brand διεθνώς, ως προορισμό που προσφέρει προϊόντα και διαφοροποιημένες εμπειρίες καθ' όλη την διάρκεια του έτους με στόχο την μείωση της εποχικότητας, την αύξηση των τουριστικών ροών, την προώθηση ειδικών και θεματικών μορφών τουρισμού και την αύξηση της ανταγωνιστικότητας μέσω της ενίσχυσης της εγχώριας τουριστικής κίνησης (Διονυσοπούλου, 2023). Στις περιοχές που παρουσιάζουν υπερσυγκέντρωση, προτείνεται η λήψη μέτρων για την κυκλοφοριακή συμφόρηση και η στοχευμένη προβολή αναδυόμενων προορισμών, λιγότερο επιβαρυνμένων. Ωστόσο, από την πανδημική κρίση, παρατηρείται η τάση αποφυγής του μαζικού τουρισμού και της υπερσυγκέντρωσης σε δημοφιλή μέρη και η αύξηση του ενδιαφέροντος σε ειδικότερες μορφές τουρισμού, οι οποίες προσφέρουν διαφοροποιημένες εμπειρίες με σεβασμό στις αρχές της βιώσιμης ανάπτυξης. Συνεπώς, οι εναλλακτικοί και αναδυόμενοι προορισμοί έχουν την δυνατότητα να κεφαλαιοποιήσουν τα οφέλη από αυτή την νέα τάση και δυναμική βελτιώνοντας την θέση τους στην εθνική και διεθνής αγορά. (ΙΝΣΕΤΕ, 2021).

Σε συνέχεια της παρουσίασης των γενικότερων εξελίξεων στην διεθνή σκηνή, η μελέτη του ΙΝΣΕΤΕ για τον Τουρισμό έως το 2030, εστιάζει στην μελέτη των τάσεων της παγκόσμιας οικονομίας καθώς και στα κύρια και συμπληρωματικά προϊόντα που προσφέρει ο ελληνικός τουρισμός. Ειδικότερα, σύμφωνα με το σχέδιο δράσης «Ελληνικός Τουρισμός 2030 - Σχέδια Δράσης» η στρατηγική περιλαμβάνει πέντε κύρια τουριστικά προϊόντα και τα επτά συμπληρωματικά. Στα κύρια περιλαμβάνονται «Ήλιος και Θάλασσα», «Ναυτικός Τουρισμός», «City Break», «MICE» και «ο Πολιτιστικός Τουρισμός». Από την άλλη πλευρά, τα δευτερεύοντα τουριστικά προϊόντα συμπληρώνουν ή ενισχύουν την εμπειρία του επισκέπτη ή απευθύνονται σε συγκεκριμένα τμήματα αγοράς. Στην κατηγορία αυτή συγκαταλέγονται «ο Αγροτουρισμός», «ο Οικοτουρισμός», «ο Γαστρονομικός Τουρισμός», «ο Τουρισμός Ευεξίας», «ο Αθλητικός Τουρισμός», «ο Τουρισμός Τρίτης Ηλικίας» και «η Επίσκεψη σε Συγγενείς και Φίλους». Κεντρικός, λοιπόν, άξονας της στρατηγικής για το 2030 είναι ο εμπλουτισμός του τουριστικού προϊόντος μέσω της συνέργειας μεταξύ των ήδη ώριμων μορφών τουρισμού και των νέων, εναλλακτικών μορφών. Στηριζόμενοι στα δεδομένα της μελέτης, οι κύριες μορφές τουρισμού παρουσιάζουν συνεχώς αυξητικές τάσεις καθώς πρόκειται για τις πιο δημοφιλείς μορφές τουρισμού και απευθύνονται σε όλες τις ηλικιακές ομάδες, με την μεγαλύτερη προτίμηση να εμφανίζει το προϊόν «Ήλιος και Θάλασσα» παγκοσμίως σε ποσοστό 22%, ενώ ακολουθούν οι κατηγορίες City Break και Πολιτιστικός Τουρισμός με ποσοστά 16% και 10% αντίστοιχα. Επιπλέον, οι εν λόγω κατηγορίες μπορούν να συνδυαστούν με δευτερεύουσες, ειδικότερες μορφές τουρισμού συμβαδίζοντας με την γενικότερη τάση στροφής σε βιώσιμες επιλογές. Όσον αφορά την χώρα μας, αποτελεί τον 3^ο δημοφιλέστερο προορισμό παγκοσμίως σε αυτές τις προαναφερθείσες κατηγορίες, ενώ τα ποσοστά στις λοιπές κατηγορίες είναι σχετικά χαμηλά. Επίσης, παρουσιάζει ήδη μεγάλη διείσδυση στις αγορές των κύριων τουριστικών προϊόντων, καθώς υπάρχουν εδραιωμένοι tour operators μαζικού τουρισμού, έχοντας την δυνατότητα να προσφέρουν πακέτα προβολής και προώθησης πρακτικών βιωσιμότητας και διαφοροποιημένων εμπειριών στους επισκέπτες (ΙΝΣΕΤΕ, χ.χ.).

Το τελευταίο και σημαντικότερο μέρος της μελέτης για τον Τουρισμό 2030 διαδραματίζουν τα 36 Σχέδια Δράσης, στα οποία αναλύεται το προφίλ της υπό εξέταση περιοχής, αξιολογούνται τα τουριστικά προϊόντα των εκάστοτε προορισμών και καταγράφονται οι κοινωνικοοικονομικές επιπτώσεις τόσο της Στρατηγικής όσο και του Σχεδίου Δράσης. Αυτά αντιπροσωπεύουν 36 ενδεικτικούς προορισμούς ή συμπλέγματα

προορισμών (clusters) που καλύπτουν το σύνολο της Επικράτειας. Η περιφερειακή εξειδίκευση των σχεδίων δράσης μας δείχνει πως λαμβάνονται υπόψιν τα ιδιαίτερα τοπικά χαρακτηριστικά της κάθε περιοχής. Ωστόσο, είναι σημαντικό να επισημανθεί ότι, σύμφωνα με τη στρατηγική μελέτη, η έννοια του «προορισμού» αποσυνδέεται από την τυπική διοικητική διαίρεση της χώρας και κυρίως την διοικητική διαίρεση των ΟΤΑ α' βαθμού. Η οριοθέτηση των περιοχών αυτών βασίζεται κυρίως σε λειτουργικά κριτήρια όπως στις ενότητες των τουριστικών προϊόντων και των βιωματικών εμπειριών που διαμορφώνουν την ελκυστικότητα του εκάστοτε τόπου. Κατά συνέπεια στην Περιφέρεια Στερεάς Ελλάδας αντιστοιχούν 3 σχέδια δράσης προορισμών για τις περιοχές: 1. Δελφοί, Παρνασσός & Ανατολική Στερεά Ελλάδα, 2. Εύβοια & Σκύρος και 3. Ευρυτανία. Η περιοχή μελέτης της παρούσας εργασίας εντάσσεται στο σχέδιο «Δελφοί, Παρνασσός & Ανατολική Στερεά Ελλάδα». Η κατηγοριοποίηση αυτή επιβεβαιώνει πως οι Δελφοί δύναται να αποτελέσουν κινητήρια δύναμη ανάπτυξης δευτερευόντων μορφών τουρισμού λειτουργώντας συμπληρωματικά με τον ορεινό όγκο του Παρνασσού, συνθέτοντας μια ενιαία εμπειρία για τον επισκέπτη που υπερβαίνει τα στενά διοικητικά όρια των Δήμων. (ΙΝΣΕΤΕ, χ.χ.)

Συγκεκριμένα, η περιοχή μελέτης της παρούσας εργασίας αποτελεί υποσύνολο του Σχεδίου Δράσης προορισμού « Δελφοί, Παρνασσός & Ανατολική Στερεά Ελλάδα». Η επιλογή της εν λόγω περιοχής δεν είναι τυχαία καθώς συνδυάζει την δυναμική των Δελφών ως παγκόσμιου πολιτιστικού κέντρου με τον ορεινό όγκο του Παρνασσού. Η μελέτη του ΙΝΣΕΤΕ αναφέρει χαρακτηριστικά για την περιοχή παρέμβασης πως *«Αποτελεί προορισμό με ζητήματα συνδεσιμότητας / προσβασιμότητας από διεθνείς αγορές, αλλά σημαντικές δυνατότητες περαιτέρω ανάπτυξης στα προϊόντα του Πολιτιστικού & Θρησκευτικού Τουρισμού και του MICE, λόγω των Δελφών και στα εναλλακτικά / θεματικά προϊόντα του Αγροτουρισμού, του Οικοτουρισμού, του Αθλητικού και του Γαστρονομικού Τουρισμού, μέσω της ποιοτικής αναβάθμισης και του εμπλουτισμού του παρεχόμενου προϊόντος και της αποτελεσματικότερης προβολής και προώθησής του»*. Από την ανάλυση του Σχεδίου Δράσης γίνεται αντιληπτό πως η στρατηγική εστιάζει στην διαμόρφωση ενός «πολυθεματικού χαρτοφυλακίου» τουριστικών εμπειριών για τους επισκέπτες. Το σχέδιο διακρίνει τα τουριστικά προϊόντα σε Κύρια και Συμπληρωματικά. Αναφορικά με τα «κύρια» τουριστικά προϊόντα ο Πολιτιστικός Τουρισμός αναγνωρίζεται ως η κυρίαρχη μορφή τουρισμού, με τους Δελφούς να λειτουργούν ως η ναυαρχίδα του προορισμού. Παράλληλα, για το παραλιακό μέτωπο του Δήμου (Ιτέα - Γαλαξείδι), τα προϊόντα «Ήλιος και Θάλασσα» και ο «Ναυτικός Τουρισμός» αναγνωρίζονται ως μορφές με ιδιαίτερη σημασία, με ζητούμενο ωστόσο την ποιοτική αναβάθμισή τους. Ειδική βαρύτητα δίνεται στον συνεδριακό τουρισμό, ο οποίος αποτελεί ένα μοντέλο τουρισμού με μεγάλες προοπτικές ανάπτυξης, ειδικά για τον Δήμο Δελφών, λόγω και της ύπαρξης σημαντικών υποδομών όπως το Ευρωπαϊκό Πολιτιστικό Κέντρο στους Δελφούς. Επιπρόσθετα η μελέτη του ΙΝΣΕΤΕ δίνει ιδιαίτερη έμφαση στην ανάπτυξη εναλλακτικών μορφών που μπορούν να αμβλύνουν την εποχικότητα και να συμβάλουν στην περαιτέρω ανάπτυξη των περιοχών με όρους βιωσιμότητας. Σε αυτό το πλαίσιο, προκρίνει τον αγροτουρισμό, τον οικοτουρισμό, τον γαστρονομικό τουρισμό και τον αθλητικό τουρισμό ως τα βασικότερα είδη εναλλακτικού τουρισμού που έχουν υψηλές αναπτυξιακές δυνατότητες στην περιοχή (ΙΝΣΕΤΕ, χ.χ.).

1.3.2. Η θεσμική κατοχύρωση και η συμβολή των Οργανισμών Διαχείρισης και Προώθησης Προορισμού (DMMOs)

Στο πλαίσιο του στρατηγικού μετασχηματισμού του τουριστικού κλάδου και για την αντιμετώπιση των πολυπλεύρων αναπτυξιακών προκλήσεων ψηφίστηκε ο Νόμος 4875/2021 «*Πρότυποι Τουριστικοί Προορισμοί Ολοκληρωμένης Διαχείρισης, Οργανισμοί Διαχείρισης και Προώθησης Προορισμού, Ιαματικές Πηγές Ελλάδας και άλλες ρυθμίσεις για την ενίσχυση της τουριστικής ανάπτυξης*». Ο νόμος αυτός προβλέπει για πρώτη φορά τη δυνατότητα δημιουργίας Οργανισμών Διαχείρισης και Προώθησης Προορισμού από τους ΟΤΑ. Πρόκειται για μια κρίσιμη τομή, καθώς προβάλλει την συνεργασία του κεντρικού κράτους και των ΟΤΑ σε θέματα σχεδιασμού και υλοποίησης αλληλοσυμπληρούμενων πολιτικών τουριστικής προβολής. Ειδικότερα, με τον νόμο 4875/2021 αποδίδεται αρμοδιότητα στις τοπικές αρχές να συστήνουν Οργανισμούς Διαχείρισης και Προώθησης Προορισμού – Destination Management & Marketing Organizations (DMMOs) με σκοπό την διαχείριση και την προώθηση τουριστικών προορισμών υπό την μορφή Αναπτυξιακών Οργανισμών Τοπικής Αυτοδιοίκησης του ν. 4674/2020, Αναπτυξιακών Εταιρειών ΟΤΑ ή μη κερδοσκοπικών αστικών εταιρειών. Οι DMMOs επιτρέπουν στους Δήμους να μην περιορίζονται μόνο στην αποσπασματική τουριστική προβολή, αλλά να προβαίνουν σε πρωτοβουλίες για την ολοκληρωμένη διαχείριση του προορισμού. Αυτό περιλαμβάνει τον συντονισμό των τοπικών φορέων, την συμβουλευτική και τεχνική υποστήριξη των ΟΤΑ, τη χάραξη στρατηγικής branding και τη διαχείριση των επισκεπτών μέσω της εκπόνησης και υλοποίησης στρατηγικού σχεδίου βιώσιμης τουριστικής ανάπτυξης και διαχείρισης του προορισμού και την ανάπτυξη συνεργειών με τον ιδιωτικό τομέα από τους DMMOs (Νόμος 4875/2021).

Ο νόμος, λοιπόν, αποτελεί βάση για την δημιουργία συνεργατικών επιχειρηματικών σχημάτων (cluster) με σκοπό την συνεργασία σε τοπικό επίπεδο, φέρνοντας κοντά την τοπική επιχειρηματική κοινότητα και τις επαγγελματικές οργανώσεις με την τοπική διοίκηση, κάτω από τον κοινό σκοπό της αναβάθμισης και προβολής του τουριστικού προϊόντος. Έτσι λοιπόν, προωθείται ένα μοντέλο πολυεπίπεδης διακυβέρνησης σε ζητήματα τουρισμού καθώς απαιτείται η συνεχής συνεργασία της κεντρικής κυβέρνησης με τους τοπικούς φορείς διοίκησης και την επιχειρηματική κοινότητα, με τους DMMOs να λειτουργούν ως ο συνδετικός κρίκος αυτών των επιπέδων διακυβέρνησης. Άλλωστε, η τοπική ανάπτυξη μπορεί να επιτευχθεί αποτελεσματικότερα μέσα σε ένα πλαίσιο πολυεπίπεδης διακυβέρνησης ενθαρρύνοντας την ενεργό συμμετοχή των τοπικών φορέων στην χάραξη και υλοποίηση των δημοσίων πολιτικών με παράλληλη ενίσχυση της δημοκρατικής νομιμοποίησης και την προσαρμογή των παρεμβάσεων στα ιδιαίτερα χωρικά χαρακτηριστικά και ανάγκες της κάθε περιοχής (Hooghe & Marks, 2003).

Παράλληλα στο άρθρο 3 του ν. 4875/2021 κατοχυρώνεται η δυνατότητα χαρακτηρισμού μιας περιοχής ως Πρότυπου Τουριστικού Προορισμού Ολοκληρωμένης Διαχείρισης, μετά την αξιολόγηση συγκεκριμένων κριτηρίων που σχετίζονται ενδεικτικά με τα ιδιαίτερα φυσικά και γεωμορφολογικά χαρακτηριστικά της περιοχής, την δυνατότητα ανάπτυξης θεματικών μορφών τουρισμού, την διάρκεια της τουριστικής περιόδου κ.α.. Συγχρόνως, το άρθρο 8 του ίδιου νόμου δίνει την δυνατότητα σύστασης Παρατηρητηρίου Βιώσιμης Τουριστικής Ανάπτυξης. Ο κάθε DMMOs έχει την δυνατότητα να συστήσει σε τοπικό ή περιφερειακό επίπεδο Παρατηρητήριο με σκοπό την μελέτη, την επιστημονική παρατήρηση και ανάλυσης των λαμβανόμενων μέτρων και δράσεων της τουριστικής αγοράς της περιοχής ευθύνης

του και την διατύπωση στοχευμένων προτάσεων αναπτυξιακού χαρακτήρα (ν. 4875/2021 - Αιτιολογική Έκθεση, 2021).

Αξίζει να σημειωθεί πως, η σχέση μεταξύ του χαρακτηρισμού μιας περιοχής ως Πρότυπου Τουριστικού Προορισμού Ολοκληρωμένης Διαχείρισης και της λειτουργίας ενός DMMO δεν είναι απλώς θεσμική, αλλά αλληλοσυμπληρούμενη. Όπως προκύπτει από το πνεύμα της Αιτιολογικής Έκθεσης του Ν. 4875/2021, η θεσμοθέτηση των Πρότυπων Προορισμών αποσκοπεί στη βιώσιμη τουριστική ανάπτυξη περιοχών με ιδιαίτερα χαρακτηριστικά. Για την επίτευξη αυτού του σκοπού, ο DMMO λειτουργεί ως ο απαραίτητος εκτελεστικός βραχίονας. Στη διεθνή βιβλιογραφία περί Τουριστικής Διακυβέρνησης (Destination Governance), η ύπαρξη ενός στρατηγικού σχεδίου καθίσταται ανενεργή χωρίς την ύπαρξη ενός εξειδικευμένου φορέα υλοποίησης (Pechlaner Harald et al, 2012). Συνεπώς, η συνύπαρξη των δύο σε μια περιοχή παρέμβασης λειτουργεί πολλαπλασιαστικά καθώς, ο μεν χαρακτηρισμός μιας περιοχής ως «Πρότυπου Προορισμού» εξασφαλίζει το θεσμικό κύρος και τα χρηματοδοτικά εργαλεία, ο δε DMMO προσφέρει την τεχνογνωσία και την επιχειρησιακή ικανότητα για την αξιοποίησή τους (UNWTO, 2019)

Εντούτοις, η διεθνής πρακτική καταδεικνύει ότι η στρατηγική οργάνωση των προορισμών μέσω τέτοιων φορέων αποτελεί πλέον αναγκαία συνθήκη. Τόσο η Διακήρυξη της Γλασκώβης για την κλιματική δράση στον τουρισμό, όσο και ο ΠΟΤ, μέσω των κατευθυντήριων οδηγιών (UNWTO, 2019), αναδεικνύουν την κρισιμότητα του ρόλου τους. Μάλιστα, τα υπογράφοντα κράτη της Διακήρυξης της Γλασκώβης δεσμεύονται στην μείωση των παγκόσμιων εκπομπών τουρισμού τα επόμενα δέκα έτη, με στόχο τις καθαρές μηδενικές εκπομπές έως το 2050. Σε έναν τουριστικό τομέα που χαρακτηρίζεται ως εξαιρετικά πολυσύνθετος και τεχνικός, και ο οποίος βρίσκεται στο επίκεντρο της κλιματικής κρίσης, οι DMMOs καλούνται να αναζητήσουν λύσεις για το σύνολο του προορισμού (place-based solutions). Αποτελούν, συνεπώς, τον απαραίτητο μηχανισμό για έναν ολιστικό στρατηγικό σχεδιασμό, ο οποίος είναι προαπαιτούμενος για την εξασφάλιση της βιωσιμότητας τόσο των επιμέρους προορισμών όσο και του τουριστικού κλάδου εν γένει (Γαλάνης, 2024).

1.3.3. Τοπικές πολιτικές και ο ρόλος των ΟΤΑ

Η εφαρμογή των εθνικών και ευρωπαϊκών στρατηγικών, όπως αναλύθηκαν λεπτομερώς στα ανωτέρω κεφάλαια, αποκτούν υπόσταση εντός συγκεκριμένων χωρικών ενοτήτων. Στο πλαίσιο αυτό, ο τουρισμός παύει να αντιμετωπίζεται ως μια μεμονωμένη οικονομική δραστηριότητα και αναδεικνύεται ως μοχλός ανάπτυξης για το σύνολο της τοπικής οικονομίας.

Το κυριότερο πλεονέκτημα αυτής της διαδικασίας είναι τα πολλαπλασιαστικά αποτελέσματα του τουρισμού για την τοπική οικονομία. Τα οικονομικά οφέλη της τουριστικής δραστηριότητας δεν συγκεντρώνονται αποκλειστικά στα καταλύματα ή στην εστίαση, αλλά διαχέονται σε ένα ευρύ φάσμα τοπικών επιχειρήσεων, από τη μεταποίηση τοπικών προϊόντων μέχρι το λιανικό εμπόριο και τις υπηρεσίες, και σε όλο το κοινωνικό σύνολο. Επομένως, στις θετικές συνέπειες του τουρισμού συγκαταλέγονται η βελτίωση της ανταγωνιστικότητας των τοπικών επιχειρήσεων και η αύξηση της ευημερίας των κατοίκων του προορισμού. Οι επιχειρήσεις καλούνται να υπερβούν τον παραδοσιακό τους ρόλο και να μετεξελιχθούν σε φορείς καινοτομίας, υιοθετώντας πρακτικές βιωσιμότητας και ψηφιακά εργαλεία, όπως επιτάσσουν οι εθνικές και ευρωπαϊκές κατευθύνσεις αλλά και οι συνεχείς απαιτήσεις των επισκεπτών. Επιπλέον η ικανότητά τους να δικτυωθούν και να συνεργαστούν, αποτελεί βασικό

παράγοντα για την ανθεκτικότητα της τοπικής αγοράς και του προορισμού (Ε.Ε.Τ.Α.Α. Α.Ε., 2020).

Ο ρόλος του τουρισμού ως παράγοντα επιτάχυνσης της αναπτυξιακής διαδικασίας των επιμέρους περιφερειών είναι διττός και αναπτύσσεται σε δύο θεωρήσεις. Η πρώτη έγκειται στην συναλλαγματοκεντρική διάσταση του τουρισμού, με κύριο στόχο να αποτελέσει την κινητήρια δύναμη της τοπικής ανάπτυξης (Δεληθέου & Καραγιάννη, 2020). Όμως, το μοντέλο αυτό βασίζεται στην εξάρτηση της ανάπτυξης από έναν συγκεκριμένο κλάδο, στην προκειμένη περίπτωση τον τουριστικό κλάδο, δημιουργώντας συχνά προβλήματα στην περιφερειακή και τοπική οικονομική ανάπτυξη, ζητήματα που έγιναν φανερά ιδίως με το ξέσπασμα της πανδημικής κρίσης το 2019 επιφέροντας μεγάλο πλήγμα στις οικονομίες που στηρίζονταν κατά κύριο λόγο στις τουριστικές ροές. Αντιθέτως, η δεύτερη θεώρηση αντιμετωπίζει την ανάπτυξη του τουρισμού πολυδιάστατα, ως μέρος της γενικότερης οικονομικής ανάπτυξης της χώρας και του τόπου, συσχετίζοντας της αναπτυξιακές του επιδράσεις με άλλους τομείς της οικονομίας. Παρατηρείται, λοιπόν, πως η δεύτερη θεώρηση αντιμετωπίζει τον τουρισμό ολιστικά. Δεν πρέπει, εντούτοις, να παραβλέπεται το γεγονός πως από την φύση της η τουριστική ανάπτυξη τείνει να κατανέμεται άνισα στον χώρο, να είναι αστικοποιημένη ενώ έχει και έντονα εποχικό χαρακτήρα δημιουργώντας διακυμάνσεις στις επιμέρους οικονομικές δραστηριότητες. Ωστόσο, κάτω από προϋποθέσεις ο τουρισμός παρέχει το αναγκαίο συγκριτικό πλεονέκτημα σε αναπτυσσόμενες τοπικές ενότητες και περιφέρειες, το οποίο είναι ικανό να αναδείξει τον τουριστικό τομέα σε βασικό πυλώνα περιφερειακής ανάπτυξης (Δεληθέου Β., 2020).

Επιπροσθέτως, η συνεχής εξειδίκευση των ταξιδιωτικών κινήτρων των επισκεπτών συντέλεσε καθοριστικά στην ανάδειξη μιας πληθώρας πόλεων και κοινοτήτων, επιτρέποντας στους προορισμούς αυτούς να διαμορφώσουν σταδιακά τη δική τους διακριτή τουριστική ταυτότητα και εικόνα στην τουριστική αγορά. Τα τελευταία χρόνια, οι πολιτικές αποκέντρωσης τείνουν να μετατοπίζουν το βάρος της τουριστικής ανάπτυξης στο τοπικό επίπεδο, δηλαδή στους ΟΤΑ, εδραιώνοντας την έννοια της «τοπικότητας». Βασικοί παράμετροι αυτής της έννοιας είναι η ανάδειξη μιας περιοχής, η δημιουργία προφίλ με συγκεκριμένα τοπικά χαρακτηριστικά ή εστιασμένο σε ομάδες τουριστών, η εφαρμογή πολιτικών για την ισόρροπη ένταξη του τουρισμού στο παραγωγικό μοντέλο και στην κοινωνική και περιβαλλοντική τοπική δομή (Κοκκώσης & Τσάρτας, 2001).

Σε αυτό το νέο τοπίο, ο ρόλος της Τοπικής Αυτοδιοίκησης αναβαθμίζεται ραγδαία. Οι Δήμοι δεν καλούνται πλέον να διαχειριστούν ζητήματα καθημερινότητας, αλλά να λειτουργήσουν στρατηγικά, σχεδιάζοντας την τουριστική πολιτική. Ωστόσο ο σχεδιασμός του εκάστοτε τουριστικού σχεδίου των Δήμων οφείλει να εναρμονίζεται με τον περιφερειακό σχεδιασμό, αφού μέσω των περιφερειακών προγραμμάτων χρηματοδοτούνται, κατά κύριο λόγο, οι αντίστοιχες δράσεις. (Ε.Ε.Τ.Α.Α. Α.Ε., 2020). Ήδη με τον νόμο 3852/2010 στο άρθρο 96, όπως τροποποιήθηκε και ισχύει, δίνεται η δυνατότητα στους ΟΤΑ α' βαθμού, να συμμετέχουν στην κατάρτιση ή να συγχρηματοδοτούν προγράμματα και μέτρα, ακόμα και πέραν των στενών διοικητικών τους αρμοδιοτήτων, εφόσον αυτά «*συμβάλλουν στην οικονομική ανάπτυξη, την κοινωνική πρόνοια και συνοχή, την περιβαλλοντική προστασία και την εν γένει βελτίωση της ποιότητας ζωής της τοπικής κοινωνίας*» (Νόμος 3852/2010) , συνεπώς και της τουριστικής ανάπτυξης. Για την περαιτέρω ενδυνάμωση και προώθηση του τουριστικού προϊόντος στο άρθρο 70 του ν. 3852/2010, όπως τροποποιήθηκε και ισχύει, οι Δήμοι μπορούν να συγκροτούν Επιτροπές Τουριστικής Ανάπτυξης και

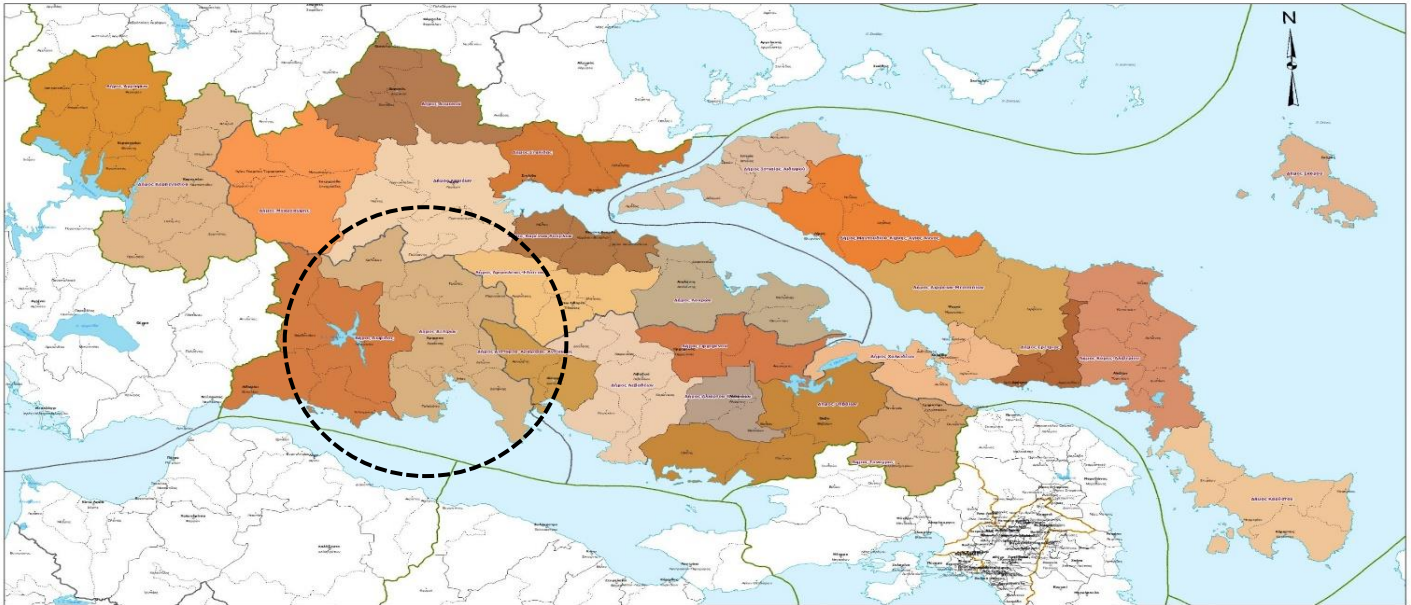
Προβολής και να συστήνουν δίκτυα συνεργασιών, βάσει του άρθρου 101 του ν. 3852/2010. Χαρακτηριστικό παράδειγμα αξιοποίησης αυτού του θεσμικού πλαισίου στην υπό εξέταση περιοχή αποτελεί το «Δίκτυο για τον Πολιτισμό και τον Τουρισμό στη Φωκίδα - Δίκτυο Δελφών». Πρόκειται για μια Αστική Μη Κερδοσκοπική Εταιρεία που ιδρύθηκε βάσει του ως άνω νόμου, με σκοπό τη διασύνδεση του πολιτισμού με τον τουρισμό, αποδεικνύοντας έμπρακτα τη δυνατότητα των ΟΤΑ να λειτουργούν ως φορείς σύμπραξης και ανάπτυξης (Δίκτυο Δελφών). Παράλληλα, μέσω σύγχρονων εργαλείων όπως οι Οργανισμοί Διαχείρισης και Προώθησης Προορισμού (DMMOs), οι Δήμοι δύνανται πλέον να χαράσσουν εξειδικευμένες πολιτικές, διασφαλίζοντας τη βιωσιμότητα των φυσικών και πολιτιστικών πόρων. Τέλος, όπως αναφέρεται επίσημα σε Δελτίο Τύπου που εξέδωσε ο Δήμος Δελφών στις προτεραιότητες που έχουν τεθεί η σύνταξη της μελέτης και η υποβολή της πρότασης χαρακτηρισμού του Δ. Δελφών ως «Πρότυπος Τουριστικός Προορισμός» (Δήμος Δελφών - Δελτίο Τύπου, 2025)

Οι μεταρρυθμίσεις αυτές του νόμου «Καλλικράτη» αποτελούν την βάση για την τουριστική ανάπτυξη των Δήμων και την ενδυνάμωση της τοπικής επιχειρηματικότητας και της τοπικής αγοράς με μέτρα και δράσεις που δεν προέρχονται απλώς από την εθνική πολιτική για τον τουρισμό, αλλά ανταποκρίνονται στα ιδιαίτερα χαρακτηριστικά των ΟΤΑ α΄ βαθμού εφαρμόζοντας μια τοποκεντρική προσέγγιση στην χάραξη της τοπικής τουριστικής στρατηγικής. Άλλωστε η σύγχρονη τάση της «τοποκεντρικής προσέγγισης» ή διαφορετικά «place-based approach» αναγνωρίζει ότι κάθε προορισμός έχει μοναδικά χαρακτηριστικά, αδυναμίες και δυνατότητες που δεν μπορούν να αντιμετωπιστούν με οριζόντια εθνικά μέτρα. Η υλοποίηση των ευρωπαϊκών, εθνικών, περιφερειακών και τοπικών στρατηγικών και κατευθύνσεων με τοποκεντρική προσέγγιση συμβάλλει στην εδαφική συνοχή, στην μακροπρόθεσμη ανάπτυξη των περιοχών, την ενίσχυση της ανταγωνιστικότητας και στην αξιοποίηση των ανεκμετάλλετων τοπικών ευκαιριών με συνεκτικότητα (Εδαφική Ατζέντα 2030). Σε αυτό το πλαίσιο, ο ρόλος των Δήμων ως διαχειριστών του προορισμού, καλείται να συνθέσει τις εθνικές κατευθύνσεις με τις τοπικές ανάγκες, κινητοποιώντας την τοπική επιχειρηματικότητα και την κοινωνία.

Κεφάλαιο 2^ο : Βασικά αναπτυξιακά χαρακτηριστικά Περιοχής Μελέτης

2.1. Γεωγραφική και Χωρική ταυτότητα

Η περιοχή μελέτης, όπως φαίνεται στον χάρτη (Εικόνα 2), αφορά την ευρύτερη περιοχή του Δήμου Δελφών, ο οποίος βρίσκεται στο κέντρο της Περιφέρειας Στερεάς Ελλάδας. Το ιδιαίτερο χαρακτηριστικό που καθιστά την περιοχή αναγνωρίσιμη, είναι οι Δελφοί. Στα βόρεια σύνορά του ο Δήμος συναντά την Περιφερειακή Ενότητα Φθιώτιδας, στα δυτικά συνορεύει με τον Δήμο Δωρίδος, όπου μαζί με τον Δήμο Δελφών συνιστούν την Περιφερειακή Ενότητα Φωκίδας. Στα ανατολικά συνορεύει με την Περιφερειακή Ενότητα Βοιωτίας και το νότιο τμήμα του συναντά τον Κορινθιακό Κόλπο.

Υ Π Ο Μ Ν Η Μ Α

• Έδρα Δήμου	— Ακτογραμμή	— Οριο Νομού
• Δημοτική Ενότητα	— Οριο Δήμου	— Οριο Περιφέρειας
• Λίμνες	— Οριο Δημ. Ενότητας	— Οριο Κράτους
	— Οριο Νομαρχίας	

31/8/2023

Εικόνα 2: Χάρτης Περιφέρειας Στερεάς Ελλάδας-Πηγή: ΕΕΤΑΑ <https://www.eetaa.gr/chartes-ton-dimon/perifereia-stereas-elladas/>

Ο Δήμος Δελφών εκπονεί ΤΠΣ (π.χ. ΤΠΣ Ι και ΤΠΣ ΙΙ) στο πλαίσιο του Προγράμματος Πολεοδομικής Μεταρρύθμισης «Κωνσταντίνος Δοξιάδης» που χρηματοδοτείται από το Ταμείο Ανάκαμψης και Ανθεκτικότητας. (Γενική Γραμματεία Χωρικού Σχεδιασμού & Αστικού Περιβάλλοντος Πλατφόρμα Συμμετοχής). Ειδικότερα, πρόκειται να καταρτιστούν ένα Τοπικό Πολεοδομικό Σχέδιο και ένα Ειδικό Πολεοδομικό Σχέδιο, βάσει του Νόμου 4447/2016 όπως τροποποιήθηκε και ισχύει από το Ν. 4759/2020. Το ΤΠΣ πρόκειται να πραγματοποιηθεί σε δύο φάσεις: το ΤΠΣ Ι αφορά τις Δ.Ε. Άμφισσας, Γαλαξειδίου, Δεσφίνας, Ιτέας και το ΤΠΣ ΙΙ περιλαμβάνοντας τις Δ.Ε. Γραβιάς, Καλλιέων, ενώ το ΕΠΣ αφορά τις ΔΕ Αντίκυρας, Δε Αράχovas, Δε Δελφών, Δε Διστόμου και Δε Παρνασσού. Ο χωροταξικός σχεδιασμός αποτελεί βασικό εργαλείο τόσο για την οργάνωση του ίδιου του Δήμου Δελφών, όσο και για την μελλοντική ανάπτυξή του. Πρωταρχικός σκοπός των Τοπικών Πολεοδομικών Σχεδίων είναι ο καθορισμός των χρήσεων γης και των όρων δόμησης με βάση την αρχή της βιώσιμης ανάπτυξης, λαμβάνοντας υπόψη τις ιδιαιτερότητες κάθε περιοχής και την προστασία των φυσικών και πολιτιστικών πόρων. καθώς όλη η παράκτια και ορεινή ζώνη καλύπτεται από το δίκτυο Natura, υφίσταται ζώνη προστασίας του αρχαιολογικού χώρου των Δελφών, Α' ζώνη Δελφικού Τοπίου και Β' ζώνη Δελφικού τοπίου, και τέλος αρκετές περιοχές καλύπτονται από εξορυκτική δραστηριότητα (αποκλειστικές μεταλλευτικές περιοχές) (Δήμος Δελφών, 2025).

2.2. Διοικητική Διαίρεση

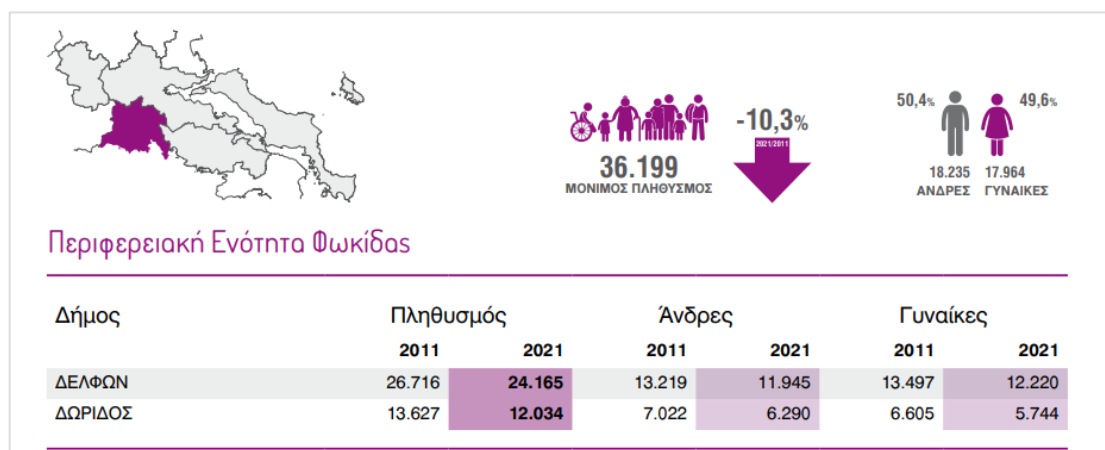

Εικόνα 3: Δήμος Δελφών - Σημεία Ενδιαφέροντος. Πηγή: <https://dimosdelfon.gr/o-dimos/>

Σύμφωνα με τον ν. 3852/2010, ο Δήμος Δελφών γεωγραφικά αποτελεί μέρος της Περιφερειακής Ενότητας Φωκίδας μαζί με τον Δήμο Δωρίδος και ανήκουν στην Περιφέρεια Στερεάς Ελλάδας. Ο Δήμος έχει έδρα την Άμφισσα και ιστορική έδρα τους Δελφούς και περιλαμβάνει τις Δημοτικές Ενότητες Άμφισσας, Ιτέας, Γαλαξειδίου, Δεσφίνας, Γραβιάς, Παρνασσού, Δελφών και Καλλιέων, οι οποίες αποτελούν τους πρώην Καποδιστριακούς Δήμους (Δήμος Δελφών, χ.χ.).

Ο Δήμος Δελφών είναι ο 10ος μεγαλύτερος Δήμος σε έκταση στην Ελλάδα, με συνολική επιφάνεια 1.123,247 km². Σύμφωνα με τα στοιχεία του ν. 4555/2018-Πρόγραμμα «Κλεισθένης Ι» κατατάσσεται στην κατηγορία των Μεσαίων Ηπειρωτικών Δήμων, καθώς διαθέτει περίπου 24.000 κατοίκους. Επιπροσθέτως η περιοχή μελέτης περιλαμβάνει πολλούς μικρούς ορεινούς οικισμούς κυρίως στο βορειοδυτικό και νοτιοανατολικό τμήμα του Δήμου, όπου το ανάγλυφο εμφανίζει έντονα ορεινά χαρακτηριστικά (Δήμος Δελφών: Σχέδιο Δράσης για την Αειφόρο Ενέργεια, 2015).

2.3. Δημογραφικά Χαρακτηριστικά

Εικόνα 4: Δημογραφικά στοιχεία ΠΕ Φωκίδας, Πηγή ΕΛΣΤΑΤ

Το «δημογραφικό πρόβλημα» επηρεάζει όλα τα κράτη μέλη της Ευρωπαϊκής Ένωσης, με την Ελλάδα να συγκαταλέγεται στις χώρες εκείνες όπου αντιμετωπίζουν ιδιαίτερα αυξημένο κίνδυνο. Στην χώρα μας το δημογραφικό πρόβλημα εκδηλώνεται ανομοιόμορφα στον χώρο, με την ένταση και την έκταση του προβλήματος να ποικίλει ανάμεσα στα διάφορα γεωγραφικά και διοικητικά υποσύνολα της χώρας. Ο Δήμος Δελφών είναι, επίσης, αποδέκτης των επιπτώσεων του δημογραφικού προβλήματος. Ο πληθυσμός γηράσκει με τα χρόνια και μειώνεται συγχρόνως, αφενός εξαιτίας του χαμηλού ποσοστού των γεννήσεων και αφετέρου λόγω της συγκέντρωσης των νέων ατόμων στα αστικά κέντρα ή και σε χώρες το εξωτερικού (brain drain) προκειμένου να αναζητήσουν καλύτερες συνθήκες εργασίας αλλά και εργασιακές ευκαιρίες. Σύμφωνα με την μελέτη του Ινστιτούτου Τοπικής Αυτοδιοίκησης «Όψεις του Δημογραφικού Προβλήματος κατά Δήμο στην Ελλάδα σήμερα» ο Δήμος Δελφών συγκαταλέγεται στην κατηγορία των Μεσαίων Ηπειρωτικών Δήμων οι οποίοι ήταν στην απογραφή του 2011 και παραμένουν το 2021 οι πιο γερασμένοι Δήμοι και με συνεχώς μειούμενο πληθυσμό. Συγχρόνως, η μελέτη κατατάσσει τον Δήμο στην κατηγορία 5 (υψηλή δημογραφική διακινδύνευση) του δείκτη δημογραφικής διακινδύνευσης. (Ψυχάρης Ιωάννης και σύν, 2023).

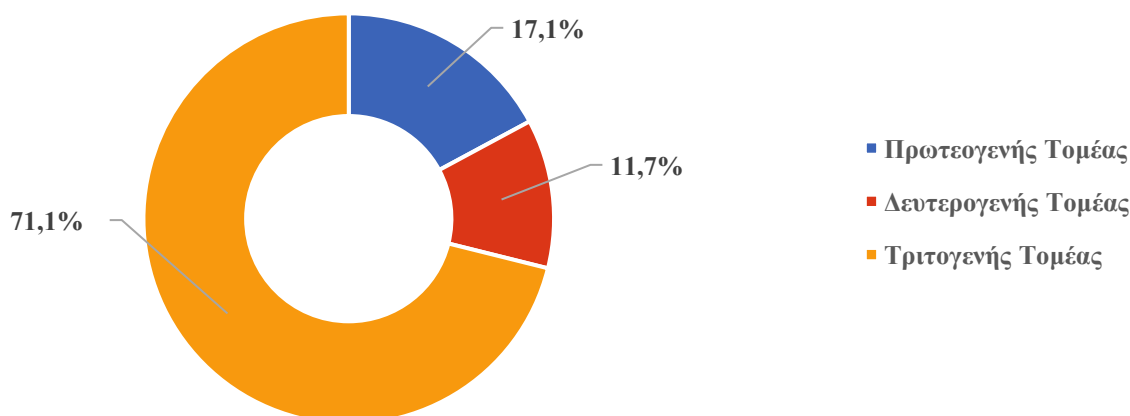
Η Εικόνα 4 μας δίνει σημαντικές πληροφορίες για την δημογραφική εξέλιξη της Περιφερειακής Ενότητας Φωκίδας, και των Δήμων που την αποτελούν. Στην παρούσα εργασία μας ενδιαφέρει η μεταβολή του πληθυσμού στον Δήμο Δελφών. Κατά την δεκαετία 2011-2021 παρατηρείται σημαντική μείωση του πληθυσμού περίπου κατά 2.000, η οποία, αν και εντονότερη στον ανδρικό πληθυσμό, χαρακτηρίζεται εξίσου σημαντική και για τα δύο φύλα (ΕΛΣΤΑΤ, 2023).

2.4. Σύνθεση Τοπικής Οικονομίας και Απασχόληση

Στον παρακάτω Γράφημα 2.1 παρουσιάζεται η παραγωγική δομή του Δήμου Δελφών, σύμφωνα με τον αριθμό των απασχολούμενων ανά τομέα παραγωγής. Ο πρωτογενής τομέας απασχολεί περίπου το 17,1% του οικονομικά ενεργού πληθυσμού. Από τα στοιχεία που έχουν χορηγηθεί από το ΓΕΜΗ, οι επιχειρήσεις με κύριους ΚΑΔ σχετικούς με τη γεωργία, δασοκομία, κτηνοτροφία και αλιεία είναι μόλις 29. Ο χαμηλός αριθμός επιχειρήσεων σε σχέση με τον αριθμό απασχολούμενων υποδηλώνει ότι

μεγάλο μέρος της δραστηριότητας είναι μη εταιρική, καθώς οι κατά κύριο επάγγελμα αγρότες δεν εγγράφονται στο ΓΕΜΗ. Συνεπώς εύκολα γίνεται αντιληπτή η παραδοσιακή δομή του τομέα και ο κατακερματισμός του αγροτικού επαγγέλματος.

Γράφημα 2.1: Απασχολούμενοι ανά τομέα παραγωγής στον Δήμο Δελφών - Πηγή ΕΛΣΤΑΤ

Αναφορικά με τον δευτερογενή τομέα, απασχολείται περίπου το 11,7% του οικονομικά ενεργού πληθυσμού του Δήμου, δηλαδή περίπου 1000 άτομα. Συνδυαστικά με τα στοιχεία που παρείχε το ΓΕΜΗ για τις ανάγκες της τρέχουσας εργασίας, υφίστανται περίπου 370 επιχειρήσεις, οι οποίες συνδέονται με τον δευτερογενή τομέα, αριθμός συγκριτικά μεγαλύτερος από τους απασχολούμενους του κλάδου.

Διαφορετική εικόνα παρουσιάζει ο τριτογενής τομέας, καθώς συγκεντρώνει το 71% των απασχολούμενων. Συνδυαστικά με τα στοιχεία του ΓΕΜΗ επιβεβαιώνεται πως η επιχειρηματική δραστηριότητα είναι προσανατολισμένη στις υπηρεσίες (Βλ. Πίνακα 1), με υψηλές συγκεντρώσεις στις κατηγορίες όπως ο Τουρισμός – εστίαση (395 επιχειρήσεις) και Χονδρικό/λιανικό εμπόριο (384 επιχειρήσεις). Η εικόνα αυτή αναδεικνύει πως η οικονομία του Δήμου είναι κεντρικά προσανατολισμένη σε υπηρεσίες, εξαρτώμενη σε μεγάλο βαθμό από τη ροή επισκεπτών, το εμπορικό δίκτυο και τον πολιτιστικό χαρακτήρα του.

Στην ανωτέρω ανάλυση πρέπει να ληφθεί υπόψη πως στο ΓΕΜΗ υπάρχουν καταγεγραμμένες 197 επιχειρήσεις χωρίς διαθέσιμη πληροφορία ΚΑΔ, καθώς πρόκειται για ανενεργές επιχειρήσεις που έχουν προβεί σε διακοπή λειτουργίας, ενώ σημαντικό είναι να ληφθεί υπόψη πως δεν εγγράφονται στο ΓΕΜΗ τα ελεύθερα επαγγέλματα.

Πίνακας 1: Κατανομή Αριθμού Επιχειρήσεων Δήμου Δελφών ανά ΚΑΔ. - Πηγή: ΓΕΜΗ

Κλάδος Δραστηριοποίησης (ανά ΚΑΔ)	Αριθμός Επιχειρήσεων
Α - ΓΕΩΡΓΙΑ, ΔΑΣΟΚΟΜΙΑ ΚΑΙ ΑΛΙΕΙΑ	29
Β - ΟΡΥΧΕΙΑ ΚΑΙ ΛΑΤΟΜΕΙΑ	9
Γ - ΜΕΤΑΠΟΙΗΣΗ	127
Δ - ΠΑΡΟΧΗ ΗΛΕΚΤΡΙΚΟΥ ΡΕΥΜΑΤΟΣ, ΦΥΣΙΚΟΥ ΑΕΡΙΟΥ, ΑΤΜΟΥ ΚΑΙ ΚΛΙΜΑΤΙΣΜΟΥ	38
Ε - ΠΑΡΟΧΗ ΝΕΡΟΥ· ΕΠΕΞΕΡΓΑΣΙΑ ΛΥΜΑΤΩΝ, ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗ ΑΠΟΒΛΗΤΩΝ ΚΑΙ ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΕΣ ΕΞΥΓΙΑΝΣΗΣ	6
Ζ - ΧΟΝΔΡΙΚΟ ΚΑΙ ΛΙΑΝΙΚΟ ΕΜΠΟΡΙΟ· ΕΠΙΣΚΕΥΗ ΜΗΧΑΝΟΚΙΝΗΤΩΝ ΟΧΗΜΑΤΩΝ ΚΑΙ ΜΟΤΟΣΙΚΛΕΤΩΝ	384
Η - ΜΕΤΑΦΟΡΑ ΚΑΙ ΑΠΟΘΗΚΕΥΣΗ	119
Θ - ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΕΣ ΥΠΗΡΕΣΙΩΝ ΠΑΡΟΧΗΣ ΚΑΤΑΛΥΜΑΤΟΣ ΚΑΙ ΥΠΗΡΕΣΙΩΝ ΕΣΤΙΑΣΗΣ	395
Ι - ΕΝΗΜΕΡΩΣΗ ΚΑΙ ΕΠΙΚΟΙΝΩΝΙΑ	11
ΙΖ - ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΕΣ ΣΧΕΤΙΚΕΣ ΜΕ ΤΗΝ ΑΝΘΡΩΠΙΝΗ ΥΓΕΙΑ ΚΑΙ ΤΗΝ ΚΟΙΝΩΝΙΚΗ ΜΕΡΙΜΝΑ	29
ΙΕ - ΔΗΜΟΣΙΑ ΔΙΟΙΚΗΣΗ ΚΑΙ ΑΜΥΝΑ· ΥΠΟΧΡΕΩΤΙΚΗ ΚΟΙΝΩΝΙΚΗ ΑΣΦΑΛΙΣΗ	3
ΙΗ - ΤΕΧΝΕΣ, ΔΙΑΣΚΕΔΑΣΗ ΚΑΙ ΨΥΧΑΓΩΓΙΑ	23
ΙΘ - ΑΛΛΕΣ ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΕΣ ΠΑΡΟΧΗΣ ΥΠΗΡΕΣΙΩΝ	57
ΙΣΤ - ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ	29
ΣΤ - ΚΑΤΑΣΚΕΥΕΣ	194
ΣΥΝΟΛΟ	1762

Ειδικότερα, αναφορικά με τα στοιχεία τουριστικής κίνησης υφίσταται ο περιορισμός της διαθεσιμότητά τους συγκεντρωτικά σε επίπεδο πρωτοβάθμιας τοπικής αυτοδιοίκησης. Πάρα ταύτα, δύναται να λάβουμε σημαντικές πληροφορίες από τα διαθέσιμα στοιχεία σε επίπεδο Π.Ε. ή ανά μουσείο και αρχαιολογικό χώρο. Σύμφωνα με τα πρόσφατα στοιχεία που δημοσιεύθηκαν από το ΙΝΣΕΤΕ για το έτος 2024, η Π.Ε. Φωκίδας καταγράφει την μεγαλύτερη αύξηση επισκεπτών στην Περιφέρεια Στερεάς Ελλάδας για τα έτη 2023-2024 και ταυτόχρονα από την ποσοστιαία κατανομή των επισκεπτών διαπιστώνεται πως το 79% των επισκεπτών της Περιφέρειας Στερεάς Ελλάδας συγκεντρώνεται στην περιοχή της Φωκίδας. Ακολουθούν η ΠΕ Βοιωτίας με ποσοστό 16%, η ΠΕ Εύβοιας με 5% και τέλος η ΠΕ Φθιώτιδας με 1%. Αντίθετη είναι η εικόνα σχετικά με τους αρχαιολογικούς χώρους, όπου αν και η ποσοστιαία κατανομή των επισκεπτών σε αρχαιολογικούς χώρους συγκεντρώνεται στη ΠΕ Φωκίδας (99%), σημειώθηκε μείωση της επισκεψιμότητας κατά 39% τα έτη 2023-2024 (ΙΝΣΕΤΕ, 2025).

Τέλος εξίσου σημαντικό είναι επίσης να αναφερθεί πως στον Δήμο Δελφών υπάρχει έντονη μεταλλευτική δραστηριότητα αξιοποίησης των κοιτασμάτων βωξίτη, ενώ λειτουργεί και το θεματικό Μεταλλευτικό Πάρκο «Vagonetto», το οποίο είναι επισκέψιμο, δίνοντας στην δυνατότητα στους επισκέπτες να γνωρίσουν την μεταλλευτική ιστορία, την διαδικασία εξόρυξης βωξίτη και τις νέες τεχνολογίες (Μεταλλευτικό Πάρκο Φωκίδας- Vagonetto, n.d.). Επίσης, το 2025 ξεκίνησε η

πρωτοβουλία συγκρότησης Δικτύου Μεταλλευτικών Πόλεων από οκτώ Δήμους, μεταξύ των οποίων και ο Δήμος Δελφών με σκοπό την συνεργασία, την εξωστρέφεια και την προβολή των Δήμων με μεταλλευτική ιστορία, έχοντας απώτερο σκοπό την θετική συνύπαρξη της μεταλλευτικής δραστηριότητας με τον τουρισμό, τον πολιτισμό και την κοινωνική ανάπτυξη (Δελτίο Τύπου - ΚΕΔΕ, 2025) .

Πίνακας 2: Κατανομή Μόνιμου Πληθυσμού ανά ηλικιακή Ομάδα και κατάσταση ασχολίας - Πηγή: ΕΛΣΤΑΤ

Κατανομή Ηλικιών	Σύνολο	Οικονομικά ενεργοί			Οικονομικά μη ενεργοί					
		Σύνολο	Απασχολούμενοι	Ανεργοί	Σύνολο	Μαθητές-σπουδαστές	Συνταξιούχοι	Εισοδηματίες	Οικιακά	Λοιποί
0-14	2,809	0	0	0	2,809	2,015	0	0	0	797
15-29	3,096	1,362	978	381	1,733	1,517	0	0	98	122
30-44	4,201	3,532	3,075	455	666	15	4	7	455	184
45-59	5,328	4,018	3,610	410	1,313	0	327	23	823	137
60-74	5,108	955	836	121	4,150	0	3,176	22	889	66
75+	3,624	17	17	0	3,609	0	3,276	3	313	9
ΔΗΜΟΣ ΔΕΛΦΩΝ	24,164	9,890	8,516	1,370	14,278	3,547	6,781	52	2,578	1,319

Από τον Πίνακα 2 παρατηρούμε πως σε σύνολο 24.164 μόνιμων κατοίκων, ο οικονομικά ενεργός πληθυσμός ανέρχεται στους 9.890 κατοίκους, από τους οποίους απασχολούνται οι 8.516 (35,2%). Το 5,6% (1.370 μόνιμοι κάτοικοι) αφορά τους ανέργους, ενώ το μεγαλύτερο ποσοστό του πληθυσμού συγκαταλέγεται στον οικονομικά μη ενεργό πληθυσμό με ποσοστό 59% (14.278 κάτοικοι) . Το αρκετά υψηλό ποσοστό του μη οικονομικά ενεργού πληθυσμού το οποίο οφείλεται στον υψηλό αριθμό συνταξιούχων(6.781) γεγονός που επιβεβαιώνει την ταχεία γήρανση του πληθυσμού στον Δήμο. Ο αριθμός πρόκειται να αυξηθεί τα επόμενα χρόνια λόγω της αναμενόμενης συνταξιοδότησης σημαντικού αριθμού απασχολούμενων την επόμενη δεκαετία, χωρίς να υπάρχει ανάλογη αντικατάσταση του πληθυσμού από τις νεότερες ηλικίες.

Τέλος, αν συγκρίνουμε τους δύο πίνακες (Πίνακας 2 & 3) με τα δεδομένα της ΕΛΣΤΑΤ παρατηρείται πως ένα μεγάλο ποσοστό του γυναικείου πληθυσμού σε παραγωγική ηλικία στον Δήμο, ασχολείται με τα οικιακά. Η αυξημένη συγκέντρωση γυναικών στον οικονομικά μη ενεργό πληθυσμό αποτελεί ένδειξη χαμηλής συμμετοχής των γυναικών στην αγορά εργασίας και στην γυναικεία επιχειρηματικότητα.

Πίνακας 3: Κατανομή Μόνιμου Πληθυσμού ανά Φύλο και κατάσταση ασχολίας.
Πηγή: ΕΛΣΤΑΤ

Περιγραφή/Φύλο	Κατάσταση ασχολίας							
	Σύνολο	Οικονομικά ενεργοί			Οικονομικά μη ενεργοί			
		Σύνολο	Απασχολούμενοι	Ανεργοί	Σύνολο	Μαθητές-σπουδαστές	Συνταξιούχοι	Λοιποί
Άρρενες	11,946	5,781	5,038	746	6,162	1,809	3,422	932
Θήλειες	12,220	4,105	3,480	621	8,118	1,736	3,357	3,020
ΔΗΜΟΣ ΔΕΛΦΩΝ	24,164	9,890	8,516	1,370	14,278	3,547	6,781	3,949

2.5. Υποδομές

Αναφορικά με τις υποδομές αξίζει να αναφέρουμε πως ο Δήμος Δελφών διατρέχεται από τον οδικό άξονα Λαμία-Άμφισσα-Αντίρριο-Πάτρα, ο οποίος συνδέει την Στερεά Ελλάδα με τη Πελοπόννησο, ενώ ο σημαντικότερος δευτερεύον οδικός άξονας είναι: Θήβα-Λιβαδειά-Ιτέα (Παράκαμψη Δελφών).

Στην περιοχή επιπλέον βρίσκεται υπό κατασκευή ο άξονας «Λαμία – Ιτέα – Αντίρριο». Πρόκειται για ένα διαγώνιο οδικό άξονα που συνδέει την ΠΑΘΕ με την Ιόνια Οδό, και επιτρέπει ταχύτερες μετακινήσεις μεταξύ Νότιας-Δυτικής Ελλάδας και Κεντρικής-Βόρειας Ελλάδας. Το έργο έχει ενταχθεί στο Πρόγραμμα Μεταφορές 2021-2027 με προϋπολογισμό 261.514.716,00 €. (Υπουργείο Μεταφορών και Υποδομών - Γενική Γραμματεία Υποδομών, 2022). Ωστόσο, κατά βάση ο Δήμος Δελφών δεν διέρχεται από κύριους οδικούς άξονες, αλλά κατά βάση από δευτερεύοντα και επαρχιακά οδικά δίκτυα. Αυτό αποτελεί μια από τις αδυναμίες του Δήμου καθώς δεν βρίσκεται κοντά σε κύρια οδικά δίκτυα τα οποία συμβάλλουν στην ανάπτυξη των γύρω περιοχών.

Στις υποδομές συγκαταλέγονται επίσης μια σειρά από λιμάνια που διαθέτει ο Δήμος, καθώς στο νότιο μέρος του βρέχεται από τον Κορινθιακό Κόλπο. Το κυριότερο λιμάνι είναι αυτό της Ιτέας, το οποίο εξυπηρετεί κυρίως εμπορική κίνηση, ενώ ταυτόχρονα διαθέτει μαρίνα η οποία μπορεί να ελλιμενίσει 250 τουριστικά σκάφη και κρουαζιερόπλοια. Μικρότερα είναι τα λιμάνια του Γαλαξειδίου και του Αγίου Νικολάου που εξυπηρετούν μικρά ψαροκάικα και ιδιωτικά σκάφη (INSETE, 2025).

Άξιο αναφοράς είναι η εξέταση των ενεργειακών υποδομών στην περιοχή. Η Περιφέρεια Στερεάς, στην οποία ανήκει ο Δήμος Δελφών, αποτελεί την περιοχή με το μεγαλύτερο αιολικό δυναμικό και συγκεκριμένα φιλοξενεί 2.427 MW ήτοι το 44% των αιολικών εγκαταστάσεων πανελλαδικά. Στον Δήμο έχουν εγκατασταθεί και λειτουργούν 64 ανεμογεννήτριες συνολικής ισχύος 146,25 MW. (Δελτίο Τύπου-ΕΛΕΤΑΕΝ). Επίσης υπάρχουν μικροί υδροηλεκτρικοί σταθμοί ενώ σύμφωνα με τα

γεωγραφικά στοιχεία της ΡΑΕΥ, υπάρχει πρόβλεψη για εγκατάσταση φωτοβολταϊκών συστημάτων με ενσωματωμένη αποθήκευση, οι οποίοι βρίσκονται στο στάδιο της χορήγησης άδειας παραγωγής, ενώ υπάρχουν και ορισμένοι φωτοβολταϊκοί σταθμοί με ισχύς μικρότερη από 1 MW. (ΡΑΑΕΥ: Γεωπληροφοριακός Χάρτης)

2.6. Περιβάλλον και Φυσικοί Πόροι

Ο Δήμος Δελφών χαρακτηρίζεται ως ένας κατά κύριο λόγο ορεινός Δήμος. Τα μεγαλύτερα κυριότερα βουνά που διαθέτει είναι ο Παρνασσός, η Γκιώνα, το όρος Οίτη και τα Βαρδούσια.

Οι πεδινές εκτάσεις είναι ελάχιστες, καλύπτοντας ένα μικρότερο τμήμα του Δήμου Δελφών, κυρίως κατά μήκος των ακτών του Κορινθιακού Κόλπου και του κόλπου της Ιτέας. Ωστόσο άξιο αναφοράς αποτελεί ο ελαιώνας της Άμφισσας, καθώς καταλαμβάνει 55.000 στρέμματα και αριθμεί περίπου 1.200.000 δέντρα. Πρόκειται για τον μεγαλύτερο συνεχόμενο ελαιώνα των Βαλκανίων. Αποτελεί μέρος του Δελφικού Τοπίου, το οποίο χαρακτηρίστηκε από την UNESCO ως Μνημείο Παγκόσμιας Κληρονομιάς το 1987. (Unesco World Heritage Convention , n.d.)

Επιπλέον, πολλές περιοχές του Δήμου Δελφών συμπεριλαμβάνονται στις προστατευόμενες περιοχές του δικτύου Natura 2000. Το δίκτυο Natura 2000 αποτελεί ένα Ευρωπαϊκό Οικολογικό Δίκτυο, οι οποίες φιλοξενούν φυσικούς τύπους οικοτόπων και οικοτόπους ειδών, περιλαμβάνοντας διάφορους τύπους φυσικών οικοσυστημάτων όπως δασικά, λιμναία, υγροτόπους, ποτάμια, παράκτια και θαλάσσια οικοσυστήματα. Το δίκτυο των περιοχών αυτών επεκτείνεται σε ολόκληρη την ΕΕ και στόχος είναι η μακροπρόθεσμη διατήρηση και προστασία των απειλούμενων ειδών χλωρίδας και πανίδας σύμφωνα με την Οδηγία 92/43/ΕΟΚ, καθώς επίσης και η προστασία των πτηνών βάσει της Οδηγίας 79/409/ΕΟΚ της ΕΕ. Η ακριβέστερη καταγραφή και ο γεωχωρικός προσδιορισμός αυτών των περιοχών έλαβε χώρα την περίοδο 2013-2015 με την συμβολή του Κτηματολογίου, το οποίο συμπλήρωσε και διόρθωσε την υπάρχουσα βάση δεδομένων, που είχε καταγραφεί την περίοδο 1999-2001 από το τότε Υ.ΠΕ.ΧΩ.ΔΕ (Ελληνικό Κτηματολόγιο , 2025)

Ειδικότερα σε αυτές συγκαταλέγονται τα Βαρδούσια όρη, το όρος Γκιώνα, οι κορφές του όρους Γκιώνα, η χαράδρα Ρέκα, Λαζόρεμα και η βαθειά Λάκα, η παραλιακή ζώνη από την Ναύπακτο έως την Ιτέα, ο νοτιοανατολικός Παρνασσός, ο εθνικός Δρυμός Παρνασσού και το δάσος Τιθορέας και η ευρύτερη περιοχή του Γαλαξειδίου. (διαΝΕΟσις: Οργανισμός Έρευνας και Ανάπτυξης, Νοέμβριος 2017, σ. 39 επ.).

2.3.1. Πολιτιστικά και Τουριστικά Χαρακτηριστικά

Ο Δήμος Δελφών, όπως έχει ήδη αναφερθεί, διαθέτει σημαντικό πολιτιστικό πλούτο προσελκύοντας μεγάλο αριθμό επισκεπτών ετησίως κυρίως λόγω του αρχαιολογικού χώρου των Δελφών, Ωστόσο, πέραν αυτού, υφίσταται σημαντικός αριθμός μουσείων και σημαντικών ιστορικών χώρων και σε άλλες περιοχές του Δήμου όπως στην Άμφισσα (Οικία Πανουργιά), Γαλαξείδι (Ναυτικό Μουσείο), το μουσείο του Χρισσού και Γραβιά (Χάνι της Γραβιάς). Επιπλέον κάθε χρόνο στον Δήμο αναβιώνουν ποικίλα τοπικά έθιμα όπως Η Νύχτα των Στοιχείων (το στοιχείο της Χάρμαινας) στην Άμφισσα και τα Αλεβρομουτζουρώματα στην πόλη του Γαλαξειδίου το τριήμερο των αποκριών, καθιστώντας τον έναν από τους κορυφαίους προορισμούς του τριημέρου. Παράλληλα, σημαντική εορτή αποτελεί για την πόλη της Άμφισσας η επέτειος της 10^{ης} Απριλίου, ως η μέρα της απελευθέρωσης του Κάστρου

των Σαλώνων, το οποίο ιστορικά αποτελεί το πρώτο φρούριο που απελευθερώθηκε, σηματοδοτώντας την Έναρξη της Ελληνικής Επανάστασης του 1821 (Γαλιούρας, 2021). Στην πόλη διοργανώνονται κάθε χρόνο από τον Δήμο Δελφών και τους τοπικούς φορείς εκδηλώσεις εορτασμού.

Σημαντικός πόλος ανάπτυξης και προσέλκυσης επισκεπτών αποτελεί μια σειρά πολιτιστικών εκδηλώσεων που διεξάγονται κάθε χρόνο με σκοπό την ανάδειξη του πολιτιστικού προϊόντος της περιοχής, όπως τα «Φωκικά» και το Φεστιβάλ Δελφών «Το Λάλον Ύδωρ», το οποίο αποτελεί την πιο σημαντική δραστηριότητα του Δικτύου Δελφών και αποτελεί πρωτοβουλία του Δήμου Δελφών, του Δήμου Δωρίδας και της Περιφέρειας Στερεάς Ελλάδας, υπό την αιγίδα του Υπουργείου Πολιτισμού (Δίκτυο Δελφών), με το 2025 να συμπεριλαμβάνονται 9 νέα σημεία εκδηλώσεων στον Δήμο Δελφών με ένα ευρύ θεματικό περιεχόμενο. Αξίζει να σημειωθεί, σε αυτό το σημείο πως ο ρόλος του Δικτύου Δελφών ενισχύεται περαιτέρω με την πρόσφατη τροποποίηση του καταστατικού του βάση της οποία δύναται να λειτουργήσει ως τοπικός Οργανισμός Διαχείρισης και Προώθησης Προορισμού. Τέλος, σημαντικό είναι το Οικονομικό Forum των Δελφών, το οποίο πραγματοποιείται στην πόλη των Δελφών και πρόκειται για συνέδριο διεθνούς εμβέλειας, συμβάλλοντας στην ανταλλαγή απόψεων και ιδεών πάνω σε επίκαιρα ζητήματα που απασχολούν την σύγχρονη εποχή.

Επίσης, υλοποιούνται δράσεις από το Δίκτυο Δελφών, με την στήριξη του Δήμου Δελφών, στοχεύοντας στην ενίσχυση της εξωστρέφειας και της προβολής του Δήμου. Σημαντική είναι η παρουσία του σε δύο διεθνείς Εκθέσεις (Philoxenia και World Travel Market (WTM) και στο Forum Αθλητικού Τουρισμού (Δήμος Δελφών, 2025).

Βασικός πυλώνας ανάπτυξης αποτελεί ο αθλητικός τουρισμός με τον Δήμο να καθιερώνεται ως ένας φιλικός προορισμός για την φιλοξενία τέτοιου είδους διοργανώσεων. Η Ατζέντα των εκδηλώσεων για το 2025 ενδεικτικά περιελάμβανε διοργανώσεις όπως *Hellas Rally*, *Stereia Run* (Δήμος Δελφών - Δελτίο Τύπου, 2025), *Πύθια*, *Ηνίοχος Δρόμος*, *Oiti Mountain Bike* (Δήμος Δελφών - Δελτίο Τύπου, 2025) και *Ποδηλατικός Γύρος* (Δήμος Δελφών - Δελτίο Τύπου, 2025). Εν κατακλείδι, στοχεύοντας στην ψηφιακή αναβάθμιση και στον εκσυγχρονισμό ο Δήμος προέβη στην αναβάθμιση της ήδη υπάρχουσας ιστοσελίδας τουριστικής προβολής (Visit Delphi), ενώ το έργο της σήμανσης και ψηφιακής εφαρμογής μνημείων και αξιοθέατων του Δήμου Δελφών, πρόκειται να ολοκληρωθεί εντός του έτους 2026 (Δήμος Δελφών, 2025).

Σύμφωνα με τα στοιχεία που παρουσιάστηκαν στην εκδήλωση με τίτλο «*Ο Τουρισμός ως πυλώνας ανάπτυξης του Δήμου Δελφών: Απολογισμός δράσεων και παρεμβάσεων για την ενίσχυση της επισκεψιμότητας*» (28/11/2025), η αποδοτικότητα των ανωτέρω δράσεων μετρήθηκε με δείκτες κοινωνικής αξίας (SROI). Συγκεκριμένα, για το έτος 2025, ο μέσος πολλαπλασιαστής κοινωνικής αξίας ανήλθε στο 3,45. Αυτό σημαίνει πρακτικά ότι για κάθε 1€ που επένδυσε ο Δήμος Δελφών, παρήχθησαν 3,4€ κοινωνικής αξίας για τις Κοινότητες του Δήμου (Δήμος Δελφών, 2025).

Κεφάλαιο 3^ο : Έρευνα για την Τοπική Επιχειρηματικότητα στον Δήμο Δελφών

3.1 Σκοπός έρευνας – Μεθοδολογία

Για την πληρέστερη ανάλυση και διερεύνηση της συμβολής των τοπικών επιχειρήσεων στην οικονομική ανάπτυξη του Δήμου Δελφών, καθώς και της καταγραφής του βαθμού ενδιαφέροντος και προσανατολισμού των επιχειρήσεων προς τον εναλλακτικό τουρισμό, διεξήχθη πρωτογενής έρευνα με την χρήση και διανομή ερωτηματολογίου προς τις επιχειρήσεις που σχετίζονται άμεσα ή δύναται να ωφεληθούν από τον κλάδο του τουρισμού και δραστηριοποιούνται εντός των διοικητικών ορίων του Δήμου, με στόχο τη διερεύνηση της συμβολής τους στην τοπική επιχειρηματικότητα, αποτελούμενο από συνολικό αριθμό είκοσι τριών (23) ερωτήσεων. Αξίζει να σημειωθεί πως το ερωτηματολόγιο (Βλ. Παράρτημα Ι) ήταν ανώνυμο και δομήθηκε ως εξής:

- ✓ Στην πρώτη ενότητα περιλαμβάνονται ερωτήσεις που αφορούν τα γενικά χαρακτηριστικά του δείγματος, αναφορικά με το φύλο, την ηλικία και το μορφωτικό επίπεδο.
- ✓ Στην δεύτερη ενότητα οι ερωτηθέντες κλήθηκαν να απαντήσουν σε ερωτήσεις σχετικά με τα βασικά χαρακτηριστικά της επιχείρησής τους, που σχετίζονται με το τον κλάδο δραστηριοποίησης, τα χρόνια λειτουργίας και τον αριθμό των απασχολούμενων που διαθέτουν.
- ✓ Στην τρίτη ενότητα, ερωτήθηκαν αναφορικά με τους βασικούς παράγοντες (εξωγενείς και τοπικούς) που επηρεάζουν τη λειτουργία της επιχείρησής τους και τον βαθμό ικανοποίησης από την τοπική υποδομή.
- ✓ Η τέταρτη ενότητα περιελάμβανε ερωτήσεις αναφορικά με τις προκλήσεις και τις ευκαιρίες ανάπτυξης της τοπικής επιχειρηματικότητας στον Δήμο, καθώς και στην προοπτική συνεργασίας στο πλαίσιο cluster/δικτύων.
- ✓ Στην πέμπτη ενότητα οι επιχειρηματίες κλήθηκαν να απαντήσουν σε ερωτήσεις σχετικά με τον εναλλακτικό τουρισμό.
- ✓ Τέλος, προστέθηκε μια ξεχωριστή ενότητα επιλογής των αποτρεπτικών παραγόντων από την συμμετοχή των επιχειρηματιών σε δράσεις εναλλακτικού τουρισμού, η οποία απευθυνόταν μόνο σε εκείνους που τάσσονταν κατά της προοπτικής υιοθέτησης μορφών εναλλακτικού τουρισμού.

Επίσης, στην έρευνα της παρούσας εργασίας δεν θα πρέπει να παραβλέπεται η μελέτη των δευτερογενών δεδομένων που συλλέχθηκαν και μελετήθηκαν. Σε αυτά περιλαμβάνονται επιστημονικά άρθρα, δημοσιευμένες μελέτες, εκθέσεις φορέων, Επίσημα Δελτία τύπου φορέων, στατιστικά στοιχεία και ακαδημαϊκή βιβλιογραφία.

Η έρευνα έχει ως αντικείμενο τη διερεύνηση της συμβολής των τοπικών επιχειρήσεων στην οικονομική ανάπτυξη του Δήμου Δελφών, καθώς και την αποτύπωση των δυσκολιών που αντιμετωπίζουν οι επιχειρηματίες στο πλαίσιο της πρωτοβάθμιας τοπικής αυτοδιοίκησης. Παράλληλα, επιδιώκεται η καταγραφή του βαθμού ενδιαφέροντος των επιχειρήσεων προς τον εναλλακτικό τουρισμό, ως πεδίο με σημαντικές αναπτυξιακές δυνατότητες για την περιοχή, αναδεικνύοντας τον ρόλο του επιχειρηματικού οικοσυστήματος στη βιώσιμη τοπική ανάπτυξη. Επιλέχθηκε η ποσοτική έρευνα από ικανό δείγμα μέσω ερωτηματολογίου, έτσι ώστε να αναδειχθούν οι γενικές τάσεις αναφορικά με το υπό εξέταση θέμα της παρούσας εργασίας. Η συμβολή επίσης της ποσοτικής έρευνας, αναδεικνύεται από την δυνατότητα μελέτης των σχέσεων μεταξύ των απαντήσεων που λήφθηκαν και επιμέρους μεταβλητών

παραδείγματος χάριν της ηλικίας του δείγματος, τον κλάδο ή το μέγεθος της επιχείρησης κ.α..

Συμπληρωματικά, με την ποσοτική έρευνα, διεξήχθη ποιοτική έρευνα με την χρήση του εργαλείου της δομημένης συνέντευξης με σκοπό την περαιτέρω εμβάθυνση στο και την πληρέστερη πληροφόρηση, αναφορικά με το αντικείμενο της έρευνας. Το περιεχόμενο των ερωτήσεων και η διαδικασία των συνεντεύξεων ήταν οργανωμένη και βασισμένη σε προκαθορισμένες ερωτήσεις, δίνοντας ταυτόχρονα στον ερωτώμενο την δυνατότητα μικρών τροποποιήσεων ή εμβάθυνσης σε ζητήματα που θεωρούσε μεγάλης σημασίας. Οι ερωτήσεις ήταν στη βάση τους κοινές για όλους τους ερωτώμενους, προσαρμοσμένες ωστόσο στο ιδιαίτερο ρόλο και την θεσμική τους θέση (Βλ. Παράρτημα II). Συγκεκριμένα, ενώ οι πρώτοι τέσσερις θεματικοί άξονες παρέμειναν σταθεροί και στόχευαν στην εικόνα της τοπικής επιχειρηματικότητας, στις δυσκολίες που αντιμετωπίζει, στις θεσμικές παρεμβάσεις με έργα και δράσεις και στις προοπτικές του εναλλακτικού τουρισμού, η πέμπτη και τελευταία ερώτηση διαφοροποιήθηκε σκόπιμα, ώστε να διερευνήσει το εξειδικευμένο στρατηγικό εργαλείο που εμπίπτει στην αρμοδιότητα του εκάστοτε φορέα συνεπώς οι Αναπτυξιακοί Οργανισμοί ερωτήθηκαν για την δυνατότητα δημιουργίας cluster/ Δικτύων στο πλαίσιο των προγραμμάτων που διαχειρίζονται, η εκπρόσωπος του Δικτύου Δελφών σχετικά με τα εργαλεία συνεργασίας που παρέχει ο ν. 4875/2021 και ο Δήμαρχος Δελφών αναφορικά με τις δράσεις των Smart Cities.

Πραγματοποιήθηκαν τέσσερις συνεντεύξεις με εκπροσώπους φορέων του Δήμου Δελφών, οι οποίοι επιλέχθηκαν με κριτήριο την θέση τους και την συμβολή τους στην τοπική ανάπτυξη. Οι συνεντεύξεις καταγράφηκαν είτε με μαγνητοφώνηση είτε τηρώντας γραπτές σημειώσεις. Η μορφή καταγραφής των απαντήσεων επαφιόταν στην διακριτική ευχέρεια του ερωτώμενου και τηρήθηκαν όλοι οι κανόνες δεοντολογίας αναφορικά με την ενημέρωση για τους στόχους της εργασίας και την προστασία των δεδομένων.

3.2 Ερευνητικά Ερωτήματα – Περιορισμοί Έρευνας

Τα βασικά ερευνητικά ερωτήματα που πρόκειται να απαντηθούν μέσα από τις απαντήσεις των επιχειρήσεων είναι:

- ✓ Ποιοι είναι οι κύριοι παράγοντες που επηρεάζουν την τοπική επιχειρηματικότητα;
- ✓ Σε ποιον βαθμό οι επιχειρήσεις αναγνωρίζουν και αξιοποιούν την δυνατότητα συνεργασιών το τοπικό οικοσύστημα;
- ✓ Σε ποιόν βαθμό οι τοπικές επιχειρήσεις του Δήμου Δελφών αναγνωρίζουν την συμβολή και αξιοποιούν τις προοπτικές ανάπτυξης που προσφέρει η υιοθέτηση εναλλακτικών μορφών τουρισμού;

Ενώ, από την ποιοτική έρευνα επιχειρήθηκε να διαφανεί:

- ✓ Ποια είναι η εικόνα της τοπικής αγοράς σήμερα; Ποιες είναι οι προκλήσεις; Με ποιους τρόπους ο Δήμος Δελφών ή άλλοι τοπικοί φορείς μπορούν να παρέμβουν με δράσεις και έργα ή άλλες πρωτοβουλίες με σκοπό την ενθάρρυνση της τοπικής επιχειρηματικότητας και την αξιοποίηση εναλλακτικών/θεματικών μορφών τουρισμού.

Στους περιορισμούς της έρευνας γενικότερα, συγκαταλέγονται η έλλειψη στατιστικών στοιχείων σε επίπεδο πρωτοβάθμιων Οργανισμών Τοπικής

Αυτοδιοίκησης. Κατά την επιλογή του δείγματος απαιτήθηκε ο περιορισμός του σε εκείνες τις κατηγορίες επιχειρήσεων που συνδέονται ή υπάρχει προοπτική σύνδεσής τους με τον τουριστικό τομέα, σύμφωνα με τις νέες πρακτικές. Συνεπώς το δείγμα περιορίστηκε σημαντικά, ενώ πολλές φορές η έρευνα αντιμετώπισε περιορισμούς που απορρέουν από την αδυναμία προσέγγισης αριθμού επιχειρήσεων λόγω παύσης της εμπορικής τους δραστηριότητας. Οι περιπτώσεις αυτές εξαιρέθηκαν από το δείγμα και, όπου ήταν εφικτό, αντικαταστάθηκαν από άλλες ενεργές επιχειρήσεις του ίδιου κλάδου, ή οδήγησαν σε μικρή μείωση του τελικού αριθμού των ερωτηματολογίων.

3.3 Διαδικασία συλλογής και ανάλυσης δεδομένων του ερωτηματολογίου

Η συλλογή των δεδομένων της έρευνας βασίστηκε στην συμπλήρωση ερωτηματολογίου, το οποίο δημιουργήθηκε και διανεμήθηκε αποκλειστικά για τους σκοπούς της παρούσας εργασίας. Το ερωτηματολόγιο δημιουργήθηκε με ψηφιακά μέσα, και συγκεκριμένα χρησιμοποιήθηκε ένα ηλεκτρονικό ερωτηματολόγιο με την χρήση Google Forms, δωρεάν λογισμικού που παρέχεται από την Google. Το ερωτηματολόγιο περιλαμβάνει κλειστού τύπου ερωτήσεις, όπως πολλαπλής επιλογής και κλίμακας Likert ώστε να διευκολύνεται η ποσοτική ανάλυση των αποτελεσμάτων. Η επιλογή του δείγματος έγινε με τυχαία δειγματοληψία των επιχειρήσεων του Δήμου με βάση τη διαθεσιμότητα και τη συνεργασία όλων των βασικών τομέων (τουρισμός, εμπόριο, αγροδιατροφή, υπηρεσίες), προκειμένου να αποτυπωθεί σφαιρικά η τοπική επιχειρηματική δραστηριότητα, στο τομέα του τουρισμού.

Η διαδικασία συλλογής των δεδομένων της έρευνας με την αποστολή των ερωτηματολογίων ξεκίνησε τον Σεπτέμβριο του 2025 και περατώθηκε τον Δεκέμβριο του 2025 (20/10/2025-15/12/2025). Η διανομή του ερωτηματολογίου έγινε με τυχαία δειγματοληψία μεταξύ των επιχειρήσεων του Δήμου, με τον περιορισμό να εντάσσονται σε κλάδο που σχετίζεται άμεσα ή δύναται να επωφεληθεί από την ανάπτυξη του τουρισμού στον Δήμο και δραστηριοποιούνται εντός των διοικητικών ορίων του Δήμου. Το ερωτηματολόγιο διανεμήθηκε μέσω ηλεκτρονικού ταχυδρομείου στις κατηγορίες των επιχειρήσεων που ενδιαφέρουν την έρευνα, ενώ όπου απαιτήθηκε διεξήχθη τηλεφωνική επικοινωνία με τους εκπροσώπους των επιχειρήσεων. Με την περάτωση του χρονικού περιθωρίου ανταπόκρισης στην έρευνα συγκεντρώθηκαν 72 απαντήσεις.

Με την ολοκλήρωση της συμπλήρωσης των ερωτηματολογίων, τα δεδομένα αρχικά οργανώθηκαν σε φύλλα δεδομένων με την χρήση Excel 365, και έπειτα καταχωρήθηκαν και αναλύθηκαν με την χρήση του στατιστικού προγράμματος SPSS (Statistical Package for Social Sciences) έκδοσης 22.0. Αξίζει επίσης να σημειωθεί, πως για λόγους ομοιομορφίας στην εργασία τα διαγράμματα σχεδιάστηκαν με την χρήση Excel. Επίσης για την παρουσίαση των αποτελεσμάτων χρησιμοποιήθηκαν μέθοδοι περιγραφικής στατιστικής και υπολογίστηκαν οι δείκτες κεντρικής τάσης και διασποράς (Μ.Ο. και Τυπική Απόκλιση). Επιπρόσθετα, για τον έλεγχο των ερευνητικών υποθέσεων και τη διερεύνηση στατιστικά σημαντικών διαφορών ή συσχετίσεων μεταξύ των μεταβλητών, διενεργήθηκαν έλεγχοι επαγωγικής στατιστικής. Συγκεκριμένα χρησιμοποιήθηκε έλεγχος t-test ανεξάρτητων δειγμάτων (Independent Samples T-test), Μονόδρομη Ανάλυση Διακύμανσης (One-Way ANOVA) και ο έλεγχος ανεξαρτησίας χ^2 (Pearson's Chi-Square Test).

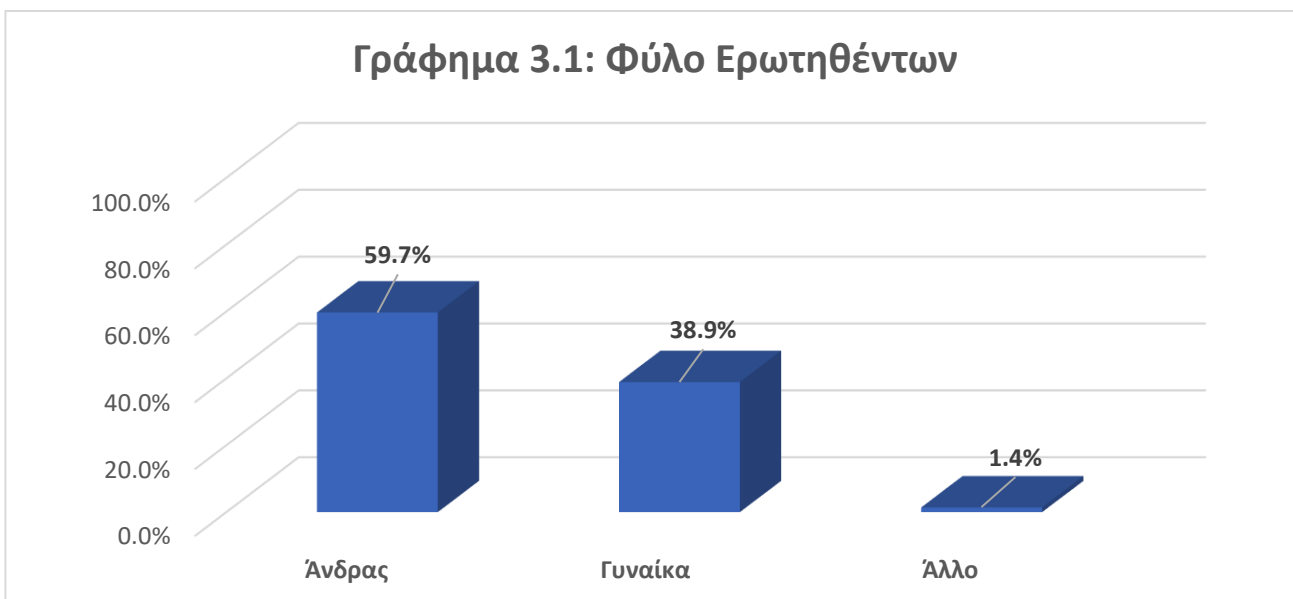
3.4 Παρουσίαση Αποτελεσμάτων

Ενότητα Α' : Παρουσίαση αποτελεσμάτων ερωτηματολογίου

Στην πρώτη Ενότητα του ερωτηματολογίου με τίτλο «Δημογραφικά Στοιχεία», οι ερωτώμενοι κλήθηκαν να συμπληρώσουν τα πεδία σχετικά με το φύλο, την ηλικία και το μορφωτικό τους επίπεδο. Από τα αποτελέσματα της στατιστικής ανάλυσης προκύπτουν τα κάτωθι στοιχεία.

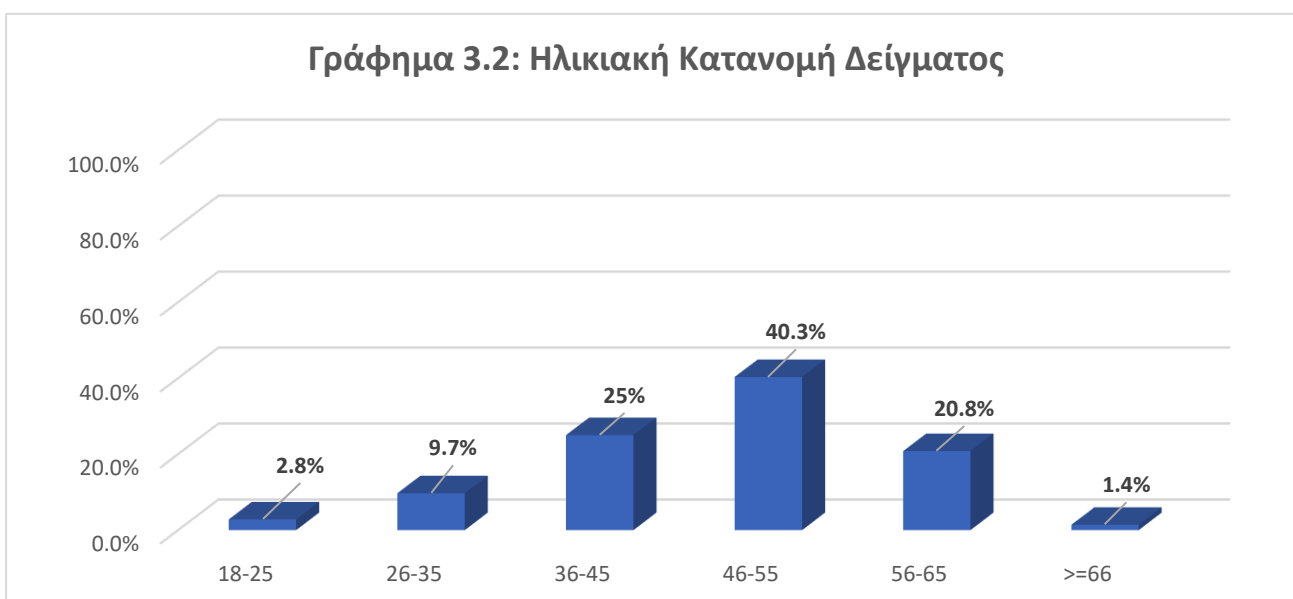
Ενότητα 1^η: Δημογραφικά Στοιχεία

Ερώτηση 1^η : Φύλο

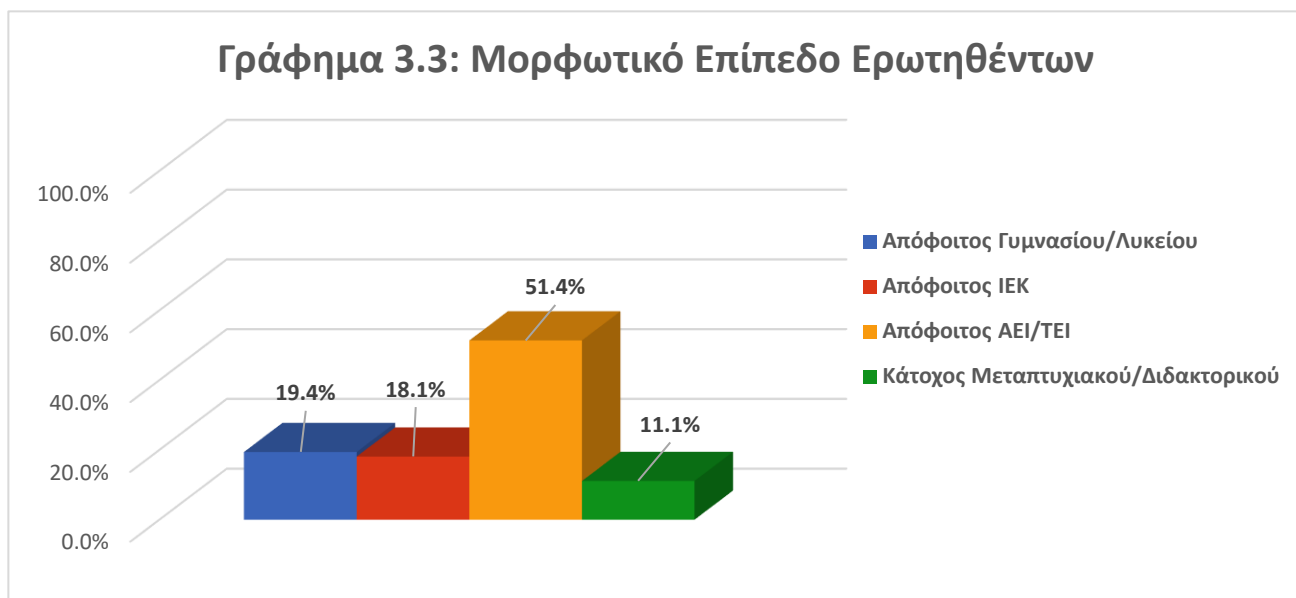
Συνολικά στην έρευνα έλαβαν μέρος 72 επιχειρήσεις, εκ των οποίων το 59,7% (43 άνδρες) είναι άνδρες, ενώ το 38,9% (28 γυναίκες) είναι γυναίκες.

Ερώτηση 2^η : Ηλικία

Αναφορικά με τις ηλικιακές ομάδες που έλαβαν μέρος στην έρευνα, το μεγαλύτερο ποσοστό των ατόμων είναι μεταξύ 46-55 (40,3%), ενώ ακολουθούν οι ηλικιακές κατηγορίες 36-45 με ποσοστό 25% και 56-55 αντίστοιχα με ποσοστό 20,8%. Εξαιρετικά χαμηλά εμφανίζονται τα ποσοστά στις ηλικιακές ομάδες 18-25 (2,8%) και 26-35 (9,7%).

Ερώτηση 3^η : Μορφωτικό Επίπεδο

Όσον αφορά το επίπεδο εκπαίδευσης, λίγο πάνω από τα μισά άτομα που συμμετείχαν στο δείγμα είναι κάτοχοι τουλάχιστον ενός τίτλου τριτοβάθμιας εκπαίδευσης (51,4%). Το ποσοστό του 19,4% που αφορά αποφοίτους Γυμνασίου/Λυκείου υποδηλώνει την παρουσία μιας σημαντικής μερίδας επιχειρηματιών που πιθανότατα βασίζουν την επιχειρηματική τους δραστηριότητα στην κατά βάση εμπειρική γνώση και την μακρόχρονη ενασχόληση με τον κλάδο Παράλληλα, ιδιαίτερα ενθαρρυντικό φαίνεται να είναι το ποσοστό των ανθρώπων του δείγματος που έχουν λάβει κάποια πιστοποίηση ή τεχνική εξειδίκευση από Ινστιτούτο Επαγγελματικής Κατάρτισης. Χαμηλό είναι το ποσοστό εκείνων που κατέχουν ένα μεταπτυχιακό ή διδακτορικό τίτλο. Συνεπώς, παρατηρείτε μια πολυμορφία του ανθρώπινου κεφαλαίου της περιοχής, και ειδικότερα εκείνου των επιχειρηματιών.

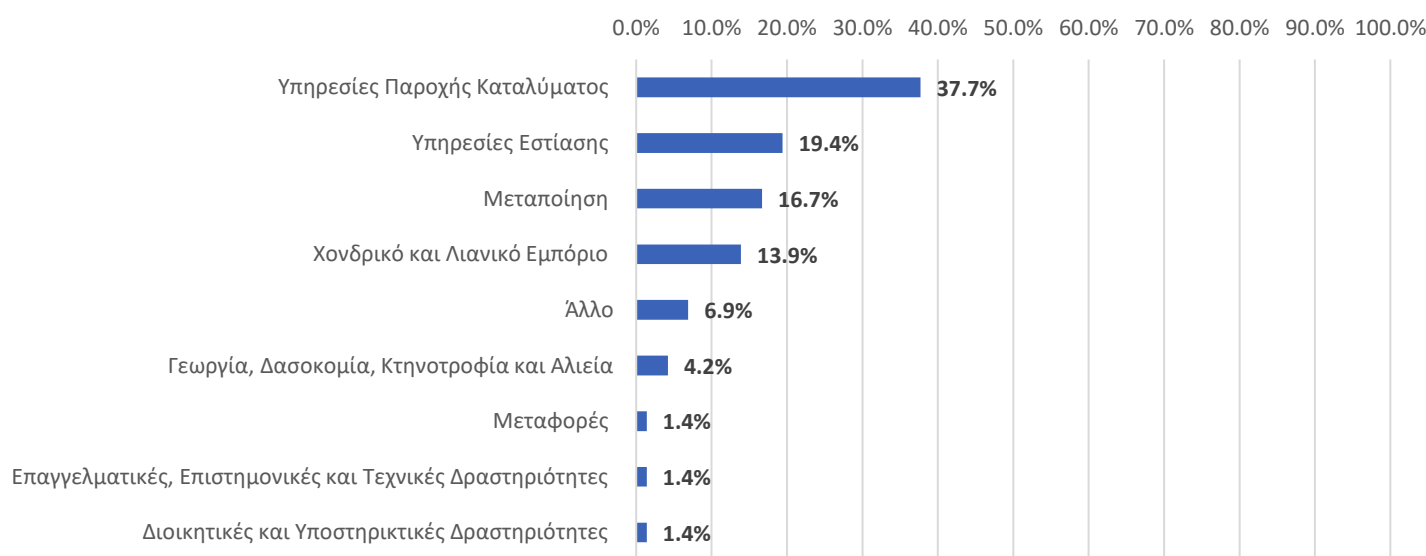
Ενότητα 2: Βασικά Χαρακτηριστικά της Επιχείρησης

Ερώτηση 4^η : Σε ποιον κλάδο δραστηριοποιείται η επιχείρησή σας;

Στην συγκεκριμένη ερώτηση, αξίζει να σημειωθεί πως μελετήθηκαν προσεκτικά οι κλάδοι επιχειρηματικής δραστηριότητας σύμφωνα με τον διαχωρισμό βάση ΚΑΔ του ΓΕΜΗ και επιλέχθηκαν οι βασικότερες κατηγορίες που επιδρούν άμεσα ή έμμεσα στην τουριστική ανάπτυξη και αγορά. Οι «Δραστηριότητες παροχής καταλύματος και υπηρεσιών εστίασης» αποτελούν τον κύριο άξονα του τουριστικού προϊόντος της

περιοχής καθώς συνδέονται άμεσα με την τοπική ανάπτυξη. Οι κατηγορίες της «Μεταποίησης», της «Γεωργίας, Δασοκομίας, Κτηνοτροφίας και Αλιείας» και του «Χονδρικού και Λιανικού Εμπορίου» επιλέχθηκαν, καθώς πρόκειται για κλάδους που προωθούν τοπικά προϊόντα, ενισχύουν τη βιωματική εμπειρία του επισκέπτη και στηρίζουν τον τοπικό αγροδιατροφικό τομέα, με δυνατότητες ανάπτυξης εναλλακτικών μορφών τουρισμού. Από τις ανωτέρω κατηγορίες εξαιρέθηκαν οι δραστηριότητες γενικού ή τεχνικού εμπορίου καθώς δεν συνδέονται με την τοπική ανάπτυξη και τον τουρισμό. Αντίστοιχα στην κατηγορία των μεταφορών επιλέχθηκαν μόνο οι υποκατηγορίες που συνδέονται με τις θαλάσσιες, ακτοπλοϊκές και εσωτερικές πλωτές μεταφορές επιβατών, από τις «Επαγγελματικές, επιστημονικές και τεχνικές δραστηριότητες» επιλέχθηκαν οι δραστηριότητες διαφήμισης και έρευνας αγοράς, καθώς συνδέονται με την προώθηση του τοπικού τουριστικού προϊόντος και από τη κατηγορία «Διοικητικές και Υποστηρικτικές Δραστηριότητες» δόθηκε έμφαση σε επιχειρήσεις που αφορούν ταξιδιωτικά γραφεία και υπηρεσίες κρατήσεων. Τέλος, η επιλογή «Άλλο» συμπεριλήφθηκε για λόγους ερευνητικής πληρότητας, προκειμένου να καταγραφούν μεμονωμένες δραστηριότητες ή εξειδικευμένες υπηρεσίες.

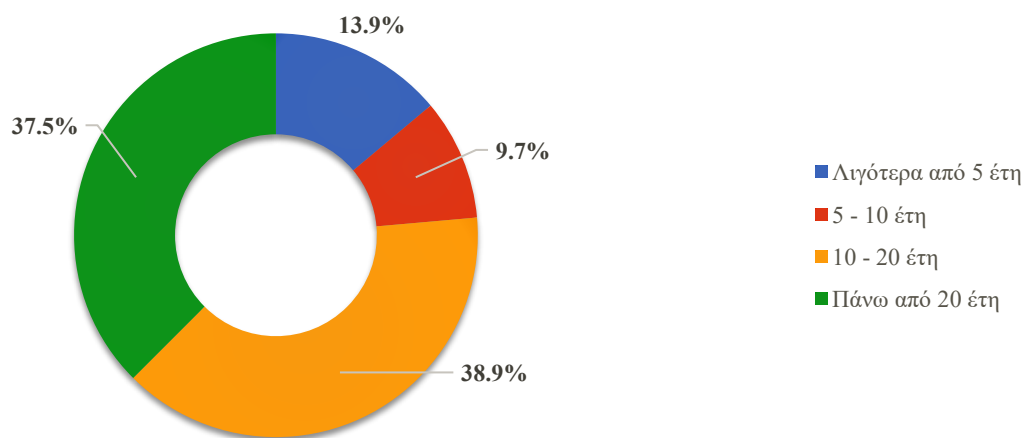
Γράφημα 3.4: Κλάδος Δραστηριοποίησης Επιχειρήσεων Δείγματος

Όσον αφορά την κατανομή του δείγματος, η πλειονότητα των επιχειρήσεων του δείγματος δραστηριοποιείται στον κλάδο των Υπηρεσιών Παροχής Καταλύματος, συγκεντρώνοντας το 37,7% των απαντήσεων. Ακολουθούν οι Υπηρεσίες Εστίασης με ποσοστό 19,4% και η Μεταποίηση με 16,7%, ενώ αξιοσημείωτη είναι και η παρουσία του Χονδρικού και Λιανικού Εμπορίου (13,9%). Μικρότερη ήταν η συμμετοχή του δείγματος στις υπόλοιπες κατηγορίες επιχειρηματικής δραστηριότητας. Ειδικότερα, στον πρωτογενή τομέα (4,2%) και στους τομείς των Διοικητικών Υποστηρικτικών Δραστηριοτήτων και Μεταφορών εμφανίζοντας πολύ χαμηλά ποσοστά (1,4%)

Ερώτηση 5^η : Πόσα χρόνια λειτουργεί η επιχείρησή σας;

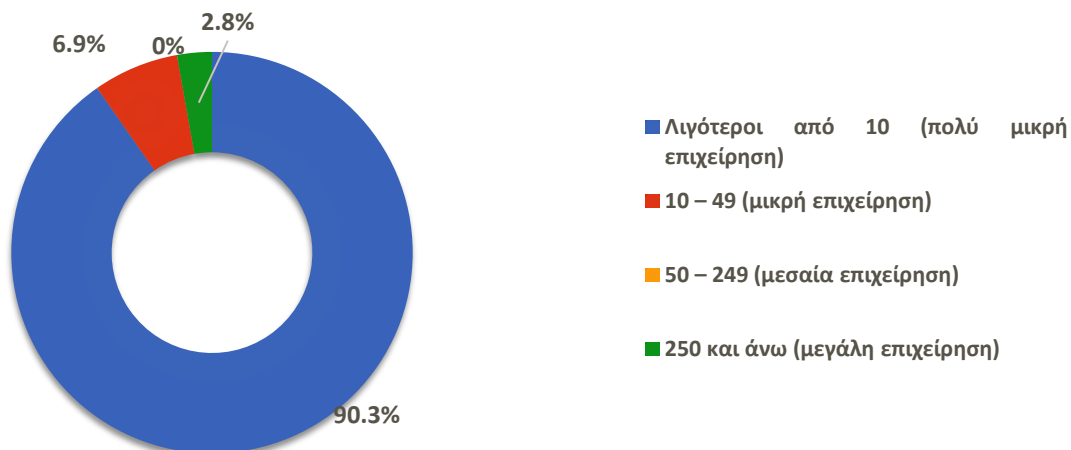
Γράφημα 3.5: Χρόνια Λειτουργίας Επιχειρήσεων

Στο Γράφημα 3.5 αποτυπώνεται η χρονική διάρκεια λειτουργίας των επιχειρήσεων του δείγματος. Παρατηρείται πως το μεγαλύτερο ποσοστό του δείγματος αποτελείται από επιχειρήσεις που λειτουργούν 10-20 χρόνια (38,9%) αλλά και περισσότερα από 20 χρόνια (37,5%). Η συντριπτική πλειοψηφία των επιχειρήσεων του δείγματος διαθέτει πολυετή παρουσία στην τοπική αγορά, καθώς οι επιχειρήσεις με λειτουργία άνω της δεκαετίας αποτελούν 76,4% του δείγματος. Αντιθέτως, οι νεοσύστατες επιχειρήσεις οι οποίες λειτουργούν λιγότερο από 5 έτη, αντιπροσωπεύουν το 13,9%, υποδηλώνοντας την είσοδο νέων επιχειρηματικών σχημάτων, ενώ το μικρότερο ποσοστό (9,7%) συγκεντρώνουν οι επιχειρήσεις με διάρκεια λειτουργίας 5 με 10 έτη.

Ερώτηση 6^η : Ποιος είναι ο αριθμός απασχολούμενων στην επιχείρησή σας;

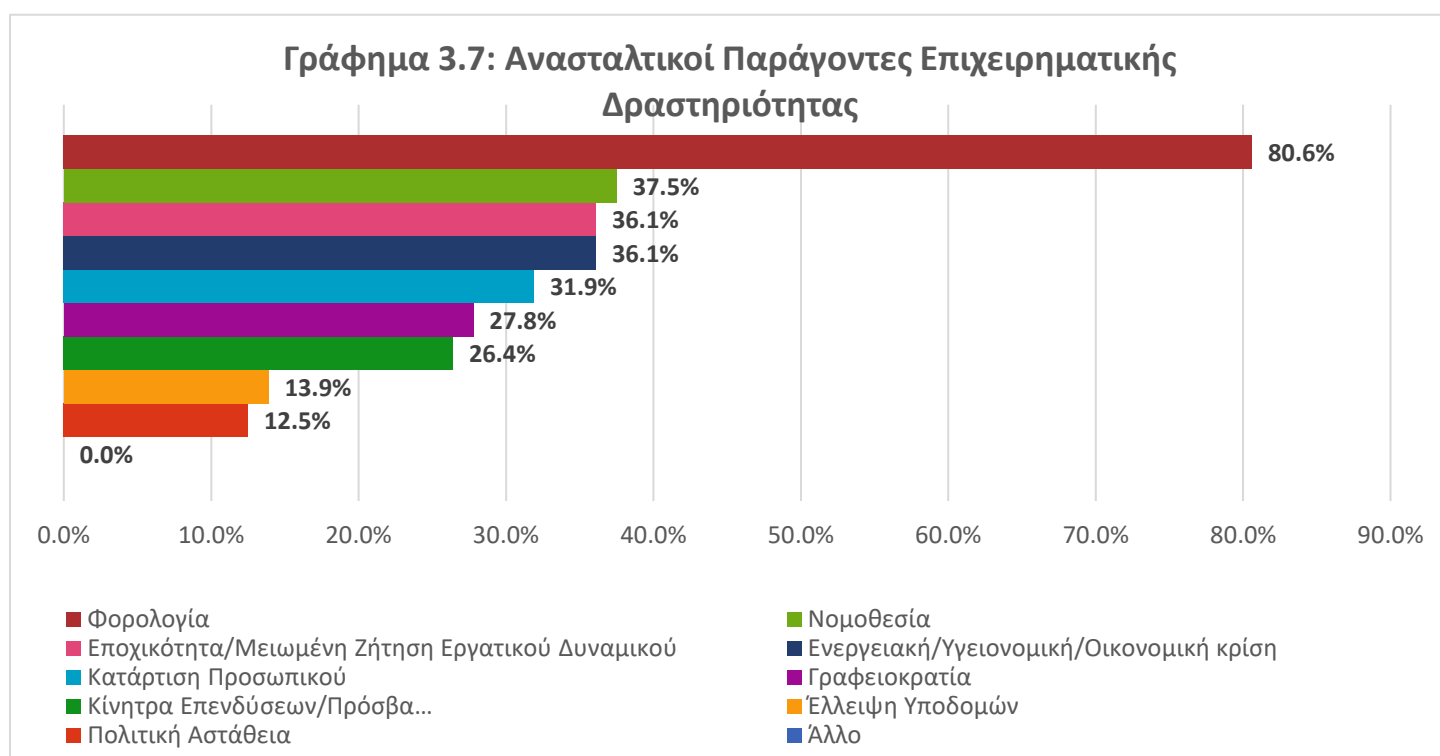
Γράφημα 3.6: Μέγεθος Επιχειρήσεων

Η ερώτηση έξι (6) αποτυπώνει την κατανομή των επιχειρήσεων σύμφωνα με το μέγεθος της επιχείρησης τους δείγματος. Ο χωρισμός των ενοτήτων έγινε σύμφωνα με το ορισμό και τον διαχωρισμό των ΜΜΕ που προτείνεται από την Ευρωπαϊκή Ένωση (European Commission, n.d.). Ειδικότερα, τα αποτελέσματα καταδεικνύουν την κυριαρχία των πολύ μικρών επιχειρήσεων, καθώς το 90,3% των ερωτηθέντων δηλώνει ότι απασχολεί λιγότερα από 10 άτομα. Ακολουθεί με μεγάλη διαφορά η κατηγορία των μικρών επιχειρήσεων (10-49 εργαζόμενοι) με ποσοστό 6,9%. Αξιοσημείωτο είναι το εύρημα πως, ενώ δεν καταγράφηκε καμία επιχείρηση μεσαίου μεγέθους (50-249 άτομα), υπάρχει ένα μικρό ποσοστό της τάξεως του 2,8% που αντιστοιχεί σε μεγάλες επιχειρήσεις (άνω των 250 ατόμων).

Ενότητα 3: Παράγοντες που Επηρεάζουν τη Λειτουργία της Επιχείρησης

Ερώτηση 7^η: Ποιοι είναι οι σημαντικότεροι παράγοντες που επηρεάζουν αρνητικά τη λειτουργία της επιχείρησής σας;

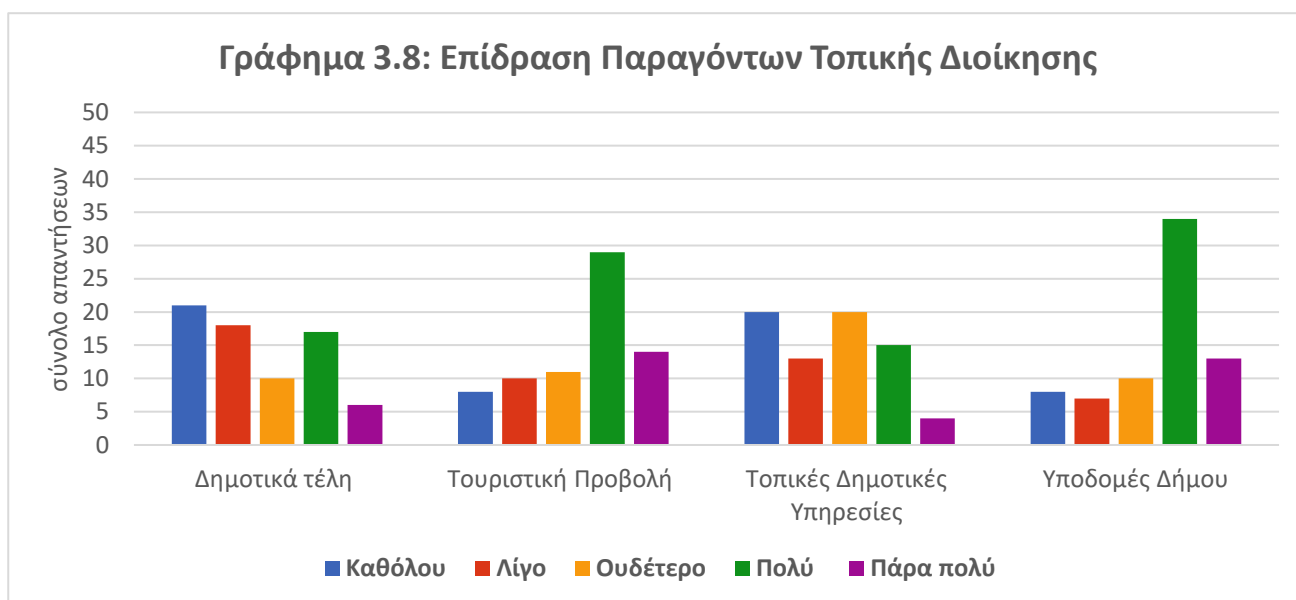

Στο γράφημα 3.7, αποτυπώνονται οι ανασταλτικοί παράγοντες λειτουργίας των τοπικών επιχειρήσεων του Δήμου Δελφών. Λόγω της δυνατότητας επιλογής έως πέντε απαντήσεων από τους συμμετέχοντες, το συνολικό άθροισμα των ποσοστών υπερβαίνει το 100%. Από την καταγραφή των απαντήσεων η συντριπτική πλειοψηφία των επιχειρηματιών επέλεξαν την «Φορολογία» ως τον βασικότερο παράγοντα που πλήττει τις επιχειρήσεις, συγκεντρώνοντας ποσοστό 80,6%. Εν συνεχεία, σχεδόν στα ίδια ποσοστά ακολουθούν η Νομοθεσία (37,5%), οι κρίσεις (36,1%) και η

Εποχικότητα/ Μειωμένη Ζήτηση Προσωπικού (36,1%), Η τελευταία κατηγορία αποτυπώνει την έντονη μεταβλητότητα που χαρακτηρίζει τον τουριστικό κλάδο, καθώς οι επιχειρήσεις καλούνται να διαχειριστούν τις συνεχώς αυξομειούμενες ανάγκες, συμπεριλαμβανομένου και της διαχείρισης του ανθρώπινου δυναμικού ανάλογα με την εποχή.

Το υψηλό ποσοστό 36,1% καταδεικνύει ότι η αδυναμία διατήρησης σταθερών θέσεων εργασίας λόγω της εποχικότητας, αποτελεί έναν από τους κεντρικούς ανασταλτικούς παράγοντες για την εύρυθμη λειτουργία των επιχειρήσεων, ενώ την δυσκολία αυτή έρχεται να συμπληρώσει η αδυναμία εύρεσης καταρτισμένου προσωπικού (31,9%). Με ελαφρώς χαμηλότερα ποσοστά ακολουθούν η γραφειοκρατία (27,8%) και τα κίνητρα επενδύσεων/χρηματοδότησης(26,4%). Τέλος μικρότερη βαρύτητα φαίνεται να αποδίδεται στην έλλειψη υποδομών (13,9%) και στην πολιτική αστάθεια (12,5%), κατηγορίες οι οποίες καταγράφουν τα χαμηλότερα ποσοστά.

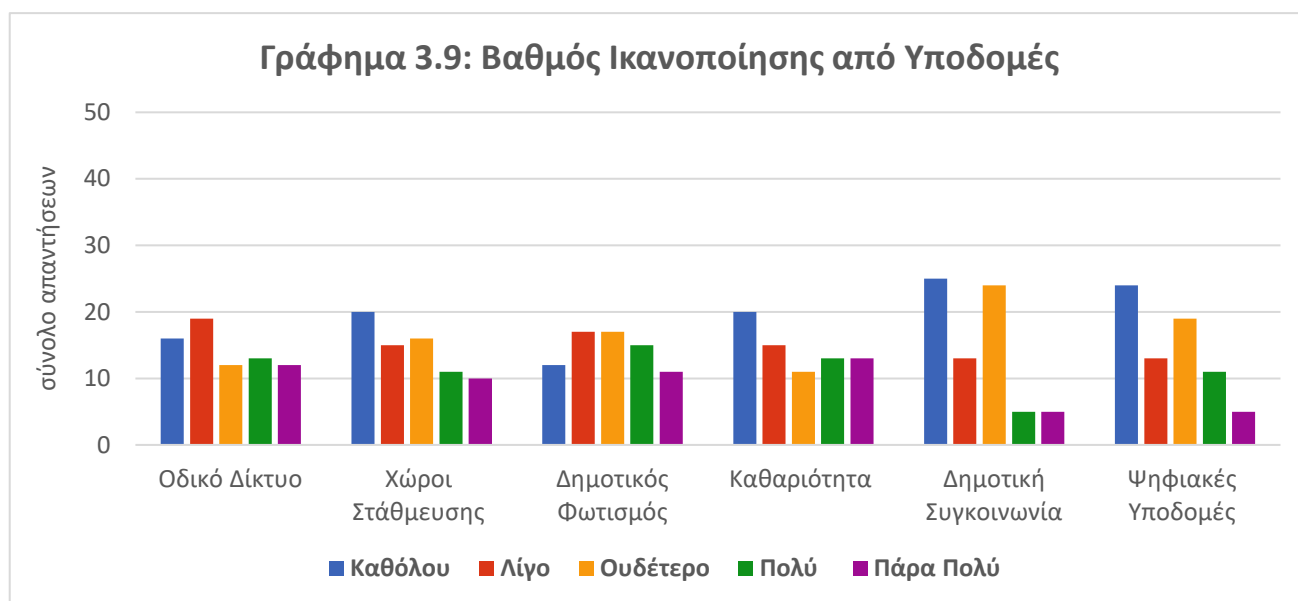
Ερώτηση 8^η : Σε ποιο βαθμό οι παρακάτω παράγοντες τοπικής διοίκησης επηρεάζουν τη λειτουργία ή την ανάπτυξη της επιχείρησής σας;

Στην ερώτηση 8 του ερωτηματολογίου οι επιχειρήσεις του Δήμου Δελφών κλήθηκαν να αξιολογήσουν ποιοι από τους ανωτέρω τοπικούς παράγοντες επηρεάζουν την λειτουργία της επιχείρησής τους. Αρχικά, παρατηρείται σαφής διαφοροποίηση μεταξύ των υπό εξέταση παραγόντων ως προς την βαρύτητα που τους αποδίδουν οι επιχειρήσεις. Ειδικότερα, η «Τουριστική Προβολή» του Δήμου και η κατηγορία των «Υποδομών» αναδεικνύονται ως οι πιο κρίσιμοι παράγοντες. Οι υποδομές επίσης συγκέντρωσαν πλήθος θετικών απαντήσεων αναφορικά με την επιρροή στην επιχειρηματική δραστηριότητα συγκεντρώνοντας στις κατηγορίες Πολύ/ Πάρα πολύ αθροιστικά 47 απαντήσεις. Αντίστοιχα βαρύνουσα σημασία αποδίδεται στην «τουριστική προβολή» υψηλή είναι η συκέντρωση θετικών απαντήσεων Πολύ / Πάρα πολύ συγκεντρώνοντας 43 απαντήσεις στο σύνολο των 72 επιχειρήσεων.

Στον αντίποδα, οι κατηγορίες «Δημοτικά Τέλη» και «Τοπικές Δημοτικές Υπηρεσίες» δεν φαίνεται να τείνουν να επηρεάζουν την αναπτυξιακή πορεία των επιχειρήσεων του δείγματος, συγκεντρώνοντας υψηλό αριθμό απαντήσεων Καθόλου / Λίγο, με 39 και 33 αρνητικές απαντήσεις αντίστοιχα. Ιδιαίτερο ενδιαφέρον παρουσιάζουν και οι απαντήσεις στην επιλογή «ουδέτερο» στην κατηγορία των Τοπικών Δημοτικών Υπηρεσιών. Η επιλογή αυτή από το δείγμα δύναται να ερμηνευθεί ως μια στάση μετριοπάθειας, καθώς φαίνεται να αξιολογούν αυτούς τους παράγοντες ως μέτριας επίδρασης στην αναπτυξιακή πορεία.

Ερώτηση 9^η : Σε τι βαθμό είστε ικανοποιημένοι από την τοπική υποδομή του Δήμου Δελφών;

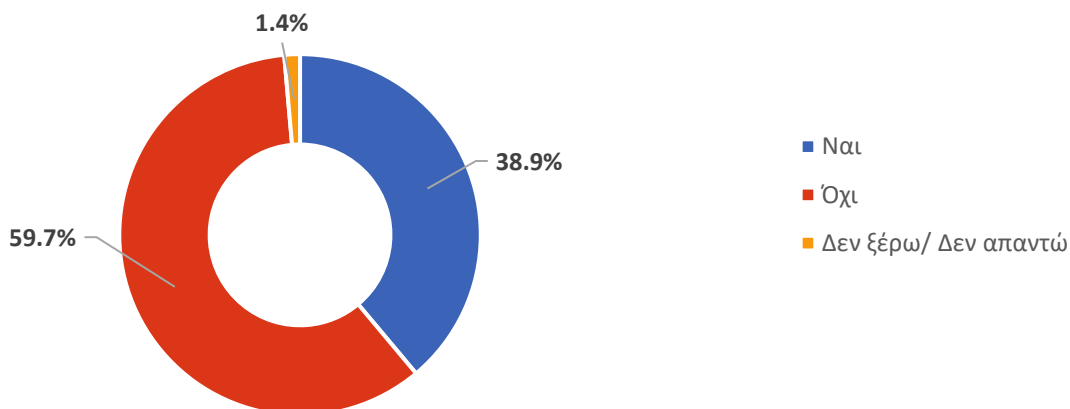

Με την συμπερίληψη της ερώτηση 9 στο ερωτηματολόγιο, στόχος είναι να αποτυπωθεί η τάση αναφορικά με τον βαθμό ικανοποίησης των υποδομών των επιχειρήσεων του Δήμου Δελφών. Από την κατανομή των απαντήσεων των παρατηρούμε μεγάλες διαφοροποιήσεις. Πάρα ταύτα, διακρίνεται σχετικά μεγαλύτερη δυσaréσκεια στις κατηγορίες της Δημοτικής Συγκοινωνίας και στις Ψηφιακές Υποδομές, αλλά και σε καίριους τομείς, αν και σε μικρότερο βαθμό, όπως η «Καθαριότητα», οι «Χώροι Στάθμευσης» και το «Οδικό Δίκτυο». Ωστόσο, στις κατηγορίες της «Δημοτικής Συγκοινωνίας» και των «Ψηφιακών Υποδομών», παρατηρείται ιδιαίτερα υψηλή συγκέντρωση απαντήσεων στην κλίμακα «Ουδέτερο». Το γεγονός αυτό, σε συνδυασμό με την υψηλή αρνητική βαθμολογία, υποδηλώνει ότι για ένα σημαντικό μέρος των επιχειρήσεων του δείγματος, οι συγκεκριμένες υποδομές είτε είναι μη λειτουργικές, είτε δεν αξιοποιούνται στην καθημερινή τους λειτουργία με αποτέλεσμα να μην αξιολογούνται θετικά. Αντιθέτως, σχετικά κατακερματισμένες εμφανίζονται οι απαντήσεις στην κατηγορία «Δημοτικός Φωτισμός». Οι απόψεις κατανέμονται σχεδόν ισομερώς σε όλο το φάσμα της κλίμακας, από «Καθόλου» έως «Πάρα Πολύ», χωρίς να διαμορφώνεται καμία κυρίαρχη τάση.

Ενότητα 4: Προκλήσεις και Ευκαιρίες Τοπικής Επιχειρηματικότητας

Ερώτηση 10^η : Πιστεύετε ότι η περιοχή αξιοποιεί επαρκώς τα πολιτιστικά και φυσικά της χαρακτηριστικά (π.χ. ιστορικά μνημεία, τοπία/φυσικά αξιοθέατα);

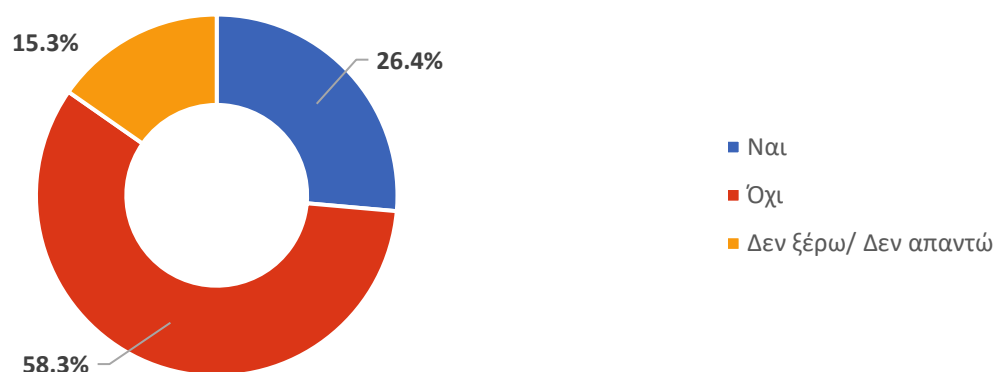
Γράφημα 3.10: Αξιοποίηση Πολιτιστικών και Φυσικών Χαρακτηριστικών Δήμου Δελφών

Από το Γράφημα 3.10, γίνεται κατανοητό πως μια μεγάλη μερίδα των επιχειρηματιών του δείγματος (59,7%) θεωρούν πως τα συγκριτικά πλεονεκτήματα της περιοχής δεν αξιοποιούνται στο μέγιστο βαθμό, γεγονός που δηλώνει τα σημαντικά περιθώρια ανάπτυξης της περιοχής. Υψηλό αν και μειωρητικό είναι το ποσοστό των θετικών απαντήσεων, που δηλώνουν ικανοποιημένοι από την αξιοποίηση των ιδιαίτερων χαρακτηριστικών του Δήμου Δελφών, αναγνωρίζοντας τις προσπάθειες που γίνονται και τα υφιστάμενα περιθώρια για περαιτέρω ανάπτυξη.

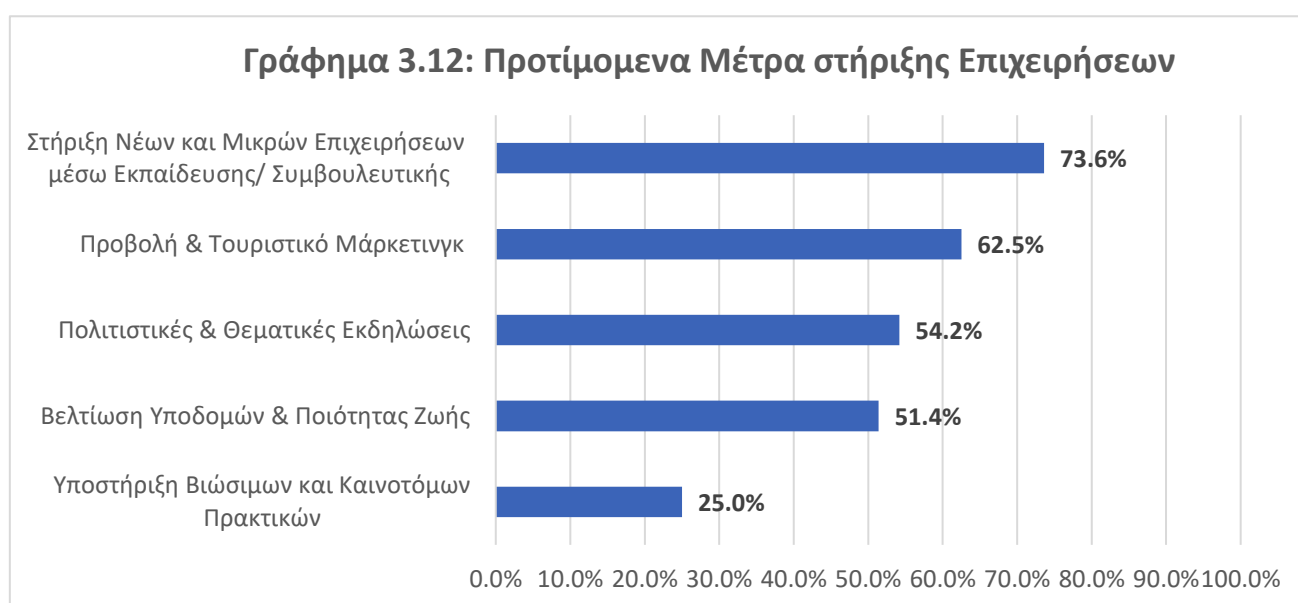
Ερώτηση 11^η : Πιστεύετε ότι ο Δήμος Δελφών προσφέρει επαρκείς ευκαιρίες ανάπτυξης για τις επιχειρήσεις;

Γράφημα 3.11: Ευκαιρίες Ανάπτυξης επιχειρήσεων στον Δήμο Δελφών

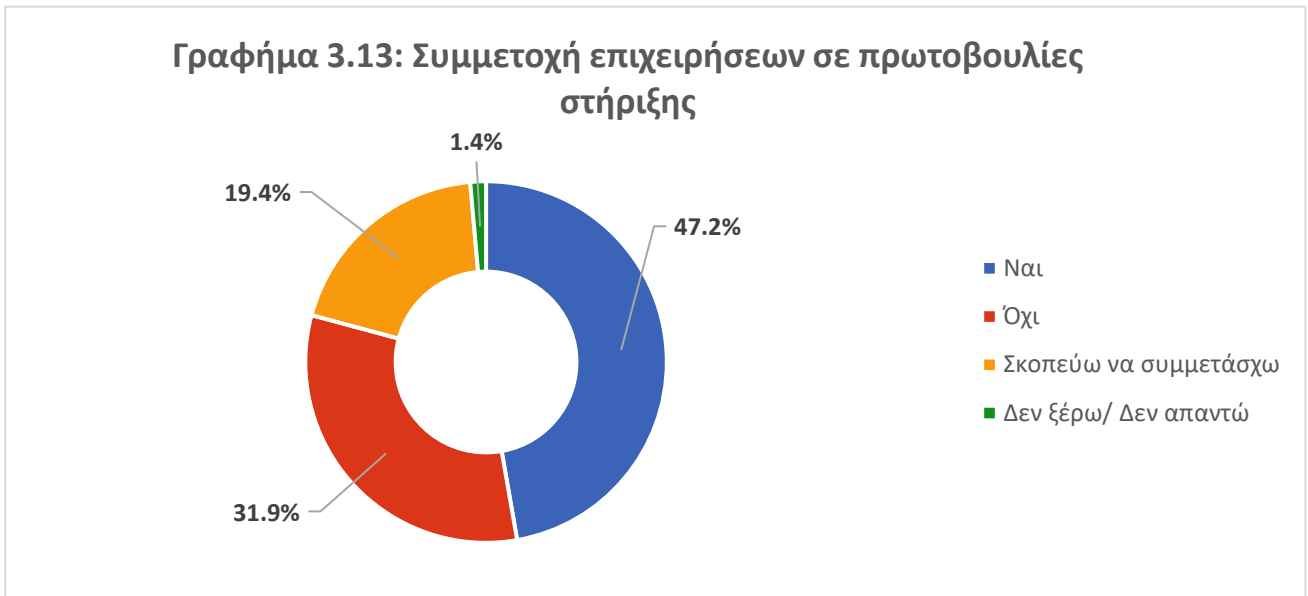
Το Γράφημα 3.11 ανωτέρω αποτυπώνει μια τάση απαισιοδοξίας και επιφυλακτικότητας από το επιχειρηματικό περιβάλλον, καθώς το 58,3% των επιχειρήσεων του δείγματος απαντά αρνητικά εκτιμώντας ότι το επιχειρηματικό οικοσύστημα την δεδομένη στιγμή δεν ευνοεί ή δεν προσφέρει επαρκείς ευκαιρίες ανάπτυξης για τις επιχειρήσεις. Ιδιαίτερο ενδιαφέρον παρουσιάζει το ποσοστό των επιχειρηματιών του δείγματος στην απάντηση Δεν ξέρω/ Δεν απαντώ με ποσοστό 15,3%. Ένα αρκετά υψηλό ποσοστό του δείγματος δεν διαθέτει ξεκάθαρη εικόνα για το επιχειρηματικό τοπίο ή ενδεχομένως υποδηλώνεται ένα έλλειμμα πληροφόρησης για τις νέες τάσεις και ευκαιρίες. Τέλος, μόλις το 26,4% των ερωτηθέντων αναγνωρίζει την ύπαρξη ευκαιριών και δυνατοτήτων ανάπτυξης στην ευρύτερη περιοχή του Δήμου Δελφών.

Ερώτηση 12 : Με ποια από τα παρακάτω μέτρα θα μπορούσε ο Δήμος Δελφών να συμβάλει στην ανάπτυξη της τοπικής επιχειρηματικότητας;

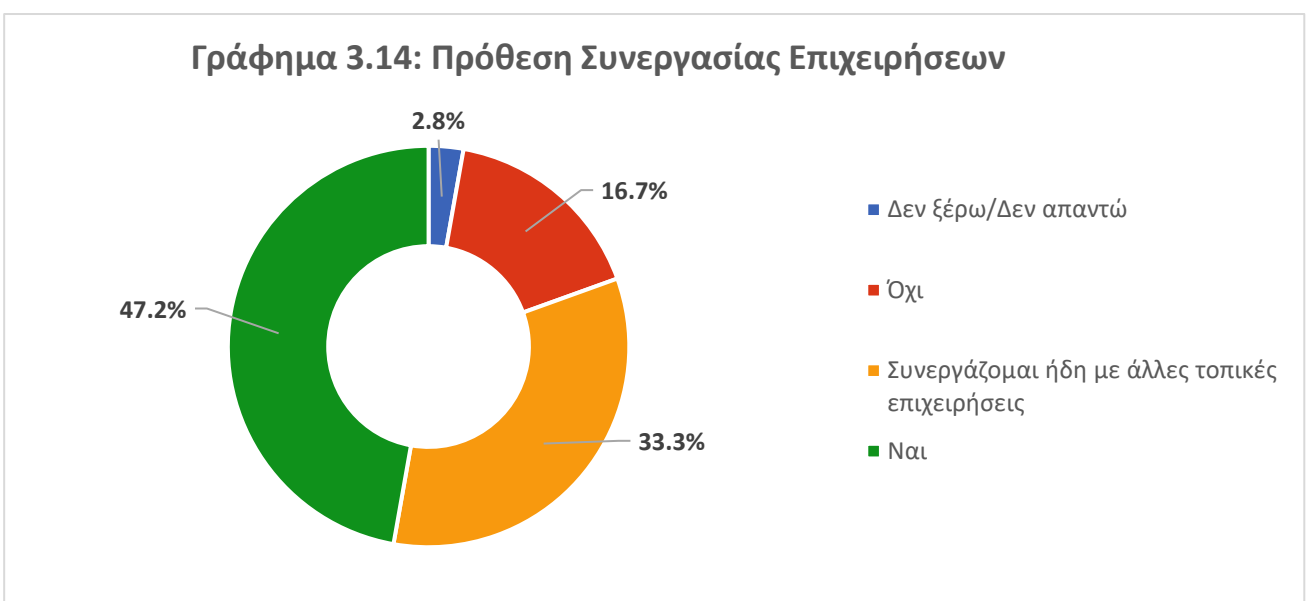
Στην ερώτηση δώδεκα (12) σχετικά με τα μέτρα ανάπτυξης της τοπικής επιχειρηματικότητας, οι συμμετέχοντες είχαν τη δυνατότητα πολλαπλών επιλογών μεταξύ των πέντε συγκεκριμένων ενδεικτικών μέτρων, γεγονός που εξηγεί το άθροισμα πάνω του 100%. Η δημοφιλέστερη πρόταση ήταν η «Στήριξη Νέων και Μικρών Επιχειρήσεων μέσω Εκπαίδευσης/Συμβουλευτικής», την οποία επέλεξε το 73,6% των ερωτηθέντων. Η επιλογή του μέτρου έγινε με βάση τις αρμοδιότητες των ΟΤΑ α' βαθμού που αποδίδονται με τον ν. 3852/2010 στο άρθρο 94 και του ν. 3463/2006 - Κώδικας Δήμων και Κοινοτήτων για την ίδρυση Κέντρων Δια Βίου Μάθησης και Κέντρων Καινοτομίας, παραδείγματα που συναντώνται σε άλλους Δήμους στον Ελλαδικό Χώρο. Ακολουθεί η «Προβολή & Τουριστικό Μάρκετινγκ» με 62,5% , οι «Πολιτιστικές & Θεματικές Εκδηλώσεις» με ποσοστό 54,2% και η «Βελτίωση Υποδομών & Ποιότητας Ζωής» με ποσοστό 51,4%. Χαμηλότερο ποσοστό από όλες τις κατηγορίες έχει η «Υποστήριξη Βιώσιμων και Καινοτόμων Πρακτικών» με ποσοστό 25%.

Ερώτηση 13^η : Έχετε συμμετάσχει σε περιφερειακές/αναπτυξιακές πρωτοβουλίες στήριξης επιχειρήσεων (π.χ. ΕΣΠΑ, Leader);

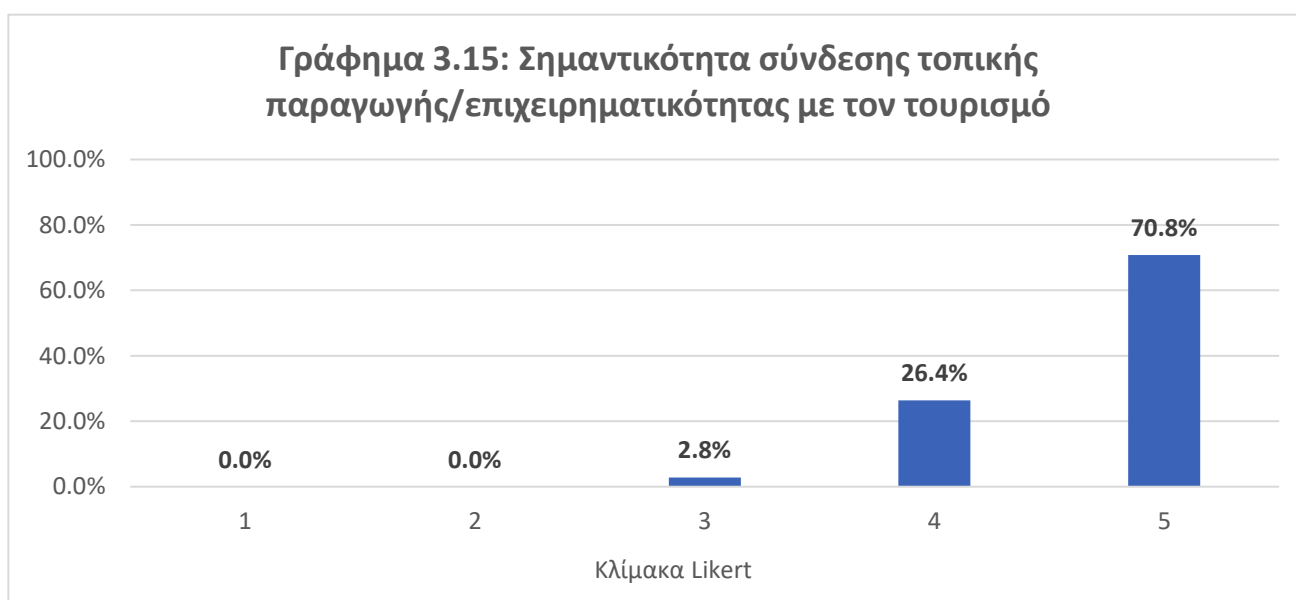
Σύμφωνα με το Γράφημα 3.13 σχεδόν οι μισές επιχειρήσεις του δείγματος έχουν αξιοποιήσει τουλάχιστον μια φορά κάποιο χρηματοδοτικό εργαλείο στην πορεία λειτουργίας τους, ενώ το 19,4% σκοπεύει μελλοντικά να αξιοποιήσει κάποιο από τα προσφερόμενα χρηματοδοτικά εργαλεία. Σημαντικό είναι ωστόσο και το ποσοστό των επιχειρήσεων που απάντησε αρνητικά (31,9%) του δείγματος, δηλώνοντας την μη διάθεσή τους στην αξιοποίηση κάποιου προγράμματος στήριξης επιχειρήσεων.

Ερώτηση 14^η : Θα σας ενδιέφερε η συνεργασία με άλλες τοπικές επιχειρήσεις (clusters, δίκτυα);

Τα αποτελέσματα του Γραφήματος 3.14 καταδεικνύουν την υψηλή τάση εξωστρέφειας των επιχειρήσεων και την διάθεση ανάπτυξης συνεργατικής κουλτούρας. Συγκεκριμένα, ένα ήδη μεγάλο ποσοστό (47,2%) του δείγματος παρουσιάζει θετικό ενδιαφέρον για μελλοντικές συνεργασίες. Η στάση αυτή των επιχειρήσεων ενισχύεται περισσότερο από το γεγονός πως ήδη ένα μεγάλο ποσοστό των επιχειρήσεων συνεργάζονται ήδη με άλλες τοπικές επιχειρηματικές μονάδες. Τέλος, αρνητική στάση απέναντι στην προοπτική συνεργασίας διατηρεί το 16,7% του δείγματος, ενώ το ποσοστό των επιχειρηματιών που δεν εξέφρασαν άποψη (Δεν ξέρω / Δεν απαντώ) αγγίζει το 2,8%.

Ερώτηση 15^η: Πόσο σημαντική θεωρείτε τη σύνδεση τοπικής παραγωγής /επιχειρηματικότητας με τον τουρισμό;

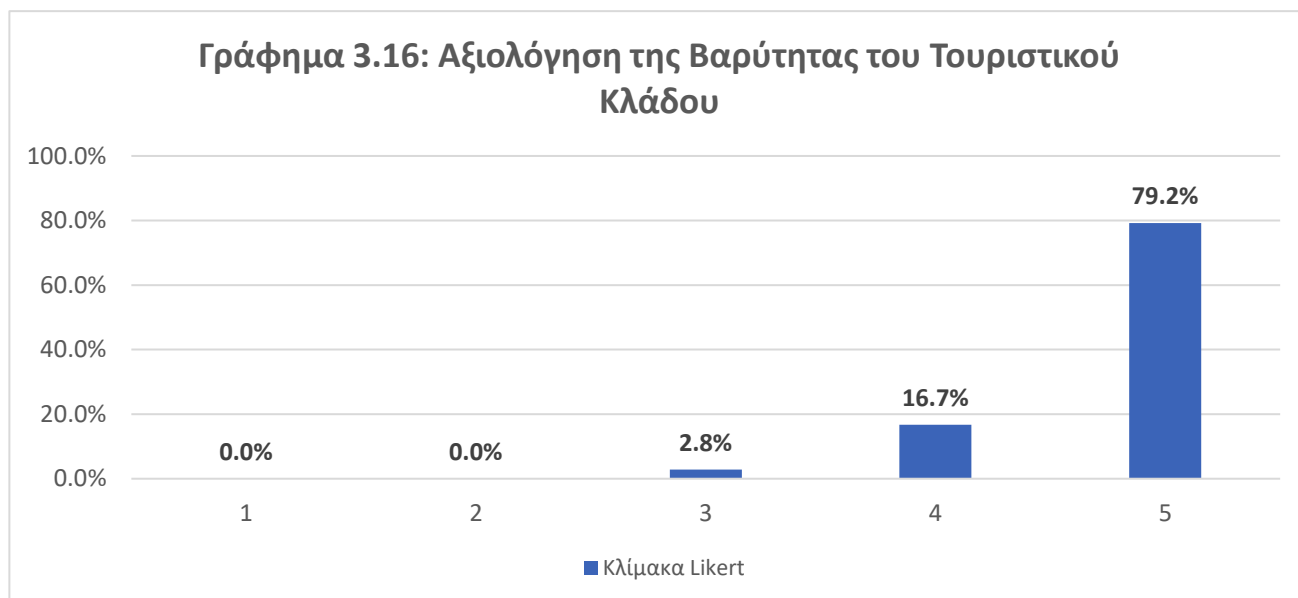

Από το ανωτέρω Γράφημα 15, οι επιχειρήσεις καταδεικνύουν με σχεδόν ομοφωνία την σημασία σύνδεσης της τοπικής παραγωγής και επιχειρηματικότητας με τον τουρισμό. Ειδικότερα, το 97,2% του δείγματος αναγνώρισε την σημασία αυτή, ως βασικό κίνητρο ανάπτυξης. Αξιοσημείωτο είναι πως δεν υπάρχουν αρνητικές απαντήσεις, ενώ το ποσοστό που κράτησε ουδέτερη στάση είναι αμελητέο (2,8%)

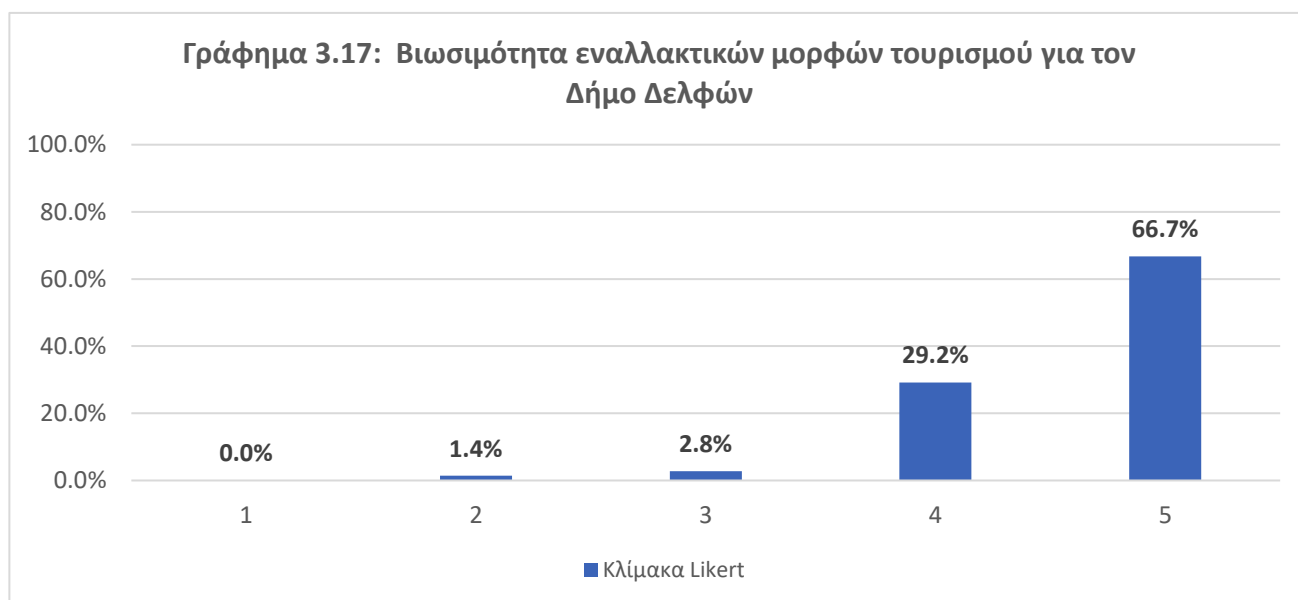
Ερώτηση 16^η : Πόσο σημαντική θεωρείτε την τουριστική ανάπτυξη για την οικονομία του Δήμου Δελφών;

Στο Γράφημα 3.16 παρουσιάζεται η εικόνα του δείγματος για την προστιθέμενη αξία της τουριστικής ανάπτυξης στην τοπική οικονομία βάσει πενταβάθμιας κλίμακας Likert, όπου 1=Καθόλου και 5=Πάρα Πολύ. Όπως είναι φανερό, υπάρχει σχεδόν ομοφωνία των επιχειρήσεων για το όφελος του τουριστικού κλάδου ως βασικό πυλώνα της τοπικής ανάπτυξης. Συγκεκριμένα, το 79,2% των ερωτηθέντων επέλεξε την

ανώτατη τιμή της κλίμακας (5), θεωρώντας την τουριστική ανάπτυξη «Πολύ Σημαντική». Αντίθετα, αμελητέο είναι το ποσοστό των ουδέτερων απαντήσεων (2,8%), γεγονός που ενδεχομένως να οφείλεται στον κλάδο δραστηριοποίησης ορισμένων επιχειρήσεων του δείγματος.

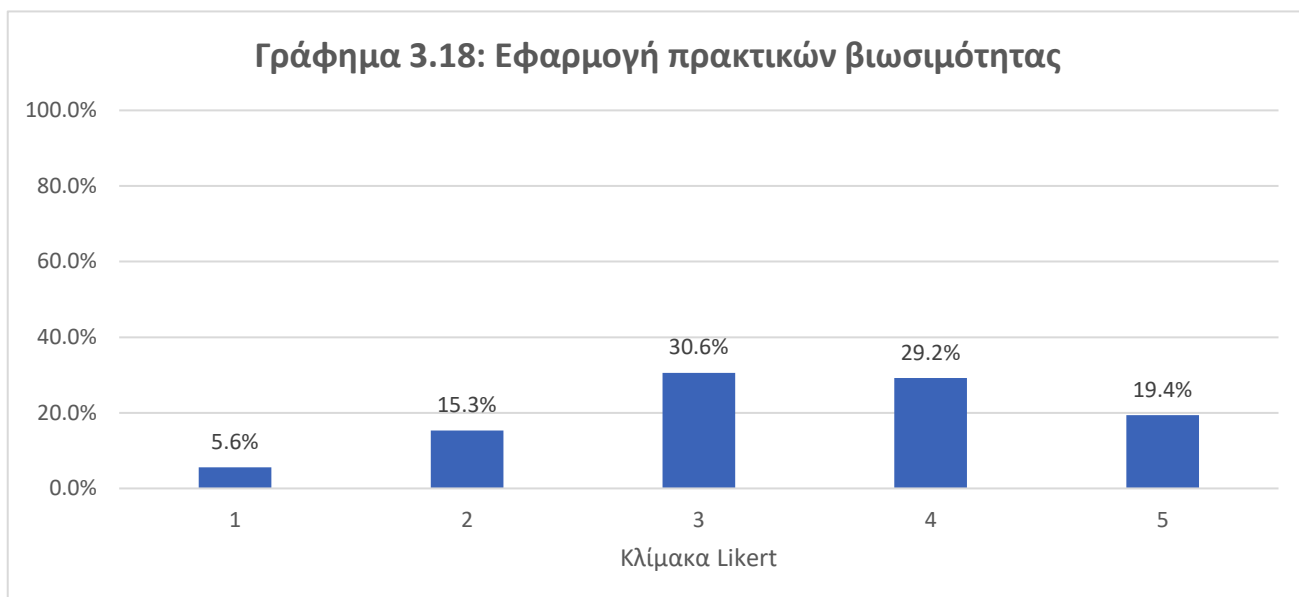
Ερώτηση 17^η : Πόσο βιώσιμη και ωφέλιμη θεωρείτε την ανάπτυξη εναλλακτικών μορφών τουρισμού για τον Δήμο Δελφών;

Όσον αφορά την προοπτική του εναλλακτικού τουρισμού η 17^η ερώτηση του ερωτηματολογίου εστιάζει στο πόσο ωφέλιμη και βιώσιμη θεωρούν οι επιχειρηματίες την ανάπτυξη εναλλακτικών μορφών τουρισμού. Από τις απαντήσεις του δείγματος επιβεβαιώνεται η ισχυρή τάση υπέρ την ανάπτυξης εναλλακτικών μορφών τουρισμού, καθώς η πλειονότητα των ερωτηθέντων τοποθετήθηκε στην ανώτατη βαθμίδα της

κλίμακας (5), κρίνοντας την ανάπτυξη αυτή ως «Πάρα πολύ» βιώσιμη και ωφέλιμη. Στον αντίποδα, τα ποσοστά επιφυλακτικότητας είναι χαμηλά με μόλις το 2,8% να εκφράζει ουδέτερη στάση (κλίμακα 3) και το 1,4% να διατηρεί αρνητική άποψη (κλίμακα 2)

Ερώτηση 18^η : Σε ποιο βαθμό η επιχείρησή σας εφαρμόζει πρακτικές βιωσιμότητας (π.χ. ανακύκλωση, εξοικονόμηση ενέργειας);

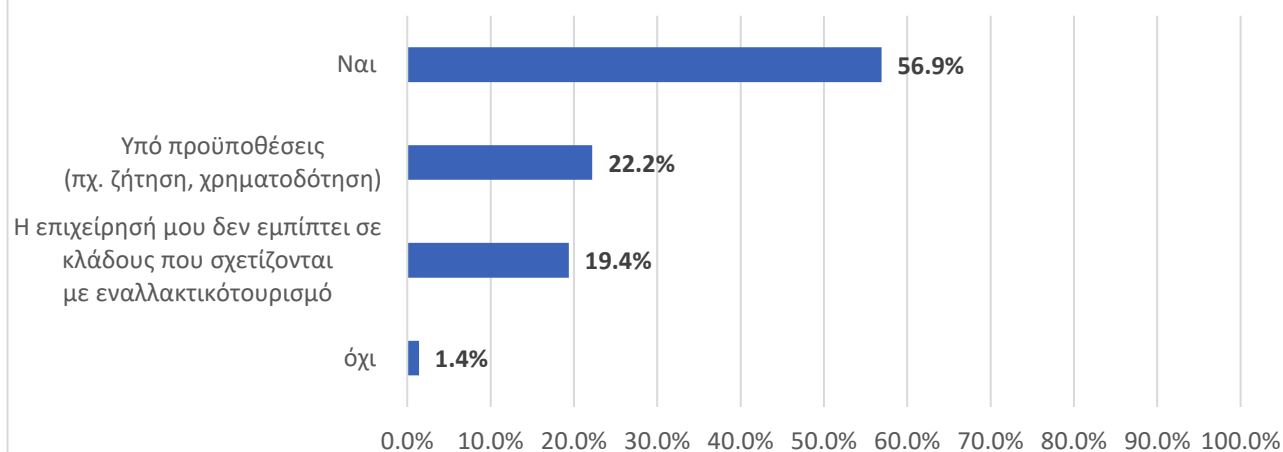
Στην ερώτηση 18 οι ερωτηθέντες κλήθηκαν να απαντήσουν τον βαθμό εφαρμογής πράσινων πρακτικών σύμφωνα με την κλίμακα Likert. Τα αποτελέσματα των απαντήσεων, καταδεικνύουν πως μόνο το 48,5% του δείγματος απάντησε Πολύ/ Πάρα Πολύ. Σημαντικό είναι το ποσοστό των επιχειρήσεων που κράτησε μια μετριοπαθή στάση (3: Κλίμακα Likert), οι οποίες ενδεχομένως να εφαρμόζουν πρακτικές βιωσιμότητας χωρίς όμως να έχουν εντάξει αυτές τις πρακτικές στον στρατηγικό τους σχεδιασμό ενώ περίπου το 21% έδωσε αρνητική απάντηση Καθόλου/ Λίγο.

Ερώτηση 19^η : Θα θέλατε η επιχείρησή σας να εμπλακεί ή να ωφεληθεί από την ανάπτυξη μορφών εναλλακτικού τουρισμού;

Στο πλαίσιο της διερεύνησης της στάσης των επιχειρηματιών του Δήμου Δελφών προς την υιοθέτηση εναλλακτικών μορφών τουρισμού κρίθηκε σκόπιμο να διερευνηθεί όχι μόνο η άποψή τους για το εάν είναι ωφέλιμος ο εναλλακτικός τουρισμός για τον Δήμο Δελφών (Ερώτηση-Γράφημα 17), αλλά και η πρακτική τους πρόθεση να δραστηριοποιηθούν στον συγκεκριμένο τομέα. Από το Γράφημα 19 η πλειονότητα του δείγματος (56,9%) δηλώνει θετική πρόθεση στην υιοθέτηση εναλλακτικών μορφών τουρισμού. Το ποσοστό αυτό ενισχύεται περαιτέρω με την κατηγορία των επιχειρηματιών που απάντησαν «Υπό προϋποθέσεις» (22,2%), καθώς αν και διατηρούν ορισμένες επιφυλάξεις φαίνεται ότι είναι έτοιμοι να εμπλακούν με τέτοιες πρακτικές

όταν οι συνθήκες το επιτρέψουν (χρηματοδότηση, ζήτηση κ.α.). Από την άλλη πλευρά το 19,4% του δείγματος δηλώνει πως η επιχείρησή τους δεν εμπίπτει σε κλάδους σχετικούς με τον εναλλακτικό τουρισμό. Τέλος το ποσοστό της άρνησης με την εμπλοκή της επιχειρήσεις με τον εναλλακτικό τουρισμό είναι αμελητέο (1,4%/ 1 επιχείρηση).

Γράφημα 3.19: Πρόθεση εμπλοκής επιχειρήσεων με τον εναλλακτικό Τουρισμό

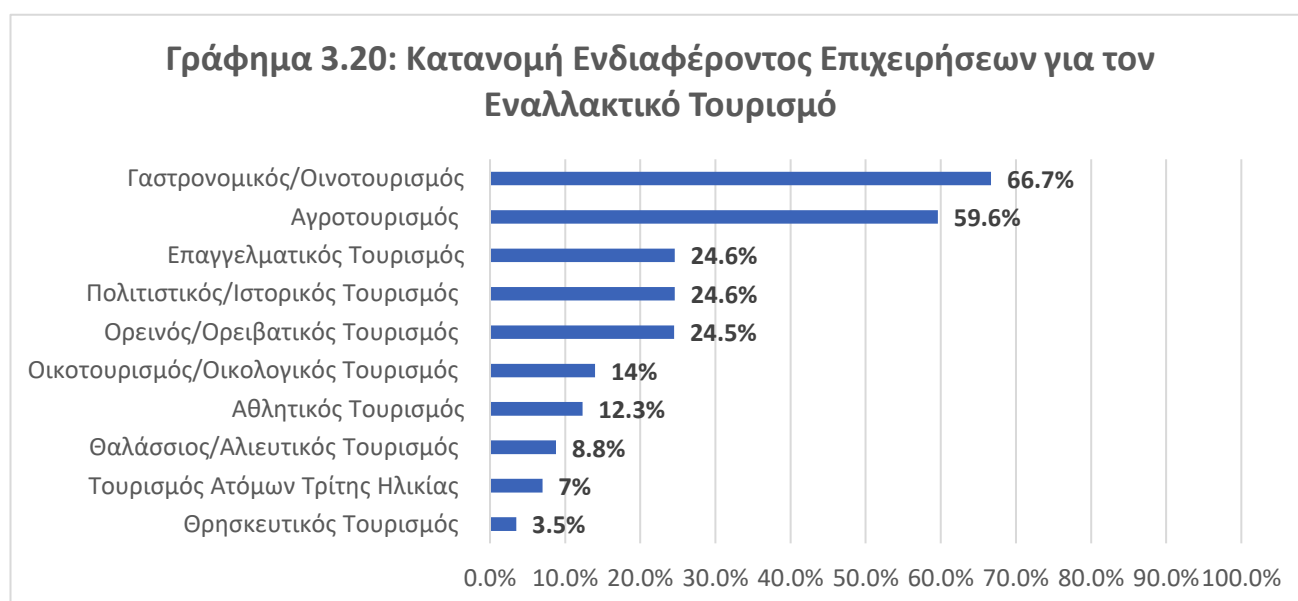
Ιδιαίτερη βαρύτητα για την κατανόηση της τοπικής επιχειρηματικής κουλτούρας φέρει η ανάλυση του 19,4% των ερωτηθέντων (14 επιχειρήσεις), οι οποίοι δήλωσαν ότι η επιχείρησή τους «δεν εμπίπτει σε κλάδους που σχετίζονται με τον εναλλακτικό τουρισμό». Η περαιτέρω διερεύνηση των χαρακτηριστικών αυτών των επιχειρήσεων αποκαλύπτει ένα έλλειμμα ενημέρωσης. Συγκεκριμένα πέντε (5) από τις 14 επιχειρήσεις ανήκουν στον κλάδο της εστίασης. Η άποψη ότι η εστίαση δεν εμπίπτει στον εναλλακτικό τουρισμό υποδηλώνει αδυναμία σύνδεσης της γαστρονομίας με την τουριστική εμπειρία. Μεταξύ των αρνητικών απαντήσεων εντοπίζονται επιχειρήσεις του πρωτογενούς τομέα(1 επιχείρηση), δευτερογενούς τομέα (1 επιχείρηση), υπηρεσιών παροχής καταλύματος(1 επιχείρηση) και ταξιδιωτικών υπηρεσιών (1 επιχείρηση), τα οποία είναι κατεξοχήν αρμόδια για τη δημιουργία, την προσφορά και την προβολή ταξιδιωτικών πακέτων προσφέροντας διαφοροποιημένες εμπειρίες στο επισκέπτη. Ταυτόχρονα, οι επιχειρήσεις αυτές φαίνεται να αναγνωρίζουν τη σημασία της τουριστικής ανάπτυξης για την οικονομία του Δήμου, θεωρούν σημαντική τη σύνδεση της τοπικής παραγωγής με τον τουρισμό και εκφράζουν θετική πρόθεση για τοπικές συνεργασίες. Το πρόβλημα, λοιπόν, δεν παρατηρείται στην έλλειψη δυνατοτήτων, αλλά στην έλλειψη εκπαίδευσης και οράματος. Οι επιχειρήσεις αυτές δεν απορρίπτουν τον εναλλακτικό τουρισμό ως ιδέα, αλλά αδυνατούν να δουν την προοπτική ανάπτυξής του και τον τρόπο που μπορούν οι ίδιοι να ωφεληθούν ως ενεργά μέρη της αλυσίδας αξίας του. Τέλος, μελετώντας το προφίλ της μοναδικής αρνητικής απάντησης εντοπίστηκαν αντιφατικές απαντήσεις. Πρόκειται για νέο/νέα επιχειρηματία στον κλάδο της εστίασης, όπου διαφαίνεται η έλλειψη τεχνογνωσίας,

αδυναμία σύνδεσης του προϊόντος τους με το σύγχρονο τουριστικό γίνεσθαι και προσκόλληση σε ένα παρωχημένο μοντέλο λειτουργίας, παρά τη φαινομενική προθυμία για συνεργασίες. Η απάντηση αυτή, αν και μειωθητική στο δείγμα, αναδεικνύει ορισμένες προκλήσεις που αντιμετωπίζουν σήμερα οι νέοι επιχειρηματίες.

Ενότητα 5^η : Εναλλακτικός Τουρισμός

Η τελευταία ενότητα του ερωτηματολογίου αφιερώθηκε αποκλειστικά στον εναλλακτικό τουρισμό. Ειδικότερα, οι ερωτήσεις 20, 21 και 22 απευθύνθηκαν μόνο στις επιχειρήσεις που δήλωσαν ότι θα επιθυμούσαν («Ναι / Υπό προϋποθέσεις») να επενδύσουν στον εναλλακτικό τουρισμό στην ερώτηση 19. Αντιθέτως η ερώτηση 23 σχεδιάστηκε να απευθυνθεί μόνο στις επιχειρήσεις που ήταν αρνητικοί προς τις νέες μορφές τουρισμού, για την εξέταση των αποτρεπτικών παραγόντων συμμετοχής τους.

Ερώτηση 20^η : Σε ποιες μορφές εναλλακτικού τουρισμού θα μπορούσε να εμπλακεί η επιχείρησή σας;

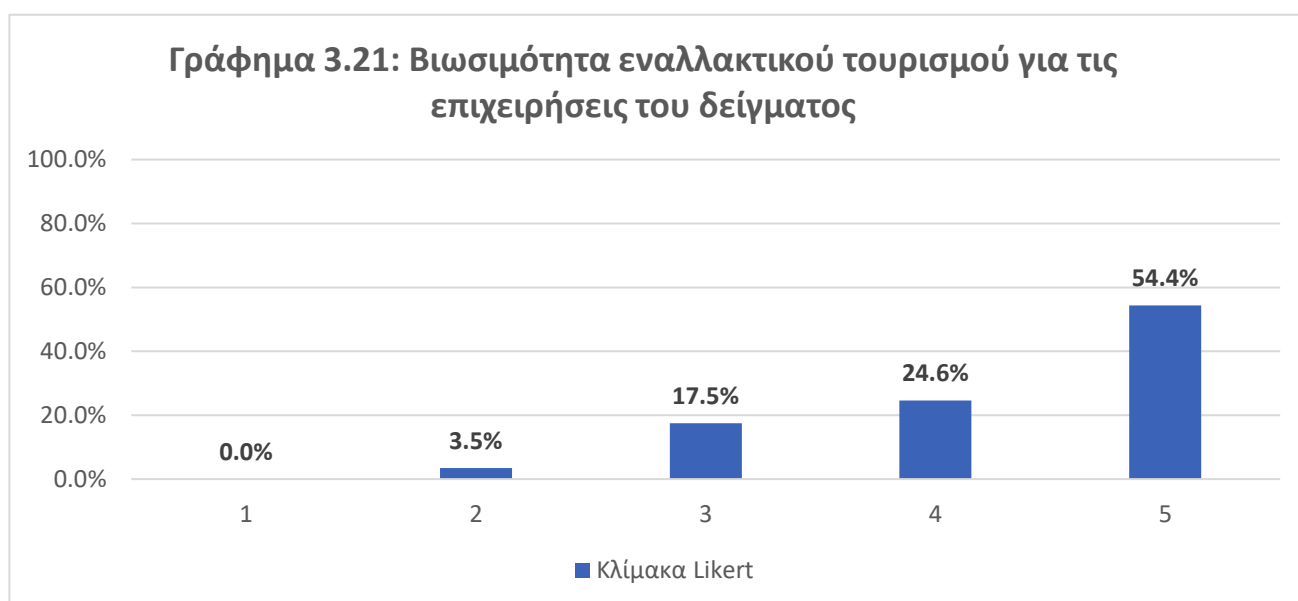

Αξίζει να σημειωθεί πως οι επιχειρήσεις είχαν την δυνατότητα να επιλέξουν έως 5 μορφές στις οποίες θα έβλεπαν την δυνητική εμπλοκή τους, για τον λόγο αυτό το άθροισμα των ποσοστών είναι μεγαλύτερο του 100%. Από την ιεράρχηση που έχει προκύψει, παρατηρείται μεγάλο ενδιαφέρον για τον Γαστρονομικό/ Οινοτουρισμό και τον Αγροτουρισμό, καθώς συγκεντρώνουν τα μεγαλύτερα ποσοστά 66,7% και 59,6% αντίστοιχα. Έπειτα ακολουθούν ο επαγγελματικός Τουρισμός (24,6%), Ο Πολιτιστικός Τουρισμός(24,6%) και ο Ορεινός/ Ορειβατικός Τουρισμός (24,5%). Χαμηλότερα στην κατάταξη εντοπίζονται ο Οικοτουρισμός (14,0%) και ο Αθλητικός Τουρισμός (12,3%), ενώ μονοψήφια ποσοστά δυνητικής εμπλοκής καταγράφουν ο Θαλάσσιος/Αλιευτικός

(8,8%), ο Τουρισμός Τρίτης Ηλικίας (7,0%) και, τέλος, ο Θρησκευτικός Τουρισμός (3,5%).

Ερώτηση 21^η : Πόσο βιώσιμη και ωφέλιμη θεωρείτε την ανάπτυξη εναλλακτικών μορφών τουρισμού για την επιχείρησή σας;

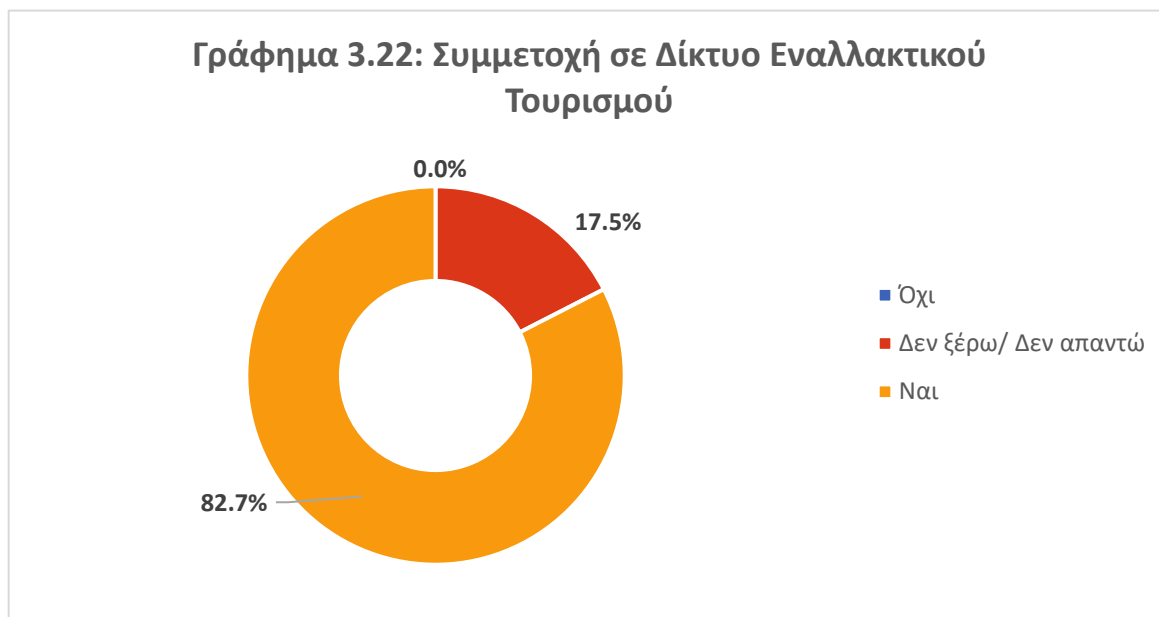
Στο πλαίσιο της εξέτασης του εναλλακτικού τουρισμού κρίσιμο στοιχείο αποτελεί η διερεύνηση εάν οι επιχειρήσεις θεωρούν βιώσιμη την ανάπτυξη ή εμπλοκή με εναλλακτικές μορφές τουρισμού, με την χρήση πενταβάθμιας κλίμακας (1-Καθόλου, 5= Πάρα πολύ). Σκοπός είναι να αναδειχθεί όχι απλώς η επιθυμία συμμετοχής αλλά η γενικότερη στάση των επιχειρήσεων ως προοπτικής βιώσιμης ανάπτυξης. Η αισιόδοξη στάση των επιχειρήσεων (Γράφημα 3.21), μετριάζεται ελαφρώς συγκριτικά με την αντίστοιχη για την ωφέλεια προς τον Δήμο Δελφών, καθώς το 79% (Πολύ/Πάρα Πολύ) όσων θέλουν να ωφεληθούν από τον εναλλακτικό τουρισμό δηλώνουν πως οι μορφές αυτές αποτελούν βιώσιμη επιχειρηματική κατεύθυνση , ενώ μόλις 17,5% παρουσιάζει μια μετριοπαθή στάση και το 3,5% του δείγματος θεωρεί τον εναλλακτικό τουρισμό ελάχιστα βιώσιμο για την επιχείρησή του.

Ερώτηση 22^η : Θα σας ενδιέφερε να συμμετάσχετε σε ένα Δίκτυο Επιχειρήσεων Εναλλακτικού Τουρισμού με πρωτοβουλία των τοπικών φορέων του Δήμου Δελφών;

Στην Ερώτηση 22 επιχειρήθηκε να διερευνηθεί η ανταπόκριση των επιχειρήσεων σε μια θεσμική πρωτοβουλία δημιουργίας Δικτύου Εναλλακτικού Τουρισμού. Από τα ευρήματα διαπιστώνεται πως υπάρχει σχεδόν καθολική αποδοχή της πρότασης για συνεργασία στο πλαίσιο Δικτυού με κεντρικό σχεδιασμό, καθώς η συντριπτική πλειοψηφία του δείγματος (82,7%) δηλώνει πρόθυμη να συμμετάσχει σε μια τέτοια πρωτοβουλία. Αξιοσημείωτο παραμένει ωστόσο το γεγονός πως παρ' όλο που δεν

υπάρχουν αρνητικές απαντήσεις, ένα μέρος του δείγματος παραμένει επιφυλακτικό (17,5% - «Δεν ξέρω/Δεν απαντώ»).

Ερώτηση 23^η : Ποιοι είναι οι σημαντικότεροι παράγοντες που σας αποτρέπουν από τη συμμετοχή σε δράσεις εναλλακτικού τουρισμού;

Η 23^η ερώτηση του ερωτηματολογίου απευθύνθηκε μόνο στην ομάδα των επιχειρηματιών που τάχθηκαν κατηγορηματικά κατά της υιοθέτησης εναλλακτικών μορφών τουρισμού. Ως εκ τούτου η ερώτηση 23 έχει σκοπό να διερευνήσει τους πιθανούς λόγους που οι επιχειρηματίες απορρίπτουν την πιθανότητα εμπλοκής τους με κάποια μορφή εναλλακτικού τουρισμού. Στην έρευνα, μόνο μια επιχείρηση ήταν εκείνη που απάντησε αρνητικά επιλέγοντας ως αποτρεπτικούς παράγοντες την έλλειψη χρηματοδότησης/κεφαλαίων και την έλλειψη υποδομών.

Ενότητα Β΄: Σημαντικές συσχετίσεις ερωτήσεων

Για τις ανάγκες της παρούσας εργασίας στην ενότητα αυτή επιχειρήθηκε η συσχέτιση ερωτήσεων με την χρήση του SPSS, για την εξαγωγή ακριβέστερων συμπερασμάτων. Η συσχετίσεις εξετάστηκαν ως προς τις «Υποδομές» και τους παράγοντες τοπικής διοίκησης που επηρεάζουν τις επιχειρήσεις, ως προς τον εναλλακτικό τουρισμό και ως προς τις ενδεχόμενες σχέσεις συνεργασίας που δύναται να αναπτυχθούν στον Δήμο Δελφών, στο πλαίσιο cluster ή δικτύων.

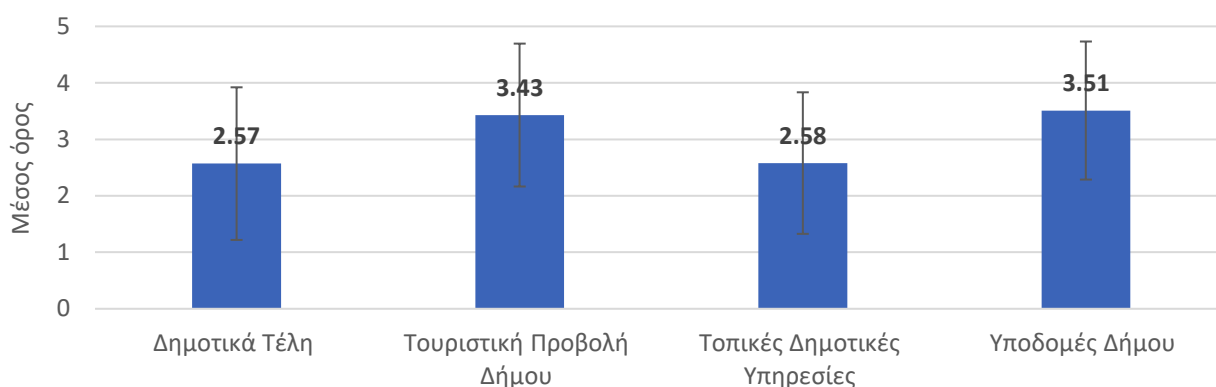
➤ Ως προς τις Υποδομές

Για την ανάλυση της στάσης των επιχειρηματιών προς τους τοπικούς παράγοντες διοίκησης (ερώτηση 8) και συγκεκριμένα του βαθμού ικανοποίησης από τις υφιστάμενες υποδομές του Δήμου Δελφών (Ερώτηση 9), εφαρμόστηκε η μέθοδος της περιγραφικής στατιστικής, με τον υπολογισμό και την σύγκριση του Μ.Ο. και της Τυπικής Απόκλισης.

Πίνακας 4: Βαθμός επιρροής παραγόντων της τοπικής διοίκησης στη λειτουργία των επιχειρήσεων (ερώτηση 8 - Περιγραφικά Στατιστικά)

Παράγοντες Τοπικής Διοίκησης	Mean	Std
Δημοτικά τέλη	2,57	1,351
Τουριστική προβολή Δήμου	3,43	1,265
Τοπικές δημοτικές υπηρεσίες	2,58	1,253
Υποδομές Δήμου	3,51	1,222

Γράφημα 3.23: Σύγκριση Μέσου όρου και Τυπικής Απόκλισης (Ερώτηση 8)

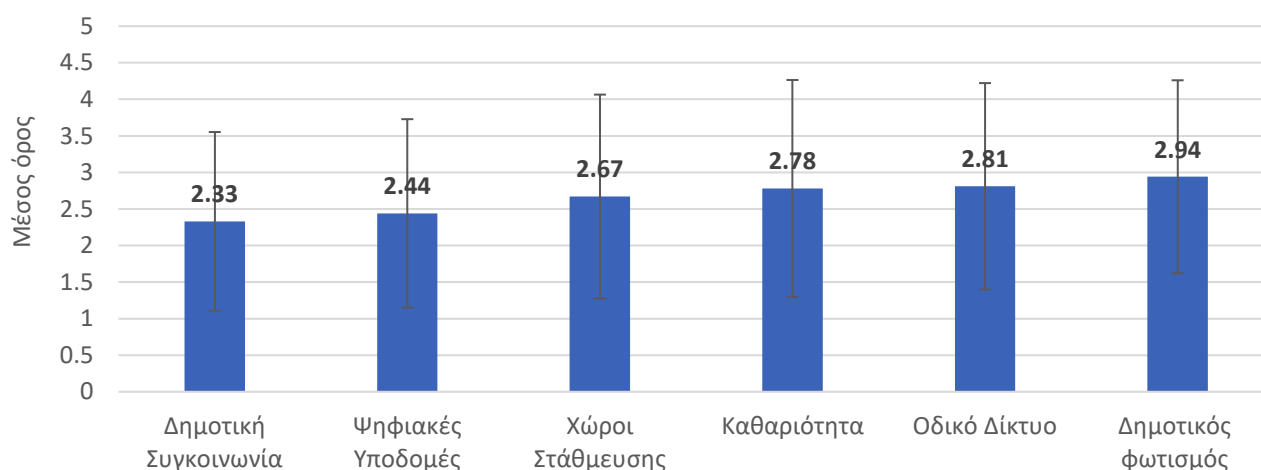

Στην ερώτηση 8, οι ερωτηθέντες είχαν κληθεί να απαντήσουν με την χρήση κλίμακας Likert (1=Καθόλου, 5= Πάρα πολύ) το βαθμό επιρροής σε κάθε μια από τις τέσσερις κατηγορίες. Από τον Πίνακα 4 και το Γράφημα 3.23 μεγαλύτερη επιρροή στην λειτουργία των επιχειρήσεων φαίνεται να ασκούν οι Υποδομές του Δήμου Δελφών και η Τουριστική Προβολή, καθώς παρουσιάζουν υψηλούς μέσους όρους, 3,51 και 3,43 αντίστοιχα. Αντιθέτως, οι Τοπικές Δημοτικές Υπηρεσίες και τα Δημοτικά Τέλη, όπως καταγράφεται ασκούν μέτρια προς χαμηλή επίδραση στην λειτουργία των επιχειρήσεων. Ωστόσο, είναι άξιο αναφορά πως σε όλες τις μεταβλητές παρουσιάζονται υψηλές τιμές τυπικής απόκλισης (STD) από 1,222 έως 1,351. Το γεγονός αυτό υποδηλώνει την ύπαρξη υψηλού βαθμού ετερογένειας στις απαντήσεις των ερωτηθέντων.

Πίνακας 5: Βαθμός ικανοποίησης από την τοπική υποδομή (ερώτηση 9 - Περιγραφικά Στατιστικά)

Κατηγορίες Υποδομών	Mean	Std
Δημοτική Συγκοινωνία	2,33	1,222
Ψηφιακές Υποδομές	2,44	1,288
Χώροι Στάθμευσης	2,67	1,394
Καθαριότητα	2,78	1,484
Οδικό Δίκτυο	2,81	1,411
Δημοτικός Φωτισμός	2,94	1,320

Γράφημα 3.24: Σύγκριση Μέσου όρου και Τυπικής Απόκλισης (Ερώτηση 9)

Αναφορικά με την ερώτηση 9 και την εξέταση των Μέσων όρων και της τυπικής απόκλισης για τις έξι (6) κατηγορίες υποδομών, οι ερωτηθέντες κλήθηκαν δηλώσουν τον βαθμό ικανοποίησής τους σε κάθε μια από τις ανωτέρω κατηγορίες με την χρήση κλίμακας Likert(1= καθόλου, 5=Πάρα πολύ). Σύμφωνα με τον Πίνακα 5 και το Γράφημα 3.24, εξετάζοντας τους Μέσους όρους διαπιστώνουμε πως η ικανοποίηση των επιχειρηματιών του Δήμου Δελφών κυμαίνεται κοντά στο ουδέτερο σημείο της κλίμακας 1-5, δηλώνοντας σχετικά μέτρια προς χαμηλή ικανοποίηση από τις ανωτέρω κατηγορίες.

Αξιοσημείωτες είναι και εδώ οι υψηλές τιμές της τυπικής απόκλισης (STD), ιδίως την κατηγορία της «Καθαριότητας». Αυτό δηλώνει πως δεν υπάρχει ομοφωνία στις απαντήσεις του δείγματος, αλλά οι απόψεις χαρακτηρίζονται από έντονη διαφοροποίηση και ανομοιογένεια.

Οι υψηλές τιμές τυπικής απόκλισης των δυο ανωτέρω ερωτήσεων, ως προς τον βαθμό επιρροής (ερώτηση 8) των τοπικών παραγόντων και ως προς τον βαθμό ικανοποίησης (ερώτηση 9) από τις κατηγορίες των υποδομών, ενδέχεται να οφείλεται στις

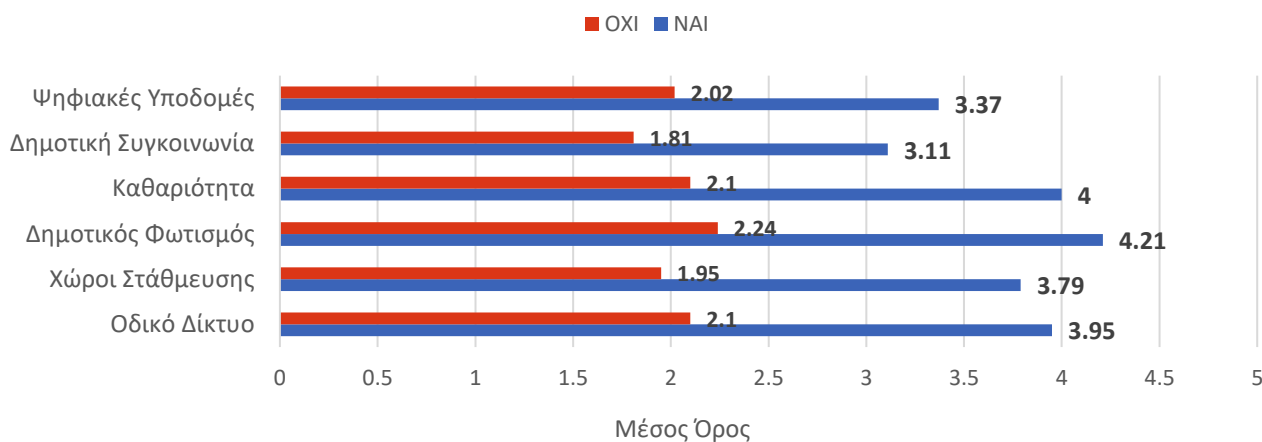
διαφορετικές απαιτήσεις του εκάστοτε κλάδου δραστηριοποίησης. Για την διερεύνηση πιθανών διαφοροποιήσεων, πραγματοποιήθηκε Μονόδρομη Ανάλυση Διακύμανσης (One-way ANOVA). Σημειώνεται, πως έγινε ομαδοποίηση των επιχειρήσεων στους κλάδους Διοικητικές και Υποστηρικτικές Δραστηριότητες, Επαγγελματικές, Επιστημονικές και Τεχνικές Δραστηριότητες, Μεταφορές και Άλλο λόγω του μικρού αριθμού δείγματος. Από την ανάλυση ΔΕΝ διαπιστώθηκε η ύπαρξη στατιστικά σημαντικής διαφοράς καθώς όλες οι τιμές έδειξαν $p\text{-value}=\text{sig.} > 0.05$, με εξαίρεση την κατηγορία «Δημοτικά Τέλη» της ερώτησης 8 ($p\text{-value}=\text{sig} = 0.019$). Συνεπώς διαπιστώνουμε οι παράγοντες που επηρεάζουν τις επιχειρήσεις και ο βαθμός ικανοποίησης δεν σχετίζονται με τον κλάδο δραστηριοποίησης .

Ειδικότερα, για την κατηγορία των «Δημοτικών Τελών», λόγω της ανισότητας των διακυμάνσεων (Levene's test, $p\text{-value}=\text{sig}=0.001<0.05$) χρησιμοποιήθηκε η ανάλυση Games-Howell καταδεικνύοντας τους κλάδους του Χονδρικού και Λιανικού Εμπορίου και της Εστίασης ως τους κλάδους που επηρεάζονται περισσότερο από τα Δημοτικά Τέλη σε σχέση με τις Λοιπές κατηγορίες -Υπηρεσίες που ομαδοποιήθηκαν, ως οι κλάδοι με την χαμηλότερη επιβάρυνση. Το αποτέλεσμα είναι σχετικά αναμενόμενο εξαιτίας της φύσης των επιχειρήσεων αυτών.

Πίνακας 6: Σύγκριση Ικανοποίησης Υποδομών (ερώτηση 8) βάσει της Αντίληψης για Παροχή Ευκαιριών (ερώτηση 11)

Ερώτηση 9	Ερώτηση 11	
	Mean	
	Ναι	Όχι
Δημοτική Συγκοινωνία	3,11	1,81
Ψηφιακές Υποδομές	3,37	2,02
Χώροι Στάθμευσης	3,79	1,95
Καθαριότητα	4,00	2,10
Οδικό Δίκτυο	3,95	2,10
Δημοτικός Φωτισμός	4,21	2,24

Γράφημα 3.25: Σύγκριση Ικανοποίησης Υποδομών (ερώτηση 8) βάσει της Αντίληψης για Παροχή Ευκαιριών (ερώτηση 11)

Για να διερευνηθεί αν η γενική στάση των επιχειρηματιών απέναντι στον Δήμο επηρεάζει την αξιολόγηση των υποδομών, πραγματοποιήθηκε έλεγχος Independent Samples T-Test μεταξύ της ερώτησης 11 αναφορικά με την άποψη για την παροχή ευκαιριών και της ερώτησης 9 που αφορά την ικανοποίηση από τις υποδομές ικανοποίησης. Συγκεκριμένα, όπως φαίνεται στον Πίνακα 6, οι επιχειρήσεις που απάντησαν θετικά «Ναι» στην ύπαρξη ευκαιριών ανάπτυξης καταγράφουν πολύ υψηλότερους μέσους όρους ικανοποίησης για τις υποδομές, οι οποίοι κυμαίνονται από 3.11 έως 4.21 εκφράζοντας μια θετική στάση. Αντίθετα, οι επιχειρήσεις που θεωρούν ότι δεν παρέχονται επαρκείς ευκαιρίες «Όχι», εκφράζουν έντονη δυσαρέσκεια για το σύνολο των υποδομών, με τους μέσους όρους να κυμαίνονται σε πολύ χαμηλά επίπεδα, από 1.81 έως 2.24. Οι διαφορές αυτές καταδεικνύουν το γεγονός πως η αντίληψη για τις δυνατότητες ανάπτυξης στην περιοχή είναι άρρηκτα συνδεδεμένη με την ικανοποίηση των επιχειρηματιών του Δήμου για τις υφιστάμενες υποδομές.

➤ Ως προς τον Εναλλακτικό Τουρισμό

Πίνακας 7: Πίνακας 4: Αποτελέσματα T-test (Συσχέτιση Ερωτήσεων 15-16)

Μεταβλητές	Συντελεστής Συσχέτισης (Spearman's rho)	Sig. (2-tailed)	N
Σημασία Τουρισμού & Εναλλακτικές Μορφές	0.299	0.011	72

Αρχικά διερευνήθηκε η σχέση μεταξύ της βαρύτητας που αποδίδουν οι επιχειρήσεις στη γενική τουριστική ανάπτυξη για την τοπική οικονομία (Ερώτηση 15)

και της άποψής τους για τη βιωσιμότητα της ανάπτυξης των εναλλακτικών μορφών τουρισμού στον Δήμο Δελφών (Ερώτηση 16). Προς τούτο πραγματοποιήθηκε έλεγχος συσχέτισης (Spearman), στην οποία εντοπίστηκε θετική συσχέτιση $r_{ho}=0.299$, αναδεικνύοντας πως οι επιχειρηματίες που αντιλαμβάνονται τον τουρισμό ως κρίσιμο πυλώνα της τοπικής οικονομίας, αναγνωρίζουν παράλληλα τη σημαντική συμβολή και τη βιωσιμότητα των εναλλακτικών μορφών τουρισμού για τον Δήμο Δελφών, ως αναπόσπαστο κομμάτι της συνολικής τουριστικής στρατηγικής.

Έπειτα εξετάστηκε η περίπτωση ύπαρξης διαφοροποιήσεων ως προς την επιλογή των επιχειρήσεων σχετικά με τις εναλλακτικές μορφές τουρισμού (Ερώτηση 17) ανάλογα τον κλάδο διαφοροποίησης (Ερώτηση 4). Προς αυτόν τον σκοπό, πραγματοποιήθηκε μονοδιάστατη ανάλυση διακύμανσης (One-way ANOVA), στα ομαδοποιημένα δεδομένα των κλάδων. Σύμφωνα με την ανάλυση ANOVA προέκυψαν στατιστικά σημαντικές διαφορές για τις κατηγορίες του Αγροτουρισμού ($p\text{-value}=\text{sig}=0.007<0,05$) και του Γαστρονομικού Τουρισμού/Οινοτουρισμού ($p\text{-value}=\text{sig}=0.047<0,05$). Λόγω της ανισότητας των διακυμάνσεων (Levene's test, $\text{sig}=0,001<0,05$) χρησιμοποιήθηκε η ανάλυση Games-Howell καταδεικνύοντας πως οι επιχειρήσεις Μεταποίησης εμφανίζονται πολύ πιο θετικές ως προς τη υιοθέτηση του Αγροτουρισμού σε σύγκριση με τις επιχειρήσεις Εστίασης. Αυτό ερμηνεύεται από το γεγονός ότι ο Αγροτουρισμός συνδέεται άμεσα με την πρωτογενή παραγωγή και την επεξεργασία τοπικών. Στον Γαστρονομικό/Οινοτουρισμό, εντοπίστηκε στατιστικά σημαντική διαφορά μεταξύ του κλάδου της Μεταποίησης και του κλάδου των Υπηρεσιών/Μεταφορών. Οι επιχειρήσεις Μεταποίησης αναγνωρίζουν σε σημαντικά υψηλότερο βαθμό την αξία του Γαστρονομικού Τουρισμού, γεγονός αναμενόμενο εξαιτίας των δυνατοτήτων προώθησης της τοπικής γαστρονομίας που οφείλεται στον κλάδο δραστηριοποίησης. Για τις υπόλοιπες μορφές εναλλακτικού τουρισμού δεν παρατηρήθηκαν στατιστικά σημαντικές διαφορές, δηλώνοντας πως η στάση των επιχειρήσεων για τις εν λόγω μορφές τουρισμού συγκλίνει, ανεξάρτητα από τον κλάδο στον οποίο ανήκουν.

Επιπροσθέτως, ζητήθηκε από τις επιχειρήσεις να αξιολογήσουν κατά πόσο θεωρούν ότι η ανάπτυξη εναλλακτικών μορφών τουρισμού θα ήταν βιώσιμη και ωφέλιμη για τη δική τους οικονομική μονάδα (Ερώτηση 18). Επειδή στο διάγραμμα της ερώτησης 18 οι απαντήσεις φαίνεται να μετριάζονται μεταξύ των επιχειρήσεων έγινε έλεγχος One-Way ANOVA για να διαπιστωθεί εάν υπάρχουν διαφοροποιήσεις ως προς προσωπικό επιχειρηματικό όφελος ανάλογα με τον κλάδο δραστηριοποίησης των επιχειρήσεων που δήλωσαν θετικοί προς τον εναλλακτικό τουρισμό. Το τεστ που διενεργήθηκε ($p\text{-value}=\text{sig}=0.132> 0.05$) κατέδειξε ότι αυτή η αισιοδοξία διαπερνά όλους τους κλάδους δραστηριοποίησης, καθώς δεν παρατηρήθηκαν στατιστικά σημαντικές διαφορές. Τόσο οι επιχειρήσεις εστίασης και διαμονής, όσο και οι εμπορικές επιχειρήσεις, αναγνωρίζουν εξίσου τη δυναμική του εναλλακτικού τουρισμού

➤ Ως προς την προθυμία συνεργασίας

Τέλος, επιχειρήθηκε η διερεύνηση των τάσεων σχετικά με την προθυμία συνεργασίας και τη συσχέτιση ερωτήσεων για την εξαγωγή ασφαλέστερων συμπερασμάτων. Συγκεκριμένα, επιλέχθηκε η συσχέτιση των ερωτήσεων με της ηλικίας του δείγματος (Ερώτηση 2) και του χρόνου λειτουργίας των επιχειρήσεων (Ερώτηση 5) με την προθυμία συνεργασίας των επιχειρήσεων (Ερώτηση 14), προκειμένου να διαπιστωθεί εάν η τάση για συνεργασία αποτελεί χαρακτηριστικό συγκεκριμένων ομάδων (π.χ. των νεότερων επιχειρηματιών ή των νεοφυών επιχειρήσεων). Έγινε έλεγχος ανεξαρτησίας X^2 (Chi-Square Tests), από τον οποίο προέκυψε πως δεν υπάρχει στατιστικά σημαντική διαφοροποίηση σε καμία από τις δύο περιπτώσεις. Ως προς την ηλικιακή ομάδα η επιθυμία και η προθυμία συνεργασίας δεν διαφέρει ανάλογα την ηλικιακή ομάδα του δείγματος ($p\text{-value}=\text{sig} = 0.248 > 0.05$). Αντίστοιχα, ως προς τα έτη λειτουργίας επίσης, τόσο οι νεοσύστατες επιχειρήσεις (<5 έτη) όσο και οι επιχειρήσεις με παρουσία άνω των 20 ετών στην αγορά του Δήμου Δελφών, αναδεικνύουν την ίδια υψηλή προθυμία για συνεργασία και δικτύωση ($p\text{-value}=\text{sig} = 0.352 > 0.05$).

Πίνακας 8: Πρόθεση Συμμετοχής σε Δίκτυο Εναλλακτικού Τουρισμού βάσει γενικής στάσης προς τις συνεργασίες

Στάση προς συνεργασίες (Ερ. 11)	Ποσοστό που δήλωσε «ΝΑΙ» στο Δίκτυο
Θετικοί (Έχουν κουλτούρα συνεργασίας)	70,6%
Αρνητικοί (Δεν επιθυμούν συνεργασίες)	58,3%
<i>Μη Στατιστικά Σημαντική ($p\text{-value}=\text{sig}=0,449>0,05$)</i>	

Επιπρόσθετα, διερευνήθηκε η συσχέτιση της πρόθεσης συμμετοχής στο Δίκτυο Εναλλακτικού Τουρισμού με πρωτοβουλία τοπικών φορέων του Δήμου Δελφών (Ερώτηση 19) με τη γενικότερη κουλτούρα συνεργασίας των επιχειρήσεων (Ερώτηση 14). Έγινε έλεγχος ανεξαρτησίας X^2 (Chi-Square Tests) και δεν προέκυψε στατιστικά σημαντική διαφορά ($p\text{-value}=\text{sig}=0,449>0,05$). Τα περιγραφικά στοιχεία δείχνουν ότι, όπως ήταν αναμενόμενο, η συντριπτική πλειοψηφία όσων έχουν ήδη κουλτούρα συνεργασίας τάσσεται υπέρ της συμμετοχής τους σε ένα Δίκτυο Εναλλακτικού Τουρισμού. Όμως, μεταξύ των επιχειρηματιών που δήλωσαν αρνητικοί σε ιδιωτικές συνεργασίες, δηλώνουν πρόθυμοι να ενταχθούν στο Δίκτυο Εναλλακτικού Τουρισμού. Η δημιουργία Δικτύου από τοπικούς φορείς φαίνεται να λειτουργεί ως μοχλός παρακίνησης των επιχειρηματιών και ως μηχανισμός άμβλυνσης της επιφυλακτικότητας, οι οποίοι κάτω από άλλες συνθήκες δεν θα συμμετείχαν με δική τους πρωτοβουλία σε μια τέτοια συνεργασία.

3.5 Παρουσίαση αποτελεσμάτων ποιοτικής έρευνας

Από την επεξεργασία των απαντήσεων των τεσσάρων συνεντευξιζόμενων, αναδεικνύεται πως ο Δήμος Δελφών αποτελεί έναν σύνθετο και πολυδιάστατο τουριστικό προορισμό. Η υψηλή επισκεψιμότητα του Δήμου συνδυαστικά με τον φυσικό πλούτο που διαθέτει έχει διαμορφώσει ένα επιχειρηματικό οικοσύστημα που εκτείνεται και στους τρεις παραγωγικούς τομείς. Η τοπική οικονομία χαρακτηρίζεται από τη συνύπαρξη της αγροτικής παραγωγής, του τομέα της μεταποίησης και της παροχής υπηρεσιών, δηλαδή του τριτογενούς τομέα. Ωστόσο, καταγράφεται μια σαφής τάση μετατόπισης του επιχειρηματικού ενδιαφέροντος. Τα τελευταία χρόνια παρατηρείται φθίνουσα πορεία στις δραστηριότητες του πρωτογενούς και δευτερογενούς τομέα, με ταυτόχρονη στροφή προς τον τριτογενή τομέα, γεγονός που επιβεβαιώνεται και από τις εκδηλώσεις ενδιαφέροντος των επιχειρήσεων προς τους αναπτυξιακούς φορείς της περιοχής. Συνεπώς, η συνολική εικόνα της επιχειρηματικότητας αξιολογείται ως μη ισόρροπη. Εάν προσθέσει κανείς στην εξίσωση το μικρό μέγεθος των επιχειρήσεων με χαμηλά επίπεδα τεχνογνωσίας και την επιρροή από εξωγενείς παράγοντες όπως η δημογραφική γήρανση και η πληθυσμιακή συρρίκνωση διαμορφώνεται ένα δυσμενές περιβάλλον για την ανάπτυξη του Δήμου Δελφών. Στα προβλήματα που πλήττουν τις επιχειρήσεις πρέπει να προστεθούν η γραφειοκρατία των προγραμμάτων, η πολυπλοκότητα των διαδικασιών, οι καθυστερήσεις στις πληρωμές, η δυσκολία εξασφάλισης της ίδιας συμμετοχής στο πλαίσιο των χρηματοδοτικών προγραμμάτων καθώς και η έλλειψη εμπειρών συμβούλων, παρά το ενδιαφέρον που εκδηλώνεται. Επιπροσθέτως, τα ζητήματα που αντιμετωπίζει ο πρωτογενής τομέας στον Δήμο αφορούν την άρδευση του ελαιώνα, ενώ τα ελαιοτριβεία αντιμετωπίζουν προβλήματα στο κομμάτι των αδειοδοτήσεων, της διάθεσης των λυμάτων και του υψηλού κόστους της διαδικασίας αυτής. Αντίστοιχα, στον δευτερογενή τομέα, παρά την ύπαρξη του ΒΙΟΠΑ, η ανάπτυξη χωλαίνει λόγω των χαμηλών συντελεστών δόμησης, οι οποίοι καθιστούν τις επενδύσεις μη ανταγωνιστικές, συγκριτικά με άλλες περιοχές της χώρας. Στον τομέα των υποδομών η εύρεση χώρων στάθμευσης κυρίως στις περιοχές του Γαλαξειδίου και των Δελφών αποτελεί ένα μεγάλο ζήτημα που όμως αναμένεται να επιλυθεί το επόμενο χρονικό διάστημα.

Ευχάριστα είναι, ωστόσο, τα επίπεδα του περιβαλλοντικού αποτυπώματος του Δήμου Δελφών και η καθαριότητα, καθώς έχουν εξαλειφθεί και αποκατασταθεί οι χωματερές ενώ ο Δήμος στοχεύει στην στελέχωση του με προσωπικό και στον εκσυγχρονισμό των μέσων και των εργαλείων που διαθέτει στον τομέα αυτό. Τέλος, σε επίπεδο στρατηγικής διαχείρισης, η έλλειψη ενός κεντρικού φορέα συντονισμού, όπως ένας DMMO, όλα τα προηγούμενα χρόνια, οδήγησε σε αποσπασματική λήψη αποφάσεων και στην διαχείριση κρίσεων «εκ των υστέρων» στον τομέα του τουρισμού, καθώς δεν υπήρχε ολοκληρωμένος στρατηγικός σχεδιασμό σε μια περιοχή με πλούσιο πολιτιστικό και φυσικό απόθεμα και με τη δυναμική παροχής τουριστικών προϊόντων όλες τις εποχές του χρόνου. Η μετάβαση σε ένα μοντέλο DMMO (Destination Management & Marketing Organization) κρίνεται ως μονόδρομος για την ολιστική προσέγγιση και διαχείριση του προορισμού, ωστόσο προϋποθέτει συστηματική εκπαίδευση, επικοινωνία και συνεργασία μεταξύ των εμπλεκόμενων μερών. Παρ' όλα αυτά, ήδη οι δράσεις του Δικτύου Δελφών, που πρόκειται να αναλάβει το ρόλο του DMMO, έχουν συμβάλει στην δημιουργία οφέλους για όλο το κοινωνικό σύνολο.

Η ανάπτυξη των εναλλακτικών μορφών τουρισμού αναγνωρίζεται από όλους τους ερωτηθέντες ομόφωνα ως βασικός μοχλός ανάπτυξης της ευρύτερης περιοχής. Οι στρατηγικές παρεμβάσεις στοχεύουν στην ανάδειξη του φυσικού και πολιτιστικού

αποθέματος του Δήμου Δελφών, με στόχο την δημιουργία ενός σύνθετου τουριστικού προϊόντος. Στον τομέα του θαλάσσιου και φυσιολατρικού τουρισμού, ο Δήμος Δελφών δίνει προτεραιότητα στη δημιουργία Καταδυτικού Πάρκου, μια δράση που βρίσκεται στο στάδιο της περιβαλλοντικής αδειοδότησης με στόχο την ένταξή της στο Leader Αλιείας. Συμπληρωματικά, το Δίκτυο Δελφών σε συνεργασία με τον Δήμο Δελφών, προωθεί τον αθλητικό και περιηγητικό τουρισμό μέσω της σηματοδότησης μονοπατιών και την εκπόνηση δράσεων αθλητικού ενδιαφέροντος. Στο πεδίο της γαστρονομίας και του αγροτουρισμού, καταγράφεται σημαντικό ενδιαφέρον από τον ιδιωτικό τομέα. Οι τοπικές επιχειρήσεις εστίασης στρέφονται σταδιακά στην ποιότητα και τις τοπικές γεύσεις, με χαρακτηριστικά παραδείγματα την εισαγωγή του «καλαθιού πρωινού» και δράσεων οινογνωσίας. Οι αναπτυξιακοί φορείς της περιοχής υποστηρίζουν την τάση αυτή με την χρηματοδότηση πρωτοβουλιών όπως οι «Γεύσεις Ελλήνων Εκλεκτές» ή η πρωτοβουλία Οργάνωση Εναλλακτικού Τουρισμού και Ανακάλυψη Περιβάλλοντος, αλλά και μέσω της προσπάθειας δημιουργίας και ενθάρρυνσης συνεργατικών σχημάτων στον τομέα του αγροτουρισμού (συνεργασία Οικοτεχνιών και Οινοποιών). Ωστόσο το επενδυτικό ενδιαφέρον παρέμενε, μέχρι πρότινος, χαμηλό κυρίως στις ορεινές περιοχές, ενώ παρατηρείται αυξημένο ενδιαφέρον για τα χρηματοδοτικά εργαλεία της νέας προγραμματικής περιόδου. Παράλληλα, έχουν διεξαχθεί σημαντικές δράσεις εκπαίδευσης των επιχειρήσεων με την συνεργασία των εκπαιδευτικών και ακαδημαϊκών ιδρυμάτων της περιοχής.

Κεντρικό ρόλο στην εξωστρέφεια διαδραματίζει τόσο η συμμετοχή σε διεθνείς εκθέσεις, όσο και η διεθνής δικτύωση μέσω Αδελφοποιήσεων όπως με Δήμους στην Ιαπωνία, Ιταλία, Κίνα και τη Γερμανία. Τέλος, ο εκσυγχρονισμός των εργαλείων, η συνεργασία των εμπλεκόμενων μερών και η συνέπεια των δράσεων συμβάλλουν στην η δημιουργία μιας διακριτής ταυτότητας για την περιοχή, η οποία δεν θα περιορίζεται στον μαζικό τουρισμό, αλλά θα δίνει την δυνατότητα απόκτησης βιωματικών και διαφοροποιημένων εμπειριών στους επισκέπτες. Ένα σημαντικό πεδίο δράσης και ζητούμενο της εποχής είναι ο ψηφιακός μετασχηματισμός. Ο Δήμος Δελφών έχει κάνει σημαντικά βήματα κυρίως στο πολιτιστικό τομέα με την υλοποίηση δυο έργων ψηφιακής σήμανσης μνημείων. Αντιθέτως, σε θέματα "έξυπνης κινητικότητας", όπως η ελεγχόμενη στάθμευση, δεν κρίνεται ως άμεση προτεραιότητα, καθώς το κύριο πρόβλημα εντοπίζεται στην έλλειψη χώρων στάθμευσης και όχι στη διαχείρισή τους, καθώς η κυκλοφοριακή κίνηση έχει μειωθεί αισθητά σε σχέση με το παρελθόν.

Συνοψίζοντας, ειδικότερα στο ζήτημα της απουσίας συνεργατικής κουλτούρας είναι κάτι που θα πρέπει να δημιουργεί προβληματισμό, κυρίως όταν άλλες χώρες του Ευρωπαϊκού Νότου έχουν αναπτύξει τέτοιες πρακτικές, με μεγάλη επιτυχία. Τα clusters περιγράφονται ως απαραίτητα εργαλεία για τη σύνθεση δυνάμεων και την παραγωγή ενός ανταγωνιστικού «τρίτου προϊόντος». Ωστόσο η απουσία ενδιαφέροντος και η χαμηλή δυναμική της επιχειρηματικής κοινότητας, συνδυαστικά και με άλλους εξωγενείς παράγοντες, έχει ως απόρροια οι επιχειρήσεις να καταλήγουν να είναι απλοί «παρατηρητές των καταστάσεων», αδυνατώντας να ανταποκριθούν στο συνεχές μεταβαλλόμενο περιβάλλον και στις εξελίξεις. Το χάσμα μεταξύ της αναγκαιότητας για την εδραίωση συνεργασιών και της υφιστάμενης κατάστασης οφείλεται σε ποικίλους παράγοντες συμπεριλαμβανομένου των αρνητικών εμπειριών του παρελθόντος.

3.6 SWOT Analysis Περιοχής Μελέτης

INTERNAL FACTORS	
STRENGTHS +	WEAKNESSES –
✓ Πολιτιστικό απόθεμα – λαϊκή παράδοση ✓ Πλούσιο φυσικό περιβάλλον -Ορεινά οικοσυστήματα, θαλάσσιοι χώροι ✓ Υψηλό αιολικό δυναμικό – ΑΠΕ ✓ Εγγύτητα σε αστικά κέντρα (π.χ. Αθήνα) ✓ Δυνατότητα ανάπτυξης εναλλακτικών μορφών τουρισμού (MICE, City Break κ.α.) ✓ Τοπικά Προϊόντα/ Γαστρονομικό ενδιαφέρον ✓ Ύπαρξη Δικτύου Δελφών – DMMO και Αναπτυξιακών Οργανισμών ✓ Αυξημένο επενδυτικό ενδιαφέρον επιχειρήσεων	✓ Πληθυσμιακή γήρανση - έλλειψη νεανικού ανθρώπινου δυναμικού - επιπτώσεις σε απασχόληση, νεανικής επιχειρηματικότητας ✓ Χαμηλή εξωστρέφεια ΜΜΕ ✓ Αδυναμία σχηματισμού και εδραίωσης cluster/δικτύων ✓ Πολύ μικρές οικογενειακές επιχειρήσεις με μικρή δυναμική - Μη διαδοχή των επιχειρήσεων ✓ Χαμηλό επίπεδο τεχνογνωσίας και καινοτομίας ΜΜΕ ✓ Έλλειψη έμπειρων συμβούλων για την υποστήριξη των επιχειρήσεων ✓ Αποδυνάμωση πρωτογενούς και δευτερογενούς τομέα
EXTERNAL FACTORS	
OPPORTUNITIES +	THREATS –
✓ Αξιοποίηση εκπαιδευτικών ιδρυμάτων για έρευνα και διασύνδεση με επιχειρήσεις - Διασύνδεση εκπαίδευσης και αγοράς εργασίας ✓ Εκσυγχρονισμός και νέα έργα υποδομών (Άξονας Μπράλος -Άμφισσα) ✓ Η στροφή των επισκεπτών σε νέες τάσεις βιώσιμης ανάπτυξης και στην αναζήτηση βιωματικών εμπειριών ✓ Οι πολιτικές της ΕΕ για την βιώσιμη ανάπτυξη ✓ Ψηφιοποίηση, Νέες Τεχνολογίες και Πρακτικές ✓ Αξιοποίηση επενδυτικών προγραμμάτων από ΜΜΕ	✓ Δημογραφικό ζήτημα – Brain Drain ✓ Αρνητικές επιπτώσεις από την κλιματική αλλαγή ✓ Αύξηση κόστους παραγωγής ✓ Αύξηση ενεργειακού κόστους ✓ Επιπτώσεις ασταθούς γεωπολιτικού περιβάλλοντος ✓ Μείωση αγοραστικής δύναμης των καταναλωτών/επισκεπτών – μείωση χρόνων διαμονής στους προορισμούς

Η SWOT ανάλυση που παρατέθηκε σχηματικά ανωτέρω, είναι μια ποιοτική μέθοδος, η οποία χρησιμοποιείται για την αξιολόγηση των πολιτικών, με σκοπό μια πιο ολοκληρωμένη προσέγγιση του παρόντος και το μέλλοντος σχετικά με τα πλεονεκτήματα, τις αδυναμίες, τις ευκαιρίες και τις απειλές. Παρέχει μια απαρίθμηση των συνθηκών για το εσωτερικό περιβάλλον και το εξωτερικό περιβάλλον για την χωρική ενότητα μελέτης (Παπαδασκαλόπουλος, 2000).

Συμπερασματικά από την ανάλυση της SWOT προκύπτει ότι στα δυνατά σημεία του εσωτερικού περιβάλλοντος συγκαταλέγονται το πολιτιστικό απόθεμα, η λαϊκή παράδοση και το πλούσιο φυσικό περιβάλλον. Υπάρχει άμεση πρόσβαση στον ορεινό όγκο του Παρνασσού, της Γκιώνας και των Βαρδουσίων, ενώ ταυτόχρονα ο Δήμος Δελφών διαθέτει εκτεταμένη ακτογραμμή στον Κορινθιακό Κόλπο. Επίσης, υπάρχει η δυναμική και οι προοπτικές ανάπτυξης εναλλακτικών μορφών τουρισμού αξιοποιώντας τα προαναφερθέντα χαρακτηριστικά και τη προβολή των τοπικών προϊόντων και την ενίσχυση του γαστρονομικού ενδιαφέροντος. Σημαντική, επίσης, για την ενδογενή ανάπτυξη της περιοχής είναι η παρουσία του Δικτύου Δελφών ως επερχόμενου DMMO και των Αναπτυξιακών Οργανισμών στο Νότιο και Βόρειο Τμήμα του Δήμου Δελφών. Τέλος, η εγγύτητα του Δήμου σε μεγάλα αστικά κέντρα όπως η Αθήνα και η πρόσβαση σε ΑΠΕ προσδίδουν στην περιοχή σημαντικές δυνατότητες προσέλκυσης επισκεπτών και βιώσιμης ανάπτυξης.

Στα αδύναμα σημεία που καλείται να αντιμετωπίσει ο Δήμος Δελφών είναι η πληθυσμιακή γήρανση, η έλλειψη ανθρώπινου δυναμικού και κυρίως νεανικού πληθυσμού, προκαλώντας μεγάλες επιπτώσεις στην απασχόληση και δημιουργώντας κενά στην αγορά της νεανικής επιχειρηματικότητας. Παράλληλα, η ύπαρξη πολύ μικρών επιχειρήσεων, σε αρκετές περιπτώσεις οικογενειακού χαρακτήρα με μικρή δυναμική και το πρόβλημα της μη διαδοχής των επιχειρήσεων από γενιά σε γενιά δημιουργούν ένα σύνθετο πλέγμα προβλημάτων. Τέλος, ο χαμηλός βαθμός εκπαίδευσης, κατάρτισης, η χαμηλή εξωστρέφεια των ΜΜΕ της περιοχής και η αδυναμία σχηματισμού και εδραίωσης συνεργατικών σχημάτων, έρχονται να συμπληρώσουν το «μείγμα» των αδυναμιών.

Μελετώντας το εξωτερικό περιβάλλον του Δήμου Δελφών και τις μελλοντικές ευκαιρίες, δίνονται σημαντικές δυνατότητες οι οποίες εάν αξιοποιηθούν κατάλληλα από όλα τα εμπλεκόμενα μέρη δύναται να συμβάλλουν στην ανάπτυξη της περιοχής. Στις ευκαιρίες περιλαμβάνονται οι προσπάθειες εκσυγχρονισμού των υποδομών και η κατασκευή νέων έργων υποδομής, όπως ο οδικός άξονας Μπράλος- Άμφισσας, η στροφή των επισκεπτών σε νέες τάσεις βιώσιμης ανάπτυξης και στην αναζήτηση βιωματικών εμπειριών. Συνδυαστικά με τις πολιτικές της ΕΕ για την βιώσιμη ανάπτυξη και τα εργαλεία που θεσπίζει, η αξιοποίηση των εκπαιδευτικών και ακαδημαϊκών ιδρυμάτων για έρευνα, την διασύνδεση με επιχειρήσεις για την απόκτηση τεχνογνωσίας και υιοθέτηση καλών πρακτικών, αποτελούν κρίσιμες ευκαιρίες ανάπτυξης.

Τέλος, στις απειλές του εξωτερικού περιβάλλοντος που πρόκειται να επηρεάσουν σημαντικά τον Δήμο Δελφών περιλαμβάνονται το δημογραφικό ζήτημα και η εκτεταμένη φυγή των νέων είτε σε μεγάλα αστικά κέντρα είτε στο εξωτερικό, οι αρνητικές επιπτώσεις της κλιματικής αλλαγής, οι οποίες επιτάσσουν την επιχειρησιακή ετοιμότητα αντιμετώπισης κινδύνων καθ' όλη την διάρκεια του χρόνου. Επίσης το ασταθές πολιτικό και γεωπολιτικό περιβάλλον, οδηγεί σε αυξήσεις του κόστους παραγωγής και ενέργειας και μείωσης του κόστους ζωής των καταναλωτών, δημιουργώντας συνθήκες αβεβαιότητας.

Κεφάλαιο 4: Συμπεράσματα

Από τα ευρήματα της ποσοτικής και της ποιοτικής έρευνας που πραγματοποιήθηκαν για τις ανάγκες της παρούσας εργασίας, αναδείχθηκαν τόσο οι προκλήσεις όσο και οι προοπτικές ανάπτυξης του τουριστικού κλάδου στον Δήμο Δελφών, ως μια περιοχή με πλούσιο πολιτιστικό απόθεμα και μεγάλες δυνατότητες διαφοροποίησης του τουριστικού προϊόντος της. Τα συμπεράσματα που προκύπτουν φανερώνουν μια σύνθετη πραγματικότητα, η οποία έρχεται αντιμέτωπη με πολλαπλές κρίσεις, τις οποίες καλείται να διαχειριστεί. Άλλωστε, όπως έχει ήδη αναφερθεί, το τουριστικό οικοσύστημα εκ φύσεως αποτελεί ένα cross sectoral πεδίο με πολλά εμπλεκόμενα μέρη, με αποτέλεσμα να συνιστά έναν από τους πιο ευμετάβλητους κλάδους στις διεθνείς και τεχνολογικές εξελίξεις αλλά και έναν κατεξοχήν εξωστρεφή κλάδο με σημαντικά πολλαπλασιαστικά οφέλη στις περιοχές στις οποίες αναπτύσσεται.

Ένας από τους βασικότερους ανασταλτικούς παράγοντες της τοπικής επιχειρηματικότητας αποτελεί η γήρανση του πληθυσμού και η συνεχής μείωση του αριθμού των νέων ατόμων στην ευρύτερη περιοχή. Αυτό, δημιουργεί μια σειρά από επιπτώσεις που σχετίζονται με την έλλειψη εργατικού δυναμικού, την μη διαδοχή των επιχειρήσεων, καθώς κατά κύριο λόγο στον Δήμο Δελφών δραστηριοποιούνται πολύ μικρές και μικρές επιχειρήσεις οικογενειακού χαρακτήρα, και στην έλλειψη νεανικής επιχειρηματικότητας εν γένει, προκαλώντας στρεβλώσεις στην τοπική αγορά και ένα έλλειμμα νεανικής επιχειρηματικής πρωτοβουλίας.

Επιπροσθέτως, από την κατανομή των επιχειρήσεων παρατηρείται μια στροφή στον τριτογενή τομέα, δημιουργώντας δομικά προβλήματα στην τοπική οικονομία, καθώς η στήριξή της μόνον σε ένα κλάδο παραγωγής και η χαμηλή δυναμική των υφιστάμενων επιχειρήσεων επηρεάζει την ανθεκτικότητα του Δήμου Δελφών, καθιστώντας τον ευάλωτο σε κρίσεις. Συνδυαστικά με τα ανωτέρω, συχνά οι επιχειρήσεις αντιμετωπίζουν προβλήματα εύρεσης καταρτισμένου προσωπικού καθώς είτε δεν υπάρχουν άτομα στην περιοχή προς εκπαίδευση είτε για λόγους εποχικότητας δεν μένουν στην περιοχή. Αυτό καταδεικνύεται τόσο από τις απαντήσεις του ερωτηματολογίου, εκφράζοντας την ανάγκη εύρεσης καταρτισμένου προσωπικού αλλά και από την ποιοτική έρευνα σχετικά με την δυσκολία χρηματοδότησης λόγω του μικρού αριθμού εμπειρών συμβούλων. Επίσης, οφείλουμε να λάβουμε υπόψιν, ότι παρά το σχετικά υψηλό ποσοστό εκπαίδευσης του δείγματος που συμμετείχαν στην έρευνα, η έλλειψη τεχνογνωσίας, ενδεχομένως σχετιζόμενο με την δια βίου μάθηση, συχνά παρατηρείται και από την πλευρά των επιχειρηματιών, λόγω της χαμηλής συμμετοχής σε διαδικασίες διαβούλευσης και λήψης αποφάσεων. Τα ανωτέρω επιβεβαιώνονται μέσω του ερωτηματολογίου, εξαιτίας της ανάγκης που εκδηλώνεται από τους ίδιους για δράσεις συμβουλευτικής και εκπαίδευσης. Στα ανωτέρω προστίθενται επιπλέον, η πολυπλοκότητα της νομοθεσίας και η γραφειοκρατία, καθώς και οι υψηλοί φορολογικοί συντελεστές που πλήττουν τις μικρές τοπικές επιχειρήσεις.

Επίσης από τα από τα ποιοτικά δεδομένα (συνεντεύξεις) προκύπτει ότι το επενδυτικό ενδιαφέρον εκδηλώνεται διαχρονικά στο νότιο τμήμα του Δήμου, και κυρίως στην παραλιακή ζώνη, ενώ χαμηλή είναι η επενδυτική κινητικότητα στις ορεινές περιοχές του Δήμου. Οφείλουμε, όμως να λάβουμε υπόψιν πως κατά γενική ομολογία οι ορεινές περιοχές συνήθως παρουσιάζουν μικρό αριθμό επιχειρήσεων λόγω της απόστασης από τα αστικά κέντρα και της αραιοκατοίκησης (Ε.Ε.Τ.Α.Α. Α.Ε. χ.χ.).

Από την άλλη από την ποσοτική ανάλυση καταγράφηκε μια συσχέτιση μεταξύ της ικανοποίησης από τις υποδομές και της αντίληψης των αναπτυξιακών ευκαιριών. Πιο συγκεκριμένα, οι επιχειρήσεις που δηλώνουν δυσαρεστημένες από τις υποδομές τείνουν να απορρίπτουν την ύπαρξη προοπτικών ανάπτυξης στην περιοχή και το αντίστροφο. Παράλληλα, τα ευρήματα της ποιοτικής έρευνας καταδεικνύουν ένα πλήθος έργων και δράσεων με επίκεντρο τον τομέα των υποδομών. Στην περίπτωση αυτή ενδέχεται να ισχύει μια μορφή γνωστικής προκατάληψης (halo effect) στο δείγμα, το οποίο αναφέρεται στην συνολική θετική/αρνητική στάση που αποκτούν τα άτομα απέναντι σε διάφορα χαρακτηριστικά (Σαραντάκου Ευθυμία, 2024) και μπορεί να λάβει είτε θετική (halo effect) είτε αρνητική χροιά (reversed halo effect). Συνδυάζοντας αυτά τα ευρήματα, πιθανώς ορισμένες επιχειρήσεις τείνουν να εκφράζουν μεγαλύτερα επίπεδα δυσαρέσκειας (reversed halo effect).

Άξιο αναφοράς είναι πως παρόλο που οι επιχειρηματίες του δείγματος αναγνωρίζουν την αξία του τουριστικού τομέα στην περιοχή, την σύνδεση του τουρισμού με την τοπική παραγωγή και την σημαντικότητα των εναλλακτικών μορφών τουρισμού, τόσο η επενδυτική δραστηριότητα στηριζόμενη σε χρηματοδοτικά προγράμματα, μέχρι πρότινος όσο και η συνεργασία μεταξύ των επιχειρήσεων είναι αρκετά χαμηλή. Αναφορικά με τα χρηματοδοτικά προγράμματα παρατηρείται τάση αύξησης του ενδιαφέροντος. Ιδίως, όμως, όσον αφορά την δημιουργία δικτύων/cluster πάρα το γεγονός ότι πολλοί ήταν αυτοί που δήλωσαν την πρόθεσή τους να συνεργαστούν κάτω από ένα τέτοιο σχηματισμό, το αποτέλεσμα αυτό πρέπει να ερμηνευθεί υπό το πρίσμα της υφιστάμενης κατάστασης στην περιοχή και της εμπειρίας παλαιότερων προσπαθειών δικτύωσης και δημιουργίας cluster. Είναι πολύ πιθανό οι ερωτώμενοι να αντιλαμβάνονται την έννοια της «συνεργασίας» με τη μορφή άτυπων, διαπροσωπικών σχέσεων και όχι ως δομημένη επιχειρηματική σύμπραξη καθώς οι προσπάθειες που έχουν γίνει τα τελευταία χρόνια δεν έχουν τελεσφορήσει εξαιτίας είτε της χαμηλής δυναμικής των επιχειρήσεων είτε ενδογενών ή εξωγενών παραγόντων όπως η μείωση του αριθμού των επιχειρήσεων λόγω της οικονομικής κρίσης ή εξαιτίας της έλλειψης διαδοχής και της γήρανσης του πληθυσμού, όπως αναφέρθηκαν, ενώ σε ορισμένες περιπτώσεις υπήρξε έλλειψη ενδιαφέροντος. Επίσης, παρά το γεγονός πως πολλοί αν και ήταν αρχικά αρνητικοί στην προθυμία συνεργασίας, η διάθεση συμμετοχή τους σε Δίκτυο Εναλλακτικού Τουρισμού αν αυτό γίνει με πρωτοβουλία τοπικών φορέων του Δήμου, αποδεικνύει ότι οι επιχειρηματίες αναζητούν κάποιον που θα τους κινητοποιήσει και θα τους οργανώσει. Οι αντιφάσεις αυτές που διαπιστώθηκαν υποδηλώνουν την διατήρηση μιας «στάσης αναμονής» και επιφυλακτικότητας από τους τοπικούς επιχειρηματίες. Εν μέρει είναι δικαιολογημένη, εάν λάβει κανείς υπόψιν το γενικότερο οικονομικό περιβάλλον μέσα στο οποίο δραστηριοποιούνται και τις αρνητικές εμπειρίες του παρελθόντος, ωστόσο η έλλειψη πρωτοβουλιών και συνεργασίας καθυστερεί την οικονομική ανάπτυξη της περιοχής.

Στο πεδίο του εναλλακτικού τουρισμού, οι κυριότερες μορφές που αναδεικνύονται αφορούν τον γαστρονομικό τουρισμό, τον οινοτουρισμό, τον επαγγελματικό τουρισμό, τον πολιτιστικό τουρισμό, τον ορεινό/ορειβατικό τουρισμό, τον οικολογικό τουρισμό και τον αθλητικό τουρισμό. Πρόκειται για τις πιο δημοφιλής μορφές τουρισμού οι οποίες συμβαδίζουν και με το σχέδιο δράσης της περιοχής του Εθνικού Σχεδίου για τον Τουρισμό 2030. Οι μορφές αυτές πρόκειται να ωφελήσουν σημαντικά την ευρύτερη περιοχή του Δήμου Δελφών, καθώς αξιοποιούν στο μέγιστο δυνατό βαθμό τα ιδιαίτερα πολιτιστικά και φυσικά χαρακτηριστικά του. Από τα στοιχεία που λαμβάνουμε από τους θεσμικούς και αναπτυξιακούς φορείς μέσω της ποιοτικής έρευνας, έχουν γίνει ποικίλες δράσεις και πρωτοβουλίες για την υποστήριξη

και την ενθάρρυνση του τοπικού επιχειρηματικού οικοσυστήματος να υιοθετήσει και να επενδύσει σε θεματικές μορφές τουρισμού, δημιουργώντας το κατάλληλο περιβάλλον και υπόβαθρο. Όλα τα εμπλεκόμενα μέρη πρέπει να αναγνωρίσουν τις δυναμικές που αναπτύσσονται και έχουν την δυνατότητα να αναπτυχθούν προσφέροντας διαφοροποιημένες εμπειρίες στους επισκέπτες. Επίσης, πεδίο ευκαιριών αποτελεί ο τουρισμός City Break, αξιοποιώντας την εγγύτητα σε αστικά κέντρα για την προσέλκυση του εγχώριου τουρισμού σύντομων αποδράσεων. Τέλος, ο τουρισμός MICE παρουσιάζει δυνατότητες ανάπτυξης στην ευρύτερη περιοχή. Το Ευρωπαϊκό Πολιτιστικό Κέντρο Δελφών αποτελεί προορισμό με διεθνή εμβέλεια (π.χ. Οικονομικό Forum Δελφών) και με δυνατότητα φιλοξενίας πολλών συνεδρίων και εκδηλώσεων. Ωστόσο, υφίστανται και δύναται να αξιοποιηθούν και σε άλλες περιοχές του Δήμου για την διεξαγωγή συνεδρίων και εκδηλώσεων χαμηλότερης δυναμικής, ώστε να αποτρέπεται η μονομερή συγκέντρωσή τους σε μια δημοτική ενότητα, κάτι που απαιτεί δημιουργία και συντήρηση των απαιτούμενων υποδομών.

Τέλος, η δημιουργία ενός DMMO στην περιοχή, αποτελεί την πιο ολιστική προσέγγιση που θα μπορούσε να πραγματοποιηθεί σε έναν προορισμό που μπορεί να συνδυάσει τον πολιτισμό, τα τοπικά ήθη και έθιμα και την λαϊκή παράδοση με τον τοπικό αγροδιατροφικό τομέα και τον φυσικό πλούτο είτε αυτό αφορά ορεινούς όγκους είτε το υγρό στοιχείο, προσφέροντας ένα διαφοροποιημένο προϊόν με ποικίλες δυνατότητες στον επισκέπτη. Ο επερχόμενος Οργανισμός Διαχείρισης Προορισμού καλείται να γεφυρώσει το χάσμα εμπιστοσύνης, να αναλάβει το ρίσκο του αρχικού σχεδιασμού και να πείσει τους «αναμένοντες» επιχειρηματίες ότι η επένδυση στον εναλλακτικό τουρισμό είναι πλέον βιώσιμη και εφικτή και πως οι ευκαιρίες και οι καλές πρακτικές υφίστανται και μπορούν να αξιοποιηθούν προς όφελος όλης της τοπικής κοινωνίας. Ωστόσο, καθίσταται σαφές ότι η θεσμική συγκρότηση ενός DMMO και η υιοθέτηση βέλτιστων πρακτικών, αν και αναγκαίες, δεν αποτελούν από μόνες τους πανάκεια. Η πραγματική δυναμική του τουριστικού προϊόντος και η ανθεκτικότητα των επιχειρήσεων προϋποθέτουν την συνεργασία και την ενεργοποίηση όλων ανεξαιρέτως των εμπλεκόμενων μερών (stakeholders). Σε ένα ραγδαία μεταβαλλόμενο και εξαιρετικά ανταγωνιστικό παγκοσμιοποιημένο περιβάλλον, δεν υπάρχει η πολυτέλεια της αδράνειας και της τήρησης παθητικής στάσης. Το στοίχημα, είναι οι τοπικοί φορείς και οι επιχειρηματίες να λειτουργήσουν με συνέπεια, συλλογικά και στρατηγικά, ώστε να αναγνωρίζουν έγκαιρα τις ευκαιρίες και να συνδιαμορφώσουν το τουριστικό μέλλον του τόπου τους.

Αντί Επιλόγου

Ο τουρισμός αποτελεί τον κλάδο δραστηριοποίησης όπου τείνει να αυξάνει το μερίδιό του στην οικονομικής δραστηριότητα μιας χώρας στην οποία αναπτύσσεται και εξελίσσεται. Πρόκειται για τον κλάδο ο οποίος παρέχει συνεχώς κίνητρα για την βελτίωση των κοινωνικών, πολιτιστικών, οικονομικών, πολιτικών και περιβαλλοντικών διαστάσεων του σύγχρονου τρόπου ζωής των ανθρώπων (Διονυσοπούλου, 2017). Πρόκειται για ένα προϊόν – υπηρεσία που «καταναλώνεται» στον τόπο προορισμού και ταυτίζεται με τον ίδιο τον προορισμό και τα ιδιαίτερα χαρακτηριστικά του. Συνεπώς, η στρατηγική ανάπτυξης και προώθηση ενός προορισμού ανήκει σε ένα μεγάλο βαθμό στις τοπικές κοινωνίες, οι οποίες καλούνται παράλληλα να πραγματοποιήσουν τις εθνικές και περιφερειακές στρατηγικές.

Συνεπώς, η αναγκαιότητα αυτής της τοποκεντρικής στρατηγικής γίνεται ιδιαίτερα εμφανής στην περίπτωση του Δήμου Δελφών. Η τουριστική δραστηριότητα παραμένει συχνά μονοδιάστατη και επικεντρωμένη στον αρχαιολογικό χώρο και το Μουσείο των Δελφών, γεγονός που περιορίζει τις δυνατότητες ευρύτερης οικονομικής διάχυσης στο σύνολο του Δήμου (Konstantinos Chaliotis et al, 2018). Συνεπώς, μέσα από τη διαφοροποίηση του τουριστικού προϊόντος και την ενίσχυση των συνεργειών μπορούν να αμβλυνθούν τα φαινόμενα εποχικότητας, οι δυσκολίες προσαρμογής στις νέες τάσεις της τουριστικής αγοράς, συμβάλλοντας στην διάχυση του εισοδήματος στην ευρύτερη τοπική αγορά. Στόχος είναι, πως ένα παγκόσμιο πολιτιστικό τοπόσημο μπορεί να μετατραπεί σε μοχλό ανάπτυξης για το σύνολο της τοπικής κοινωνίας, μέσω της ανάδειξης και της προσέλκυσης επισκεπτών για τα υπόλοιπα ιστορικά και φυσικά μνημεία της περιοχής, καθώς και της ανάδειξη εναλλακτικών - θεματικών εμπειριών, με στόχο την άμβλυνση της εποχικότητας και την εξασφάλιση τουριστικής ροής καθ' όλη την διάρκεια του έτους.

Παράλληλα, μέσα από τα νέα θεσμικά εργαλεία, όπως οι DMMOs, η τοπική αυτοδιοίκηση έχει την δυνατότητα να δημιουργήσει το κατάλληλο περιβάλλον με υποδομές, δράσεις προβολής κ.α., ώστε να επιτρέψει την περαιτέρω ανάπτυξη της επιχειρηματικότητας, διασφαλίζοντας παράλληλα τη βιωσιμότητα των φυσικών και πολιτιστικών πόρων. Ο εντοπισμός του στρατηγικού πλεονεκτήματος αποτελεί βάση για μια καινοτόμο στρατηγική με σκοπό τον σχεδιασμό της τουριστικής ανάπτυξης, αποτελώντας ταυτόχρονα μια διαδικασία συνεχούς δράσης, αξιολόγησης και επαναπροσδιορισμού των στόχων της. Άλλωστε, τα επιτυχημένα μοντέλα βιώσιμου τουρισμού τα συναντάμε σε περιοχές όπου οι τοπικοί φορείς διαθέτουν ισχυρή οργανωτική δομή, έχουν πρόσβαση σε οικονομικούς πόρους και μηχανισμούς λήψης αποφάσεων (Zambrano-Mieles et al, 2025). Στο πλαίσιο αυτό, δίνεται έμφαση στην υιοθέτηση συμμετοχικών διαδικασιών ιδίως όσον αφορά την συνεργασία φορέων πολιτικής και των τοπικών επιχειρήσεων, καθώς κρίνεται απαραίτητη για την επιτυχία των αναπτυξιακών παρεμβάσεων. Η αποτελεσματικότητα των στρατηγικών προϋποθέτει σχεδιασμό, συνέπεια δράσεων και αλλαγή επιχειρηματικής νοοτροπίας με έμφαση στην ποιότητα των παρεχόμενων υπηρεσιών, μη μένοντας πίσω από τις εξελίξεις.

Βιβλιογραφία

Ελληνική Βιβλιογραφία

Μελέτες/Εκθέσεις

ΙΝΣΕΤΕ. (χ.χ.). Προορισμός «Δελφοί, Παρνασσός & Αν. Στερεά Ελλάδα».

Δήμος Δελφών: Σχέδιο Δράσης για την Αειφόρο Ενέργεια. (2015, Φεβρουάριος). https://mycovenant.eumayors.eu/storage/web/mc_covenant/documents/8/XKAJZNfncYxBzbvgkfINB0kCW47cIze2.pdf.

διαΝΕΟσις: Οργανισμός Έρευνας και Ανάπτυξης. (2017, Νοέμβριος). Προστατευόμενες Περιοχές Natura 2000: Ένα Ολοκληρωμένο Σχέδιο για την Προστασία και τη Βιώσιμη Ανάπτυξή τους.

Ε.Ε.Τ.Α.Α. Α.Ε. (2020). Τουριστικός Σχεδιασμός και Προβολή - Εγχειρίδιο για Ο.Τ.Α

Ε.Ε.Τ.Α.Α. Α.Ε. (χ.χ.). Ορεινές Περιοχές - Υφιστάμενη κατάσταση και προτάσεις για αναπτυξιακές κατευθύνσεις.

ΕΛΣΤΑΤ, (2023). Αποτελέσματα απογραφής πληθυσμού - κατοικιών 2021.

Ευρωπαϊκή Επιτροπή. (2022). Οδός μετάβασης για τον τουρισμό. Υπηρεσία Εκδόσεων της Ευρωπαϊκής Ένωσης, <https://op.europa.eu/en/publication-detail/-/publication/404a8144-8892-11ec-8c40-01aa75ed71a1>

ΙΝΣΕΤΕ . (χ.χ.). Ελληνικός Τουρισμός 2030 - Σχέδια Δράσης - Προϊόντα και Αγορές.

ΙΝΣΕΤΕ. (2021). Μελέτη ΙΝΣΕΤΕ «Ελληνικός Τουρισμός 2030 | Σχέδια Δράσης» Μέρος Ιο: Τα megatrends του παγκόσμιου τουρισμού.

ΙΝΣΕΤΕ. (2023). Βιώσιμη Τουριστική Ανάπτυξη - Θέματα Βιώσιμης Τουριστικής Ανάπτυξης. <https://insetetoolkit.gr/wp-content/uploads/2022/04/egx-biosimi-touristiki-anaptiksi-single-pages.pdf>

ΙΝΣΕΤΕ. (2024). Ετήσια Έκθεση Ελληνικού Τουρισμού 2023. https://insete.gr/wp-content/uploads/2024/12/24-12_Greece.pdf

ΙΝΣΕΤΕ. (2025). Ετήσια έκθεση ανταγωνιστικότητας και διαρθρωτικής προσαρμογής στον τομέα του τουρισμού για το έτος 2024.

ΙΝΣΕΤΕ. (χ.χ.). Ελληνικός Τουρισμός 2030 - Περιφέρεια Στερεάς Ελλάδας, <https://insete.gr/greektourism2030/perifereia-stereas-elladas/> .

Ψυχάρης Ι., Τραγάκη Α., Πανταζής Π., Γεωργιάδης Θ., & Τρίγκας Γ. (2023). Όψεις του Δημογραφικού Προβλήματος κατά Δήμο στην Ελλάδα σήμερα - Χαρτογράφηση γήρανσης και μείωσης του πληθυσμού, καταγραφή καλών πρακτικών και διατύπωση προτάσεων πολιτικής για την αντιμετώπισή του, Ινστιτούτο Τοπικής Αυτοδιοίκησης.

Νομικά/θεσμικά κείμενα:

Αιτιολογική Έκθεση ν. 4875/2021, «Πρότυποι Τουριστικοί Προορισμοί Ολοκληρωμένης Διαχείρισης, Οργανισμοί Διαχείρισης και Προώθησης Προορισμού, Ιαματικές Πηγές Ελλάδας και άλλες ρυθμίσεις για την ενίσχυση της τουριστικής ανάπτυξης»

Νόμο 3852/2010 «Νέα Αρχιτεκτονική της Αυτοδιοίκησης και την Αποκεντρωμένης Διοίκησης – Πρόγραμμα Καλλικράτης» (ΦΕΚ 87 Α')

Νόμος 4555/2018 «Μεταρρύθμιση του θεσμικού πλαισίου της Τοπικής Αυτοδιοίκησης - Εμβάθυνση της Δημοκρατίας - Ενίσχυση της Συμμετοχής - Βελτίωση της οικονομικής και αναπτυξιακής λειτουργίας των Ο.Τ.Α. [Πρόγραμμα «ΚΑΕΙΣΘΕΝΗΣ Ι»]

Νόμος 4875/2021 «Πρότυποι Τουριστικοί Προορισμοί Ολοκληρωμένης Διαχείρισης, Οργανισμοί Διαχείρισης και Προώθησης Προορισμού, Ιαματικές Πηγές Ελλάδας και άλλες ρυθμίσεις για την ενίσχυση της τουριστικής ανάπτυξης».

Οδηγία 92/43/ΕΟΚ

Οδηγίας 79/409/ΕΟΚ

Συνθήκη για την Ευρωπαϊκή Ένωση

Συνθήκης για την Λειτουργία της Ευρωπαϊκής Ένωσης

Ακαδημαϊκά Βιβλία

Βενετσανοπούλου, Μ. (2019). *Η κρατική συμβολή στον τουρισμό - Εναλλακτικές Μορφές Τουρισμού (Ιστορική εξέλιξη - θεσμικό πλαίσιο)*, Εκδόσεις Φαίδιμος.

Γαλάνης, Π. (2024). *Τουρισμός, Περιβάλλον, Δόμηση και Βιώσιμη Ανάπτυξη: Οι νομικές διαστάσεις*, Εκδόσεις Δεδεμάδης.

Δεληθέου Β., & Καραγιάννη Μ.. (2020). *Τοπικές Ανθρωποενότητες - Τοπική Ανάπτυξη - Βιωσιμότητα.*, Εκδόσεις Ερωδιός.

Διονυσοπούλου, Π. (2017). *Το πλαίσιο της τουριστικής πολιτικής στην Ευρωπαϊκή Ένωση.* (Λ. Π. Τσάρτας Πάρις, Επιμ.), Εκδόσεις Παπαζήση.

Διονυσοπούλου, Π. (2023). *Η τουριστική πολιτική σε διεθνές, ευρωπαϊκό & διεθνές περιβάλλον*, Εκδόσεις Παπαζήση.

Κιλιπίρης Ε. Φ. (2023). *Αειφόρος - Βιώσιμος Τουρισμός & Ανάπτυξη: Εμπειρικές Προσεγγίσεις*, Εκδόσεις Δίσιγμα.

Κοκκώσης Χ., & Τσάρτας Π. (2001). *Βιώσιμη Τουριστική Ανάπτυξη και Περιβάλλον*, Εκδόσεις Κριτική.

Κοκκώσης Χ., Τσάρτας Π., & Γκρίμπα Ε. (2020). *Ειδικές και Εναλλακτικές Μορφές Τουρισμού - Ζήτηση και Προσφορά νέων προϊόντων τουρισμού*, Εκδόσεις Κριτική.

Παπαδασκαλόπουλος Α., (2000), *Ποσοτικές Μέθοδοι Ανάλυσης*, Εκδόσεις Παπαζήση

Σαραντάκου Ε. , & Καραχάλης Γ. Ν., (2024), *Σχεδιασμός και διαχείριση τουριστικών προορισμών. Στρατηγικές και χωρικές προσεγγίσεις*, Εκδόσεις Κριτική

Ηλεκτρονικά Βιβλία

Γκιζάρη-Ξανθοπούλου Α., & Μάνου Δ. (2023). *Διεθνής και Ευρωπαϊκή Περιβαλλοντική Διακυβέρνηση*, Εκδόσεις Κάλλιπος, Ανοικτές Ακαδημαϊκές Εκδόσεις, <https://kallipos.gr/>

Ιστοσελίδες

European Commission. (n.d.), *Δέσμη μέτρων «Fit for 55»: Τα αποτελέσματα των προτάσεων*, from *Δέσμη μέτρων «Fit for 55»*, https://commission.europa.eu/topics/climate-action/delivering-european-green-deal/fit-55-delivering-proposals_el

Δήμος Δελφών(χ.χ.), Τίτλος Ιστοσελίδας: *Δήμος Δελφών «ο Δήμος»* <https://dimosdelfon.gr/o-dimos/>

Δήμος Δελφών. (2025, Νοέμβριος 28). Δήμος Δελφών - «Ο Τουρισμός ως πυλώνας ανάπτυξης του Δήμου Δελφών Απολογισμός δράσεων και παρεμβάσεων για την ενίσχυση της επισκεψιμότητας», <https://www.youtube.com/watch?v=t7nmjHjW5V8>

Δίκτυο Δελφών. (χ.χ.), Τίτλος Ιστοσελίδας: *Δίκτυο Δελφών - Το Φεστιβάλ Δελφών “Το Λάλον Ύδωρ”*: <https://www.delphifestival.gr/festival/diktyo-delfon/>

Εδαφική Ατζέντα 2030 ,(2020), *Ατυπη συνάντηση των υπουργών αρμόδιων για τον χωροταξικό σχεδιασμό και την εδαφική ανάπτυξη. Εδαφική Ατζέντα 2030 - Ενα μέλλονγια όλες τις περιοχές*, territorialagenda.eu.

Ελληνικό Κτηματολόγιο, <https://www.ktimatologio.gr/>

Ευρωπαϊκή Επιτροπή. (χ.χ.), Τίτλος Ιστοσελίδας: *Ψηφιακό πιστοποιητικό COVID της ΕΕ*. https://commission.europa.eu/strategy-and-policy/coronavirus-response/safe-covid-19-vaccines-europeans/eu-digital-covid-certificate_el

Ηνωμένα Έθνη - Περιφερειακό Κέντρο Πληροφόρησης του ΟΗΕ. (n.d.), Τίτλος Ιστοσελίδας: *1991-2000*, <https://unric.org/el/1991-2000-2/>

Μεταλλευτικό Πάρκο Φωκίδας- Vagonetto. (χ.χ.). *Μεταλλευτικό Πάρκο Φωκίδας- Vagonetto*. <https://www.vagonetto.gr/pliorefories/metalleftiko-parko-fokidas/>

ΡΑΑΕΥ: Γεωπληροφοριακός Χάρτης. (χ.χ.). *RAE GeoPortal*, <https://geo.rae.gr/>

Διπλωματικές εργασίες

Γαλιούρας, Α. (2021, Ιανουάριος). Διπλωματική εργασία, *«Δυνατότητα ανάπτυξης του τουρισμού στην Περιφερειακή Ενότητα Φωκίδας»*. <https://ir.lib.uth.gr/xmlui/handle/11615/55373?show=full>

Δελτία Τύπου:

Υπουργείο Μεταφορών και Υποδομών - Γενική Γραμματεία Υποδομών. (2022). *Δελτίο Τύπου - Οδικό Τμήμα Μπάλος – Άμφισσα Του Άξονα Λάμια – Ιτέα – Αντίρριο (Μπάλος – Αρχή Παράκαμψης Γραβιάς Και Ι/Κ Μεταλλείων Βωξίτη - Άμφισσα) (Υπόεργο 1)*: https://www.ggde.gr/index.php?option=com_k2&view=item&id=8660

Δελτίο Τύπου-ΕΛΕΤΑΕΝ. (χ.χ.), *Η Στατιστική της Αιολικής Ενέργειας στην Ελλάδα για το Α' εξάμηνο 2025*, <https://eletaen.gr/d-t-statistiki-aiolikis-energeias-a-examino-2025/>

Δήμος Δελφών - Δελτίο Τύπου(2025, Οκτωβρίου 8) Τίτλος: *4ο Sterea Run» 11 & 12 Οκτωβρίου*: <https://dimosdelfon.gr/deltia-typou/4o-sterea-run-11-12-oktovrioy-aitiseis-symmetoch/>

Τράπεζα της Ελλάδος. (2020, Απρίλιος 9), *Εξελίξεις στο ταξιδιωτικό ισοζύγιο πληρωμών: 2019*, Δελτία Τύπου: <https://www.bankofgreece.gr/enimerosi/grafeio-tyrou/anazhthsh-enhmerwsewn/enhmerwseis?announcement=44b35e5c-2345-4a6e-a59f-967f6694ac78>

Τράπεζα της Ελλάδος (2024, Φεβρουάριος 21), *Εξελίξεις στο ταξιδιωτικό ισοζύγιο πληρωμών: Δεκέμβριος 2023*, Δελτίο Τύπου: <https://www.bankofgreece.gr/enimerosi/grafeio-tyrou/anazhthsh-enhmerwsewn/enhmerwseis?announcement=6d807f51-d54b-45db-a7c6-7ac46fafc3e9>

Δήμος Δελφών - Δελτίο Τύπου. (2025, Μάρτιος 13), *Τίτλος: ΔΕΗ Tour Of Hellas-Ο Δήμος Δελφών υποδέχεται το κορυφαίο αθλητικό γεγονός:* <https://dimosdelfon.gr/deltia-tyrou/dei-tour-of-hellas-o-dimos-delfon-ypodechetai-to-ko/>

Δελτίο Τύπου - ΚΕΔΕ (2025, Απρίλιος 29), *Ιδρύεται Δίκτυο Μεταλλευτικών Πόλεων με τη συμμετοχή οκτώ δήμων*, <https://kede.gr/idryetai-diktyo-metalleftikon-poleon-me-ti-symmetochi-okto-dimon/>

Δήμος Δελφών - Δελτίο Τύπου (2025, Ιούνιος 20), *Τίτλος 2ος Αγώνας Ορεινής Ποδηλασίας Oiti Mountain Bike Race – Mavrolithari στις 21 & 22 Ιουνίου*, <https://dimosdelfon.gr/wp-content/uploads/2025/06/130-20.06.2025-%CE%94%CE%A4-2%CE%BF%CF%82-%CE%91%CE%B3%CF%8E%CE%BD%CE%B1%CF%82-%CE%9F%CF%81%CE%B5%CE%B9%CE%BD%CE%AE%CF%82-%CE%A0%CE%BF%CE%B4%CE%B7%CE%BB%CE%B1%CF%83%CE%AF%CE%B1%CF%82-Oiti-Mountain-Bike-Rac>

Δήμος Δελφών - Δελτίο Τύπου (2025, Δεκέμβριος 1), *Δήμος Δελφών - Ο Δήμος Δελφών επενδύει με στοχευμένες παρεμβάσεις στον τομέα του Τουρισμού*, <https://dimosdelfon.gr/deltia-tyrou/o-dimos-delfon-ependyei-me-stocheymene/>

Αγγλική Βιβλιογραφία

Μελέτες/Εκθέσεις

OECD. (2020). *Tourism Policy Responses to the coronavirus (COVID-19)*. https://www.oecd.org/en/publications/tourism-policy-responses-to-the-coronavirus-covid-19_6466aa20-en.html

UNWTO. (2019). *Guidelines for Institutional Strengthening of Destination Management Organizations (DMOs) - Preparing DMOs for new challenges*.

Άρθρα

Chalioris K., Mitoula R., Theodoropoulou E., & Kaldis P. (2018). *The contribution of culture to the sustainable development of the Municipality of Delphi*. Sustainable Development, Culture, Traditions

Hooghe, L. & Marks, G. (2003). *Unraveling the central state, but how? Types of multi-level governance*. American Political Science Review, Vol. 97 (No. 2), 233-243.

Masterson V. (2022, March 31). *How quickly is tourism recovering from COVID-19?*, World Economic Forum, <https://www.weforum.org/stories/2022/03/europe-tourism-has-slow-pandemic-recovery/>

Pechlaner H., Volgger M. (2012, August). *Destination management organizations as interface between destination governance and corporate governance*. ResearchGate.

Zambrano-Mieles, J. D., Mieles-Cevallos, D. N., Suntasig-Tuasa, L. J., & Fabiani-Orbea, L. (2025). *Challenges and Opportunities in Local Sustainable Tourism: A Systematic Review Focusing on Community Participation and Regional Development*. *Journal of Posthumanism*, 5(1). <https://doi.org/10.63332/joph.v5i1.636>

Ιστοσελίδες

European Commission. (n.d.), Τίτλος Ιστοσελίδας *Overview of EU tourism policy*, https://transport.ec.europa.eu/tourism/overview-eu-tourism-policy_en?prefLang=el

European Commission. (χ.χ.), *The green transition of tourism*. https://transport.ec.europa.eu/tourism/transition-eu-tourism/green-transition-tourism_en?prefLang=el&etrans=el

Eurostat. (2024, March 8), Τίτλος Ιστοσελίδας: *EU tourism nights mark 6.1% yearly increase in 2023*. <https://ec.europa.eu/eurostat/web/products-eurostat-news/-/ddn-20240308-1>

UN Tourism. (2021, January 28), Τίτλος Ιστοσελίδας: *2020: Worst Year in Tourism History with 1 Billion Fewer International Arrivals*. <https://www.untourism.int/news/2020-worst-year-in-tourism-history-with-1-billion-fewer-international-arrivals>

UN Tourism. (n.d.), Τίτλος Ιστοσελίδας, *Glossary of Tourism Terms*, <https://www.untourism.int/glossary-tourism-terms>

Unesco World Heritage Convention . (χ.χ.). Τίτλος Ιστοσελίδας, *Archaeological Site of Delphi*: <https://whc.unesco.org/en/list/393>

Νομικά/θεσμικά κείμενα:

European Commission. (2010, June 30), *Europe, the world's No 1 tourist destination – a new political framework for tourism in Europe* (COM(2010), 352 final), EUR-Lex., <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/PDF/?uri=CELEX:52010DC0352>

European Commission. (2014, February 20)., *A European Strategy for more Growth and Jobs in Coastal and Maritime Tourism* (COM(2014) 86 final), EUR-Lex, <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/PDF/?uri=CELEX:52014DC0086>

European Commission. (2020, March 13), *A New Industrial Strategy for Europe* (COM(2020) 102 final), EUR-Lex, <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?qid=1593086905382&uri=CELEX:52020DC0102>

European Commission. (2020, May 13), *Tourism and transport in 2020 and beyond*, EUR-Lex, <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/PDF/?uri=CELEX:52020DC0550>

Παράρτημα I

«Η περίπτωση του Δήμου Δελφών: Παρούσα Κατάσταση, Προκλήσεις και Αναπτυξιακές Προοπτικές»

Η παρούσα έρευνα διεξάγεται στο πλαίσιο διπλωματικής εργασίας του Προγράμματος Μεταπτυχιακών Σπουδών (ΠΜΣ) «Εφηρμοσμένα Οικονομικά και Περιφερειακή Ανάπτυξη» του Τμήματος Οικονομικής και Περιφερειακής Ανάπτυξης του Παντείου Πανεπιστημίου Κοινωνικών και Πολιτικών Επιστημών και έχει ως αντικείμενο τη διερεύνηση της συμβολής των τοπικών επιχειρήσεων στην οικονομική ανάπτυξη του Δήμου Δελφών, καθώς και την αποτύπωση των δυσκολιών που αντιμετωπίζουν οι επιχειρηματίες στο πλαίσιο της πρωτοβάθμιας τοπικής αυτοδιοίκησης. Παράλληλα, επιδιώκεται η καταγραφή του βαθμού ενδιαφέροντος και προσανατολισμού των επιχειρήσεων προς τον εναλλακτικό τουρισμό, ως πεδίο με σημαντικές αναπτυξιακές δυνατότητες για την περιοχή, αναδεικνύοντας τον ρόλο του επιχειρηματικού οικοσυστήματος στη βιώσιμη τοπική ανάπτυξη.

Μέσα από τις απαντήσεις των επιχειρήσεων επιδιώκεται να διερευνηθούν οι κύριοι παράγοντες που επηρεάζουν την τοπική επιχειρηματικότητα, οι τρόποι με τους οποίους ο Δήμος Δελφών μπορεί να παρέμβει μέσω έργων ή άλλων πρωτοβουλιών για την ενθάρρυνση και ενίσχυση των τοπικών επιχειρήσεων, καθώς και ο βαθμός στον οποίο οι ίδιες οι επιχειρήσεις αναγνωρίζουν ή αξιοποιούν τις προοπτικές ανάπτυξης που προσφέρει η υιοθέτηση εναλλακτικών μορφών τουρισμού ως μοχλού βιώσιμης ανάπτυξης για τον τόπο.

Η έρευνα είναι απολύτως ανώνυμη και τα δεδομένα που θα συλλεχθούν θα χρησιμοποιηθούν αποκλειστικά για ακαδημαϊκούς σκοπούς, στο πλαίσιο της συγκεκριμένης μελέτης. Δεν θα υπάρξει καμία αναφορά σε ονόματα ή στοιχεία που θα μπορούσαν να ταυτοποιήσουν τους συμμετέχοντες, ενώ η επεξεργασία των απαντήσεων θα γίνει με απόλυτη εχεμύθεια και εμπιστευτικότητα.

Η συμμετοχή σας στην έρευνα είναι ιδιαίτερα σημαντική, καθώς συμβάλλει ουσιαστικά στην αποτύπωση της τρέχουσας κατάστασης και στην εξαγωγή συμπερασμάτων που μπορούν να αξιοποιηθούν για την περαιτέρω ανάπτυξη του Δήμου Δελφών.

Ο εκτιμώμενος χρόνος συμπλήρωσης του ερωτηματολογίου δεν υπερβαίνει τα 10 λεπτά.

Σας ευχαριστούμε θερμά για τον χρόνο και τη συνεργασία σας.

Υπεύθυνη Έρευνας: Ψύχα

Παναγούλα Email Επικοινωνίας:

psgiouli@gmail.com

Επιβλέπουσα Καθηγήτρια: Δεληθέου Βασιλική

Επιθυμείτε να συνεχίσετε στη συμπλήρωση του ερωτηματολογίου;

- Ναι

Ενότητα 1: Δημογραφικά Στοιχεία

1. Φύλο

- Άνδρας
 Γυναίκα
 Άλλο

2. Ηλικία

- 18-25
 26-35
 36-45
 46-55
 56-65
 >=66

3. Μορφωτικό Επίπεδο

- Απόφοιτος Γυμνασίου/Λυκείου
 Απόφοιτος ΙΕΚ
 Απόφοιτος ΑΕΙ/ΤΕΙ
 Κάτοχος Μεταπτυχιακού/Διδακτορικού

Ενότητα 2: Βασικά Χαρακτηριστικά της Επιχείρησής

4. Σε ποιον κλάδο δραστηριοποιείται η επιχείρησή σας;

- Υπηρεσίες Παροχής Καταλύματος (π.χ. ξενοδοχεία, ενοικιαζόμενα δωμάτια, ξενώνες)
 Υπηρεσίες Εστίασης (π.χ. εστιατόρια, καφέ, ταβέρνες)
 Χονδρικό και Λιανικό Εμπόριο (π.χ. πώληση τοπικών προϊόντων)
 Μεταποίηση (π.χ. αγροδιατροφή, παραγωγή & τυποποίηση τοπικών προϊόντων)
 Διοικητικές και Υποστηρικτικές Δραστηριότητες (π.χ. ταξιδιωτικά γραφεία, υπηρεσίες κρατήσεων)
 Επαγγελματικές, Επιστημονικές και Τεχνικές Δραστηριότητες (π.χ. διαφήμιση, έρευνα αγοράς)
 Γεωργία, Δασοκομία, Κτηνοτροφία και Αλιεία (π.χ. φυτική και ζωική παραγωγή, αλιεία)
 Μεταφορές (π.χ. χερσαίες και πλωτές μεταφορές επιβατών)
 Άλλο

5. Πόσα χρόνια λειτουργεί η επιχείρησή σας;

- Λιγότερα από 5 έτη
 5 - 10 έτη
 10 - 20 έτη
 Πάνω από 20 έτη

6. Ποιος είναι ο αριθμός απασχολούμενων στην επιχείρησή σας (μέγεθος επιχείρησης);

- Λιγότεροι από 10 (πολύ μικρή επιχείρηση)
- 10 – 49 (μικρή επιχείρηση)
- 50 – 249 (μεσαία επιχείρηση)
- 250 και άνω (μεγάλη επιχείρηση)

Ενότητα 3: Παράγοντες που Επηρεάζουν τη Λειτουργία της Επιχείρησης

7. Ποιοι είναι οι σημαντικότεροι παράγοντες που επηρεάζουν αρνητικά τη λειτουργία της επιχείρησής σας; (έως 5 επιλογές)

- Νομοθεσία (π.χ. συχνές αλλαγές νόμων, πολύπλοκες διαδικασίες)
- Κίνητρα Επενδύσεων/Πρόσβαση σε Χρηματοδότηση (π.χ. δυσκολία λήψης δανείων ή επιδοτήσεων)
- Πολιτική Αστάθεια (π.χ. εναλλαγή κυβερνήσεων)
- Φορολογία (π.χ. υψηλοί φορολογικοί συντελεστές, αβεβαιότητα στις ρυθμίσεις)
- Γραφειοκρατία (π.χ. χρονοβόρες διαδικασίες για άδειες ή έγκριση εγγράφων)
- Ενεργειακή/Υγειονομική/Οικονομική κρίση (π.χ. αυξημένο ενεργειακό κόστος, περιορισμοί λόγω COVID-19)
- Κατάρτιση Προσωπικού (π.χ. δυσκολία εύρεσης ή εκπαίδευσης εξειδικευμένου προσωπικού)
- Έλλειψη Υποδομών (π.χ. κακοί δρόμοι, απουσία χώρων στάθμευσης)
- Εποχικότητα/Μειωμένη Ζήτηση Εργατικού Δυναμικού (π.χ. πτώση πελατείας εκτός σεζόν)
- Άλλο

8. Σε ποιο βαθμό οι παρακάτω παράγοντες τοπικής διοίκησης επηρεάζουν τη λειτουργία ή την ανάπτυξη της επιχείρησής σας;

ΚΑΤΗΓΟΡΙΕΣ	Καθόλου	Λίγο	Ουδέτερο	Πολύ	Πάρα Πολύ
Δημοτικά Τέλη (π.χ. ύψος τελών καθαριότητας)					
Τουριστική Προβολή Δήμου (π.χ. ενέργειες προώθησης της περιοχής)					
Τοπικές Δημοτικές Υπηρεσίες (π.χ. χρόνος διεκπεραίωσης αιτημάτων)					
Υποδομές Δήμου (π.χ. Δρόμοι, φωτισμός)					

9. Σε τι βαθμό είστε ικανοποιημένοι από την τοπική υποδομή του Δήμου Δελφών;

ΚΑΤΗΓΟΡΙΕΣ	Καθόλου	Λίγο	Ουδέτερο	Πολύ	Πάρα Πολύ
Οδικό Δίκτυο					
Χώροι Στάθμευσης					
Καθαριότητα					
Δημοτική Συγκοινωνία					
Ψηφιακές Υποδομές					

Ενότητα 4: Προκλήσεις και Ευκαιρίες Τοπικής Επιχειρηματικότητας

10. Πιστεύετε ότι η περιοχή αξιοποιεί επαρκώς τα πολιτιστικά και φυσικά της χαρακτηριστικά (π.χ. ιστορικά μνημεία, τοπία/φυσικά αξιοθέατα);

- Ναι
 Όχι
 Δεν ξέρω/ Δεν απαντώ

11. Πιστεύετε ότι ο Δήμος Δελφών προσφέρει επαρκείς ευκαιρίες ανάπτυξης για τις επιχειρήσεις;

- Ναι
 Όχι
 Δεν ξέρω/ Δεν απαντώ

12. Με ποια από τα παρακάτω μέτρα θα μπορούσε ο Δήμος Δελφών να συμβάλλει στην ανάπτυξη της τοπικής επιχειρηματικότητας;

- Βελτίωση Υποδομών & Ποιότητας Ζωής (π.χ. αναβάθμιση δρόμων και χώρων στάθμευσης, υποδομές για ΑΜΕΑ)
- Προβολή & Τουριστικό Μάρκετινγκ (π.χ. branding Δήμου, συμμετοχή σε εκθέσεις, ψηφιακή προώθηση)
- Στήριξη Νέων και Μικρών Επιχειρήσεων μέσω Εκπαίδευσης, Συμβουλευτικής (π.χ. προγράμματα επιμόρφωσης και κατάρτισης, ενημέρωση για χρηματοδοτικά εργαλεία)
- Πολιτιστικές & Θεματικές Εκδηλώσεις (π.χ. φεστιβάλ, αθλητικά events, πολιτιστικές γιορτές)
- Υποστήριξη Βιώσιμων και Καινοτόμων Πρακτικών (π.χ. προβολή επιχειρήσεων που εφαρμόζουν φιλικές προς το περιβάλλον λύσεις)

13. Έχετε συμμετάσχει σε περιφερειακές/αναπτυξιακές πρωτοβουλίες στήριξης επιχειρήσεων (π.χ. ΕΣΠΑ,Leader);

- Ναι
- Όχι
- Σκοπεύω να συμμετάσχω
- Δεν ξέρω/Δεν απαντώ

14. Θα σας ενδιέφερε η συνεργασία με άλλες τοπικές επιχειρήσεις (clusters, δίκτυα);

- Ναι
- Όχι
- Συνεργάζομαι ήδη με άλλες τοπικές επιχειρήσεις
- Δεν ξέρω/Δεν απαντώ

15. Πόσο σημαντική θεωρείτε τη σύνδεση τοπικής παραγωγής/ επιχειρηματικότητας με τον τουρισμό (π.χ. τοπικά προϊόντα, γαστρονομία);

<i>Κλίμακα</i>	1	2	3	4	5	
Καθόλου						Πάρα Πολύ

16. Πόσο σημαντική θεωρείτε την τουριστική ανάπτυξη για την οικονομία του Δήμου Δελφών;

Κλίμακα	1	2	3	4	5	
Καθόλου						Πάρα Πολύ

17. Πόσο βιώσιμη και ωφέλιμη θεωρείτε την ανάπτυξη εναλλακτικών μορφών τουρισμού για τον Δήμο Δελφών;

«Εναλλακτικός τουρισμός είναι μια μορφή τουρισμού που δίνει έμφαση στη βιώσιμη ανάπτυξη, την προστασία του περιβάλλοντος και την αξιοποίηση των τοπικών πολιτιστικών, φυσικών και παραγωγικών πόρων, προσφέροντας διαφοροποιημένες εμπειρίες στους επισκέπτες.»

Κλίμακα	1	2	3	4	5	
Καθόλου						Πάρα Πολύ

18. Σε ποιο βαθμό η επιχείρησή σας εφαρμόζει πρακτικές βιωσιμότητας (π.χ. ανακύκλωση, εξοικονόμηση ενέργειας);

Κλίμακα	1	2	3	4	5	
Καθόλου						Πάρα Πολύ

19. Θα θέλατε η επιχείρησή σας να εμπλακεί ή να ωφεληθεί από την ανάπτυξη μορφών εναλλακτικού τουρισμού;

- Ναι
- Όχι (Παράβλεψη επόμενων ερωτήσεων και μετάβαση στην ερώτηση 23)
- Υπό προϋποθέσεις (πχ. ζήτηση, χρηματοδότηση, υποδομές)
- Η επιχείρησή μου δεν εμπίπτει σε κλάδους που σχετίζονται με εναλλακτικό τουρισμό

Ενότητα 5: Εναλλακτικός Τουρισμός

20. Σε ποιες μορφές εναλλακτικού τουρισμού θα μπορούσε να εμπλακεί η επιχείρησή σας; (έως 3 επιλογές)

- Αγροτουρισμός (π.χ. επίσκεψη σε τοπικά αγροκτήματα, συμμετοχή στην παραγωγική διαδικασία)

- Γαστρονομικός/Οινοτουρισμός (π.χ. γευσίγνωσία τοπικών προϊόντων)
- Πολιτιστικός/Ιστορικός Τουρισμός (π.χ. περιηγήσεις σε ιστορικά μνημεία και φυσικά πάρκα)
- Θρησκευτικός Τουρισμός (π.χ. επισκέψεις σε μοναστήρια, συμμετοχή σε θρησκευτικές γιορτές)
- Οικοτουρισμός/Οικολογικός Τουρισμός (π.χ. περίπατοι στη φύση, παρατήρηση άγριας ζωής)
- Θαλάσσιος/Αλιευτικός Τουρισμός (π.χ. θαλάσσιες εκδρομές, σπορ ή αλιευτικές δραστηριότητες)
- Ορεινός/Ορειβατικός Τουρισμός (π.χ. πεζοπορία, ορειβασία, μονοπάτια)
- Αθλητικός Τουρισμός (π.χ. ιππασία, καταδύσεις, ιστιοπλοΐα, γκολφ)
- Τουρισμός Ατόμων Τρίτης Ηλικίας (π.χ. οργανωμένες ξεναγήσεις, ήπιες δραστηριότητες)
- Επαγγελματικός Τουρισμός (π.χ. επιχειρηματικά forum, συνέδρια, workshop)

21. Πόσο βιώσιμη και ωφέλιμη θεωρείτε την ανάπτυξη εναλλακτικών μορφών τουρισμού για την επιχείρησή σας;

<i>Κλίμακα</i>	1	2	3	4	5	
Καθόλου						Πάρα Πολύ

22. Θα σας ενδιέφερε να συμμετάσχετε σε ένα Δίκτυο Επιχειρήσεων Εναλλακτικού Τουρισμού με πρωτοβουλία των τοπικών φορέων του Δήμου Δελφών;

- Ναι
- Όχι
- Δεν ξέρω/Δεν απαντώ

23. Ποιοι είναι οι σημαντικότεροι παράγοντες που σας αποτρέπουν από τη συμμετοχή σε δράσεις εναλλακτικού τουρισμού; (έως 3 επιλογές)

- Έλλειψη Ενημέρωσης/Πληροφόρησης
- Έλλειψη Χρόνου
- Έλλειψη Ανθρώπινων Πόρων/Προσωπικού
- Έλλειψη Κεφαλαίων/Χρηματοδότησης
- Έλλειψη Υποδομών
- Περιορισμένη Ζήτηση για Αντίστοιχες Δράσεις
- Γραφειοκρατεία
- Δεν θεωρώ ότι ο εναλλακτικός τουρισμός είναι βιώσιμος για την επιχείρησή μου
- Άλλο

Παράρτημα II

Ερωτήσεις συνέντευξης προς τον Δήμαρχο Δελφών

Ερώτηση 1^η : Ως Δημοτική Αρχή, Πώς αξιολογείτε την τρέχουσα κατάσταση της τοπικής επιχειρηματικότητας στον Δήμο Δελφών, ποιες τάσεις παρατηρείτε τα τελευταία χρόνια (π.χ. ίδρυση νέων επιχειρήσεων) Υπάρχει στροφή προς συγκεκριμένους κλάδους;

Απάντηση:

Η επιχειρηματικότητα βρίσκεται σε χαμηλό επίπεδο στην περιοχή του Δήμου Δελφών, γεγονός που οφείλεται σε πολλούς παράγοντες. Η οικονομική δραστηριότητα συγκεντρώνεται κυρίως στον πρωτογενή και τον τριτογενή τομέα —τουλάχιστον στην ευρύτερη περιοχή Άμφισσας, Ιτέας και Γαλαξειδίου,, οι οποίοι αποτελούν τους βασικότερους τομείς που έχουν όμως την δυναμική να εξελιχθούν. Ωστόσο, η ανάπτυξη δεν είναι ισόρροπη, με την έννοια ότι η επιχειρηματικότητα πρέπει να βασίζεται και στους τρεις παραγωγικούς τομείς.

Τα προβλήματα που υφίστανται στο "επιχειρείν" είναι σημαντικά και εν μέρει δικαιολογούν αυτή την υστέρηση. Στον Νότιο Τομέα του Δήμου τα προβλήματα επικεντρώνονται κυρίως στις δεσμεύσεις που έχουν επιφέρει οι ζώνες προστασίας του Αρχαιολογικού Χώρου των Δελφών σε συνδυασμό με την έλλειψη φθηνής γης τόσο για κατοικία όσο και για την ανάπτυξη της επιχειρηματικότητας. Χαρακτηριστικό παράδειγμα αποτελεί η 15ετής καθυστέρηση στη δημιουργία του ΒΙΟΠΑ, γεγονός που οδήγησε πολλές επιχειρήσεις σε καθεστώς "ασφυζίας", αναγκάζοντάς τες είτε να μεταγκατασταθούν σε άλλες περιοχές, είτε να καταφύγουν στην αυθαίρετη δόμηση. Ένα δεύτερο πρόβλημα είναι η έλλειψη εργατικών χεριών. Το δημογραφικό, η υπογεννητικότητα και η μετανάστευση δημιουργούν ένα εκρηκτικό μείγμα. Σε συνδυασμό με την τάση των νέων τα τελευταία χρόνια να ασχοληθούν με εργασίες «εσωτερικού χώρου» - υπηρεσίες αλλά και η ύπαρξη ελλείμματος σε δεξιότητες τους απέτρεπε από τον πρωτογενή τομέα. Τέλος, παρατηρείται χαμηλό επίπεδο τεχνογνωσίας σε μεγάλο αριθμό τοπικών επιχειρηματιών. Αυτό έχει ως αποτέλεσμα οι επιχειρήσεις να μην "στήνονται" με τις προδιαγραφές που απαιτεί η αγορά.

Ερώτηση 2^η : Στην έρευνά μας, οι επιχειρήσεις συχνά αναδεικνύουν ζητήματα καθημερινότητας και υποδομών (π.χ. καθαριότητα, στάθμευση). Από τη δική σας πλευρά, ποιες θεωρείτε τις σημαντικότερες προκλήσεις για τις τοπικές επιχειρήσεις και, αντιστοίχως, ποιες είναι οι δυσκολίες που αντιμετωπίζει ο Δήμος (π.χ. υποστελέχωση, πόροι) στο να ανταποκριθεί άμεσα σε αυτές τις ανάγκες των επαγγελματιών;

Απάντηση:

Αν αναφερόμαστε στον πρωτογενή τομέα και κυρίως σε ότι αφορά την ελιά υπάρχει ένα βασικό πρόβλημα: η άρδευση του ελαιώνα που θα μπορούσε να αυξήσει την παραγωγή. Ένα δεύτερο πρόβλημα είναι το ζήτημα των αδειοδοτήσεων των ελαιοτριβείων, δε γίνεται σωστή διάθεση λυμάτων και εάν γίνει σωστή διάθεση λυμάτων το κόστος είναι αποτρεπτικό.

Στο δευτερογενή τομέα, παρότι υφίσταται το ΒΙΟΠΑ, η ανάπτυξη του προσκρούει στους χαμηλούς συντελεστές δόμησης. Για παράδειγμα, ενώ στην περιοχή μας χτίζεις 300τ.μ. ανά στρέμμα, σε άλλες περιοχές της Ελλάδας επιτρέπονται 500τ.μ. ή 700τ.μ., καθιστώντας τις επενδύσεις στην περιοχή μας μη ανταγωνιστικές λόγω του αυξημένου κόστους γης. Έχουμε ήδη αιτηθεί την τροποποίηση των όρων δόμησης μέσω της αναθεώρησης του χωροταξικού σχεδιασμού.

Ειδικότερα για την αναθεώρηση του χωροταξικού σχεδιασμού που γίνεται στην Ελλάδα με το Πρόγραμμα Δοξιάδης, αποτελεί τεράστιο αναπτυξιακό εργαλείο που θα καθορίσει τις χρήσεις γης για τα επόμενα χρόνια. Αυτό σημαίνει, ότι σχεδιάζουμε σε ποιες περιοχές θέλουμε να έχουμε συγκεκριμένες μορφές ανάπτυξης. Η διαδικασία αυτή ολοκληρώθηκε τους τελευταίους οκτώ μήνες και υποβάλλαμε πολύ σημαντικές προτάσεις. Όμως αυτό που διαφάνηκε ήταν πως η συμμετοχή των πολιτών και των επιχειρηματιών σε έναν τόσο κρίσιμο τομέα, ήταν πολύ χαμηλή, επιβεβαιώνει το έλλειμμα τεχνογνωσίας και της συμμετοχής σε σημαντικές αποφάσεις

Στον τριτογενή τομέα, οι προκλήσεις εστιάζονται στις αναπλάσεις, την έλλειψη χώρων στάθμευσης και με στο περιβαλλοντικό αποτύπωμα. Σε ότι αφορά το περιβαλλοντικό αποτύπωμα στην περιοχή του Δήμου Δελφών είναι σε ένα πάρα πολύ ικανοποιητικό επίπεδο από την άποψη ότι λειτουργούν οι βιολογικοί καθαρισμοί ή βρίσκονται σε εξέλιξη έργα που θα καταστήσουν πλήρως περιβαλλοντική την διαχείριση λυμάτων. Στα θέματα των αναπλάσεων υπάρχουν ελλείψεις σε θέματα χώρου στάθμευσης, προβλήματα τα οποία αναμένεται να βελτιωθούν στην επόμενη διετία ή τριετία, έχοντας φυσικά τις απαιτούμενες χρηματοδοτήσεις. Αυτή την στιγμή όμως το μεγαλύτερο πρόβλημα στάθμευσης εντοπίζεται και κυρίως για τους Δελφούς και το Γαλαξείδι.

Απάντηση σε ενδιάμεση ερώτηση σχετικά με τον τομέα της καθαριότητας στον Δήμο Δελφών και την πιθανή σύγκυση των αρμοδιοτήτων του Δήμου από τους επιχειρηματίες:

Στον τομέα της καθαριότητας δεν πιστεύω πως υπάρχει σύγκυση, ίσως σε άλλους τομείς να υπάρχει, γιατί ο Δήμος έχει την αποκλειστική διαχείριση, δεν είμαστε όμως υπεύθυνοι για την ενίσχυση των εργαλείων μας. Παραδείγματος χάριν είμαστε υπεύθυνοι για τον μπλε, τον καφέ και τον πράσινο κάδο, δεν είμαστε όμως υπεύθυνοι για την προμήθεια των μπλε κάδων και των απορριμματοφόρων. Είναι κάτι που δεν το αντιλαμβάνεται πάντα ο πολίτης. Το περιβαλλοντικό κόστος/κόστος ανακύκλωσης από ένα μπουκάλι νερό, έπρεπε να αποδίδεται από τις εταιρείες στο κράτος, από αυτό στην ελληνική εταιρεία ανακύκλωσης για να μπορεί να μας παράσχει μπλε κάδους και τα αντίστοιχα απορριμματοφόρα, κάτι που δεν γίνεται. Ως αποτελέσματα οι μπλε κάδοι να είναι σε κακή κατάσταση στην συντριπτική πλειοψηφία των Δήμων της Ελλάδας και αυτό που κάνουμε στην πράξη είναι να τους προμηθευόμαστε από τους ελάχιστους πόρους που διαθέτουμε. Η καθαριότητα παρ όλα αυτά είναι στο καλύτερο επίπεδο τα τελευταία 15 χρόνια στον Δήμο Δελφών. Δεν υπάρχουν πλέον χωματερές, αυτές έχουν κλείσει και έχουν αποκατασταθεί. Υπάρχει νόμιμος αποδέκτης αποκομιδής των απορριμμάτων και των μπλε και των πράσινων κάδων ενώ σύντομα θα ξεκινήσει και η αποκομιδή του καφέ κάδου. Ίσως ένα μικρό πρόβλημα να υπάρχει στην κοινότητα Γραβιάς, καθώς δεν

υπάρχει μεγάλη συχνότητα απορριμματοφόρου. Τώρα με την αγορά των μικρών απορριμματοφόρων που κάναμε θα λυθεί, ενώ στόχος την επόμενη χρονιά είναι η προμήθεια ακόμα δύο οχημάτων και η δρομολόγηση ακόμα δυο μικρών απορριμματοφόρων.

Επίσης τίθεται και το ζήτημα των πόρων. Εμείς επιλέξαμε να δώσουμε περίπου 1εκ. ευρώ παραπάνω για την ενίσχυση του προσωπικού καθαριότητας και του προσωπικού πολιτικής προστασίας, όμως στο κομμάτι του εξοπλισμού έχουμε μείνει πίσω, καθώς για όλα τα οχήματα του Δήμου (φορτηγά, απορριμματοφόρα) αναφορικά με τις επισκευές τους πληρώνουμε από 500χιλ. έως και 1 εκ. ευρώ. Μια λύση θα ήταν η αγορά νέων οχημάτων ή με Leasing, ωστόσο αυτό δεν ήταν εφικτό τα προηγούμενα χρόνια λόγω οικονομικών προβλημάτων που αντιμετώπιζε ο Δήμος. Πλέον δεν υφίστανται προβλήματα οικονομικής φύσεως, συνεπώς δρομολογούμε την ενίσχυση του στόλου των οχημάτων έως αρχές του 2027, μειώνοντας ταυτόχρονα και τα κόστη.

Ερώτηση 3η : Γνωρίζοντας ότι οι ανάγκες είναι πάντα περισσότερες από τους πόρους, σε ποιους/-ες τομείς προτεραιότητας/ δράσεις δίνεται μεγαλύτερη βαρύτητα, ώστε να υποστηριχθεί η τοπική οικονομία και επιχειρηματικότητα;

Απάντηση:

Στην προηγούμενη θητεία, επειδή επικρατούσαν ιδιαίτερες συνθήκες λόγω οικονομικής ασφυξίας στον Δήμο και της πανδημίας, δώσαμε ιδιαίτερη βάση στην Δημοτική Επιχείρηση Ύδρευσης Αποχέτευσης. Βασική μας στόχευση αυτή την περίοδο ήταν η Διεύθυνση Περιβάλλοντος, γι' αυτό όταν εξορθολογήσαμε τα οικονομικά επενδύσαμε σε ζητήματα καθημερινότητας.

Όμως επειδή θέλουμε να προσελκύσουμε ακόμα περισσότερο κόσμο και να αποκτήσουμε μεγαλύτερη εξωστρέφεια, πέρα από την δεδομένη δυναμική που μας προσφέρει η πόλη των Δελφών, ξεκινήσαμε να ενισχύουμε το τουριστικό μας προϊόν.

Σε αυτό το πλαίσιο, πετύχαμε την υπογραφή Προγραμματικής Σύμβασης με το Υπουργείο Τουρισμού για την εκπόνηση μιας μεγάλης μελέτης, ύψους 350.000€, που αφορά τη Διαχείριση και Προώθηση του Προορισμού (DMMO). Πρόκειται για την πρώτη ολιστική προσέγγιση του τουριστικού μας προϊόντος, η οποία θα υλοποιηθεί μέσω του "Δικτύου Δελφών". Το Δίκτυο, στο οποίο συμμετέχουν οι Δήμοι Δελφών και Δωρίδος καθώς και η Περιφέρεια Στερεάς Ελλάδας και εποπτεύεται από το Υπ. Πολιτισμού, το μετεξελίξαμε τροποποιώντας το καταστατικό του, ώστε να λειτουργεί πλέον ως Αναπτυξιακός Οργανισμός και να μπορεί να υποστηρίξει την μελέτη του DMMO. Όσον αφορά την εξωστρέφειά μας επενδύουμε στη σταθερή και συνεπή παρουσία μας στον ελληνικό και πανευρωπαϊκό χώρο. Για 2^η φορά παρευρεθήκαμε στην έκθεση Philoxenia στην Θεσσαλονίκη, ενώ για πρώτη φορά συμμετείχαμε στην Παγκόσμια Έκθεση Τουρισμού στο Λονδίνο, το οποίο ήταν ένα μεγάλο βήμα για εμάς, καθώς και σε πολλές εκθέσεις θεματικού/εναλλακτικού τουρισμού στην Αθήνα. Ισχυρή μας πεποίθηση είναι πως αυτές οι μορφές μπορούν να φέρουν χιλιάδες κόσμο στην περιοχή. Ήδη η ανάπτυξη των μονοπατιών αρχίζει να δημιουργεί μια νέα δυναμική, ο μηχανοκίνητος αθλητισμός, το δρομικό κίνημα και πολλές άλλες εκδηλώσεις οι οποίες διεξάγονται με μεγάλη επιτυχία

και έχουν πλέον μετρήσιμα αποτελέσματα. Ειδικότερα για τον πεζοπορικό τουρισμό έχουμε δημοπρατήσει 2 διαδρομές, ενώ με την βοήθεια του «Pindos Trail» έχουν υλοποιηθεί σημαντικά μονοπάτια, σε όλο το δίκτυο που συνδέει τους Δελφούς με την Πίνδο, τα οποία είναι προσβάσιμα από τον κόσμο, αυξάνοντας σημαντικά την κίνηση.

Ερώτηση 4η : Θεωρείτε ότι η ανάπτυξη εναλλακτικών μορφών τουρισμού μπορεί να λειτουργήσει ως μοχλός βιώσιμης ανάπτυξης για την περιοχή; Υπάρχει κάποια συγκεκριμένη μορφή εναλλακτικού τουρισμού στην οποία ο Δήμος δίνει προτεραιότητα στρατηγικά;

Απάντηση:

Με βάση τα ήδη όσα αναφέραμε ο εναλλακτικός τουρισμός έχει τεράστιες δυνατότητες ανάπτυξης στην περιοχή μας. Ήδη αναφέρθηκαν ενδεικτικά δράσεις για τον πολιτιστικό τουρισμό, τον ορειβατικό/περιηγητικό και τον αγροτουρισμό. Σχετικά με τις επιμέρους ενέργειες και στοχεύσεις σε συγκεκριμένες μορφές τουρισμού, έχουμε στοχεύσει τα τελευταία 5 χρόνια την δημιουργία Καταδυτικού Πάρκου. Έχουμε ήδη λάβει την μελέτη περιβαλλοντικών επιπτώσεων, όμως η διαδικασία καθυστερεί εξαιτίας της διαδικασίας αδειοδότησεων που απαιτείται από το Υπ. Περιβάλλοντος και ελπίζουμε να ολοκληρωθεί τους επόμενους μήνες, ώστε να ενταχθεί προς χρηματοδότηση στο Leader Αλιείας. Πέραν, αυτού είχαμε μια ένταξη για έναν τεχνητό ύφαλο τέλη του 2025, χωροθετημένο σε διαφορετικό σημείο από το καταδυτικό Πάρκο. Οι δυο αυτές παρεμβάσεις θα δώσουν άλλοι δυναμική στη περιοχή.

Ερώτηση 5η : Τόσο τα Smart Cities όσο και η έννοια του Smart Tourism Destination δίνουν λύσεις βιωσιμότητας τόσο για τους κατοίκους όσο και για τους επισκέπτες, λειτουργώντας προσθετικά για την τοπική οικονομία. Υπάρχει στον σχεδιασμό σας η ένταξη “έξυπνων” συστημάτων (π.χ. έξυπνη διαχείριση στάθμευσης/κυκλοφοριακού) που θα διευκολύνουν πρακτικά τη λειτουργία των επαγγελματιών και ταυτόχρονα θα εκσυγχρονίσουν την εικόνα του Δήμου Δελφών;

Απάντηση:

Ο σύγχρονος όρος των Smart Cities αφορά και το τουριστικό κομμάτι. Ήδη υλοποιήσαμε δύο έργα ψηφιακής σήμανσης μνημείων και στο βόρειο και στο νότιο τμήμα του Δήμου, μιας και το καθένα υπάγεται σε διαφορετική αναπτυξιακή εταιρεία και με μεγάλη επιτυχία καθώς με το υλικό που προσέφεραν οι ανάδοχοι δημιουργήσαμε ένα νέο τουριστικό site στον δήμο, με 3d εφαρμογές περιήγησης της περιοχής και των μνημείων, καθιστώντας πιο ελκυστικό το τουριστικό προϊόν στον επισκέπτη και στον ψηφιακό επισκέπτη, ενώ η ιστοσελίδα έχει την δυναμική να χτίζεται συνεχώς και να εμπλουτίζεται. Σε ότι αφορά το θέμα της ελεγχόμενης στάθμευσης υπάρχει μεγαλύτερη ανάγκη για χώρους στάθμευσης στον Δήμο παρά ελεγχόμενης στάθμευσης, συνεπώς δεν υφίσταται τέτοιο ζήτημα. Στην Άμφισσα παλαιότερα ίσως να το χρειαζόμασταν, τώρα όμως επειδή έχει μειωθεί αρκετά η κίνηση δεν είναι απαραίτητο, τουλάχιστον αυτή την στιγμή.

Ερωτήσεις συνέντευξης προς την Διευθύντρια του Δικτύου Δελφών

Ερώτηση 1^η : Ως φορέας που σχεδιάζει την εξωστρέφεια της ευρύτερης περιοχής, ποια είναι η εικόνα σας για την τοπική αγορά/επιχειρηματικότητα; Ποιες τάσεις παρατηρείτε;

Απάντηση:

Ο Δήμος Δελφών αποτελεί έναν γνωστό προορισμό όπου στο επίκεντρο έχει τους Δελφούς. Είναι ένας τόπος, όπου μόνο η επισκεψιμότητα του μουσείου και του αρχαιολογικού χώρου των Δελφών υπερβαίνει τις 500χιλ. ετησίως και αν προστεθούν και οι επισκέπτες που έρχονται για τα υπόλοιπα μέρη του Δήμου σίγουρα ξεπερνάμε το 1εκ. επισκεπτών το χρόνο. Η παρουσία των επισκεπτών αυτών συνεπάγεται αφενός την κατανάλωση αγαθών και υπηρεσιών και αφετέρου τη βιωματική εμπειρία του ταξιδιού, η οποία καλύπτει πολιτιστικές, εκπαιδευτικές και ψυχαγωγικές ανάγκες. Το τουριστικό προϊόν της περιοχής είναι σύνθετο και διαθέσιμο καθ' όλη τη διάρκεια του έτους, περιλαμβάνοντας ενδεικτικά μορφές όπως ο θρησκευτικός τουρισμός, ο τουρισμός φύσης, ο τουρισμός τρίτης ηλικίας και ο ορεινό/πεζοπορικός τουρισμός. Συνεπώς το μείγμα των επιχειρήσεων που υποστηρίζουν αυτό το προϊόν προέρχεται από τον πρωτογενή, δευτερογενή και τριτογενή τομέα. Θα μπορούσαμε να πούμε ότι πρόκειται για μια μικρογραφία της Ελλάδας στην ευρύτερη περιοχή. Οι επιχειρήσεις είναι μικρές, με πεδίο δράσεις τον πρωτογενή και δευτερογενή τομέα (π.χ. τυροκομεία, μελισσοκομία, αμπελώνες, ιχθυοκαλλιέργεια, μονάδες επεξεργασίας τοπικών προϊόντων και κυρίως της ελιάς) και στον τριτογενή τομέα. Στον κομμάτι της φιλοξενίας υπάρχουν από Airbnb και ξενώνες μέχρι μεγάλες ξενοδοχειακές μονάδες, camping, στην εστίαση έχουμε παροχή υπηρεσίας στον χώρο της επιχείρησης (π.χ. food experience/ γευσιγνωσία προϊόντων) και εστιατόρια εντός των ξενοδοχείων, ταβέρνες σε μικρά χωριά και τους τουριστικούς προορισμούς. Ταυτόχρονα αναπτύσσονται και άλλες δραστηριότητες γύρω από το κομμάτι του τουρισμού όπως τουριστικά γραφεία, ξεναγοί, παροχή υπηρεσιών μεταφοράς (χερσαίες και πλωτές μεταφορές επιβατών), Μουσεία είτε δημοτικά είτε δημόσια είτε ιδιωτικά, δραστηριότητες υπαίθρου (περιηγήσεις μονοπατιών), Συνεδριακούς χώρους που προσφέρονται ή διατίθενται. Τέλος ευρύτερα στις υπηρεσίες που παρέχονται σε έναν προορισμό μπορεί να συνδέονται και με δημόσιες παροχές στον τομέα της υγείας ή της ασφάλειας.

Ερώτηση 2^η : Στην προσπάθειά σας να οργανώσετε τουριστικά την περιοχή (ως επερχόμενος DMMO), ποιες αδυναμίες εντοπίζετε στο τοπικό επιχειρηματικό περιβάλλον και, αντιστοίχως, ποιες προκλήσεις θα κληθείτε να αντιμετωπίσετε εσείς ως νέος Οργανισμός Διαχείρισης Προορισμού;

Απάντηση:

Από τις αδυναμίες μπορούμε να δούμε τόσο το κενό όσο και την προοπτική και τις ευκαιρίες. Η αδυναμία που υπήρχε τόσο καιρό ήταν πως σε έναν τέτοιο προορισμό μεγάλη δυναμική δεν υπήρχε αντίστοιχος φορέας, κάτι που σημαίνει πως οι στρατηγικές και η λήψη αποφάσεων γινόταν από μεμονωμένες ομάδες ή ήταν μεμονωμένες πρωτοβουλίες, ενώ πολλές φορές διαχειριζόμασταν καταστάσεις εκ των υστέρων.

Δηλαδή έπρεπε να συμβεί κάτι για να αρχίσει να χτίζεται μια στρατηγική. Ωστόσο όλα ξεκινάνε από την επικοινωνία όλων των εμπλεκόμενων μερών που λαμβάνουν μέρος στην διαμόρφωση ή στην συναπόφαση αλλά και γενικότερα όσων εμπλέκονται στο συλλογικό «παιχνίδι» της τουριστικής αγοράς ενός τόπου. Ένα χαρακτηριστικό παράδειγμα του 2017 που αναδεικνύει την ανάγκη συνεργασίας μεταξύ των φορέων, όπου λόγω καθυστερήσεων στις προσλήψεις προσωπικού φύλαξης από το Υπουργείο Πολιτισμού, το Μουσείο των Δελφών παρέμενε κλειστό δύο ημέρες την εβδομάδα. Αυτό αιφνιδίασε την αγορά δημιουργώντας κλίμα αβεβαιότητας, αναγκάζοντας τα ταξιδιωτικά γραφεία να αλλάζουν τελευταία στιγμή τα προγράμματά τους ή να στραφούν σε εναλλακτικούς προορισμούς/δράσεις για να καλύψουν το κενό. Τελικά, ο Δήμος έχασε τόσο τους ημερήσιους όσο και του οργανωμένους επισκέπτες των πολυήμερων εκδρομών, καθώς πολλά γραφεία, μη μπορώντας να καλύψουν το κενό, αφαίρεσαν τελείως τους Δελφούς από τα ταξιδιωτικά τους προγράμματα. Συνεπώς, υπάρχει ανάγκη επικοινωνίας, διασύνδεσης, εκπαίδευσης, ευελιξίας και προσαρμοστικότητας για την πρόληψη και την διαχείριση τέτοιων καταστάσεων και όχι διαχείριση εκ των υστέρων.

Αναφορικά με την τοπική επιχειρηματικότητα κομβικό ρόλο διαδραματίζει το δημογραφικό ζήτημα και στην Ελλάδα αλλά και στην συγκεκριμένη περιοχή του Δήμου Δελφών. Ο πληθυσμός μειώθηκε από την τελευταία απογραφή κατά 2χιλ. Αυτό δημιουργεί προβλήματα στην αγορά καθώς δεν υπάρχει προσωπικό για εκπαίδευση, δεν υπάρχει νέος κόσμος να ασχοληθεί με νέα επαγγέλματα που δεν υπάρχουν στην περιοχή, προκαλώντας φυσικά και πολλά άλλα ζητήματα, δημιουργώντας μια κρίση στην παραγωγική αλυσίδα. Ωστόσο αυτό πρέπει να το δούμε ως ευκαιρία, καθώς η ύπαιθρος αποτελεί έναν ελκυστικό τόπο για να εγκατασταθεί κάποιος τόσο από ανθρώπους στην Ελλάδα όσο και από ανθρώπους του εξωτερικού. Αυτοί οι άνθρωποι στοχεύουν στην ποιότητα ζωής της υπαίθρου και στην αποκέντρωσή τους από μεγάλα αστικά κέντρα. Παράλληλα, τόσο ο Δήμος Δελφών όσο και όλος ο Νομός Φωκίδος, είναι μια περιοχή που έχει την δυναμική να διαφημίζεται και να προσελκύει κόσμο όχι μόνο ως επισκέπτες αλλά και για μόνιμη διαμονή, καθώς αποτελεί έναν φιλικό προορισμό.

Ερώτηση 3η : Πόσο σημαντική θεωρείτε τη συμβολή πρωτοβουλιών, όπως το Φεστιβάλ Δελφών «Το Λάλον Ύδωρ», στην τόνωση της τοπικής αγοράς; Ο νέος ρόλος που καλείται να αναλάβει το Δίκτυο Δελφών αναμένετε να λειτουργήσει ανταποδοτικά για τον τοπικό επιχειρηματία;»

Απάντηση:

Όταν σκιαγραφήσεις τα χαρακτηριστικά του κοινού που απευθύνεσαι στην περιοχή καταλαβαίνεις πως υπάρχουν οικογένειες που κατά κύριο λόγο απασχολούνται ή δραστηριοποιούνται είτε με ή και με τους κλάδους του τουρισμού, σε όλο το φάσμα της αλυσίδας αξίας της ελαιοπαραγωγής, στον μεταλλευτικό τομέα και στον δημόσιο τομέα. Συνεπώς, γνωρίζοντας την παραγωγική βάση, οι πρωτοβουλίες που λαμβάνονται για ένα πολιτιστικό ή τουριστικό προϊόν αποβλέπουν στην μέγιστη δυνατή απόδοση των ενεργειών οι οποίες πρέπει να είναι στοχευμένες, στο ευρύτερο κοινωνικό σύνολο, και όχι μεμονωμένα σε μια ομάδα ή επιχειρηματική τάξη, καθώς κάτι τέτοιο θα αναιρούσε την αποστολή που έχει ένας δημοτικός φορέας (στην προκειμένη περίπτωση το Δίκτυο

Δελφών), που απευθύνεται και τους δύο Δήμους της Περιφερειακής Ενότητας Φωκίδας. Για παράδειγμα ένας άξονας στον οποίο αποβλέπουμε όταν σχεδιάζουμε τις πολιτιστικές δράσεις, είναι να δημιουργήσουμε τον χώρο για την ανάπτυξη νέων επαγγελματιών. Για την γιορτή της πόλης της Άμφισσας και τις δράσεις στο Χάνι της Γραβιάς, παραδείγματος χάριν, ο Δήμος δαπανά για την ενοικίαση παραδοσιακών φορεσιών περίπου 5.000 € και για τις δύο εκδηλώσεις. Εάν υπήρχε εργαστήριο υφαντικής και δημιουργίας παραδοσιακών στολών απευθυνόμενο σε όλη την Ελλάδα, θα δημιουργούταν στην περιοχή μια οικονομία κλίμακας που μπορεί να δικτυωθεί και να αναλάβει παρόμοιες εκδηλώσεις και για άλλες περιοχές στην χώρα. Αυτό βέβαια εξαρτάται από την πρωτοβουλία και την διάθεση των ίδιων των ιδιωτών να συνδεθούν με τις δράσεις και εκδηλώσεις που κάνουμε, οι οποίες έχουν αναπτυξιακό χαρακτήρα. Στο εξωτερικό υπάρχουν καλές πρακτικές από παρόμοιες δράσεις. Εμείς έχουμε, επίσης, την δυνατότητα ανάπτυξης καλής πρακτικής, η οποία πρέπει να εξελίσσεται συνεχώς, να είναι αυτάρκης και αυτοδύναμη, πετυχαίνοντας το σκοπό της: την δημιουργία οικονομικής μικροκλίμακας στην περιοχή.

Ερώτηση 4η : Το Δίκτυο Δελφών δίνει έμφαση στον Πολιτιστικό Τουρισμό. Μπορεί να λειτουργήσει ως «ομπρέλα» για να αναπτυχθούν και άλλες μορφές τουρισμού (πχ μορφές εναλλακτικού τουρισμού) που ενδιαφέρουν τις επιχειρήσεις, ώστε να αυξηθεί ο χρόνος παραμονής των επισκεπτών; Και αν ναι, με ποιόν τρόπο;
Απάντηση:

Βασική μας επιδίωξη είναι η δημιουργία ταυτότητας στην περιοχή, κάτι που προσπαθούμε να επιτύχουμε με πολλά μέσα. Εκτός από την όσο γίνεται μεγαλύτερη παρουσία μας στα μέσα κοινωνικής δικτύωσης, δίνουμε έμφαση επαφή με τουριστικούς πράκτορες, στον αθλητικό τουρισμό και γενικότερα στον εποχικό τουρισμό, αξιοποιώντας δηλαδή οτιδήποτε μπορεί να γίνει κάθε εποχή του χρόνου. Παράλληλα, δίνουμε έμφαση στις δραστηριότητες υπαίθρου γι' αυτό και προχωρήσαμε στη σηματοδότηση των μονοπατιών, αλλά και στον ψηφιακό εκσυγχρονισμό με την ψηφιακή σήμανση μνημείων. Σημαντική, επίσης, είναι η προσπάθεια διασύνδεσης των δυο Δήμων μεταξύ τους αλλά και με την Περιφέρεια Στερεάς Ελλάδας προκειμένου να χαράζουμε μια κοινή πολιτική προβολής. Ένα παράδειγμα, είναι η συμμετοχή μας στις εκθέσεις τουρισμού που παρίσταται η περιφέρεια, όπου πλέον συμμετέχει και ο Δήμος Δωρίδος. Τέλος, ενισχύουμε την εξωστρέφεια με τη συμμετοχή σε πάνελ, φόρουμ και θεσμικών συζητήσεων ή και θεσμικών αντιπροσωπειών, καθώς και μέσω συνεργασιών με φορείς όπως με το ΔΗΠΕΘΕ Ρούμελης, με Πανεπιστημιακά ιδρύματα, με Μνημόνια συνεργασίας με Δήμους του Εξωτερικού και Αδελφοποιήσεις όπως ο Δήμος Τόγκα (Ιαπωνία), ο Δήμος Σαν Νικόλα ντα Κρίσα (Ιταλία), οι Δήμοι Νινγκμπό και Ριζάο στην Κίνα και προσεχώς ο Δήμος Λεβερκούζεν στη Γερμανία.

Ερώτηση 5η : Η ίδια η φύση ενός DMMO προϋποθέτει τη συνεργασία δημόσιου και ιδιωτικού τομέα. Υπάρχει η κουλτούρα συνεργασίας στις τοπικές επιχειρήσεις; Είναι έτοιμοι οι τοπικοί επιχειρηματίες να συμμετάσχουν ενεργά σε συνεργατικά σχήματα (cluster); Αντίστοιχα, ο ν. 4875/2021 απονέμει διευρυμένες

δυνατότητες συνεργασίας στους Οργανισμούς Διαχείρισης και Προώθησης Προορισμού (Μνημόνια Συνεργασίας, Σύμφωνα Ποιότητας και θεματικά cluster) πως μπορούν να αξιοποιηθούν αυτά τα εργαλεία ώστε να συμβάλλουν στην προώθηση της συνεργασίας μεταξύ των διαφορετικών εμπλεκομένων φορέων του τουριστικού τομέα;

Απάντηση:

Το γεγονός ότι μέχρι και σήμερα δεν έχουμε καταφέρει να εδραιώσουμε ουσιαστικές συνεργασίες και συνεργατικά σχήματα, θα πρέπει να μας προβληματίζει. Η απουσία κουλτούρας συνεργασίας είναι εμφανής, παρά τα επιτυχημένα πρότυπα στην Ευρώπη και κυρίως στις χώρες του Νότου. Τα clusters είναι ευέλικτα σχήματα που στοχεύουν στη σύνθεση δυνάμεων για την παραγωγή ενός ανταγωνιστικού «τρίτου προϊόντος». Αυτό απαιτεί εμπιστοσύνη, κοινό όραμα και ξεκάθαρους ρόλους. Αυτό ακριβώς ορίζει μια υγιή τοπική οικονομία: η αυτογνωσία του ποιοι είμαστε και η συνειδητή ανάληψη ρίσκου βάσει ενός κοινού σχεδίου. Άλλωστε, ο τουρισμός είναι ένα άυλο προϊόν το οποίο εξαρτάται από πάρα πολλούς υλικούς και άυλους παράγοντες.

Βασικό εμπόδιο παραμένει η καχυποψία και η επιφυλακτικότητα λόγω των αρνητικών εμπειριών του παρελθόντος. Η πράξη έχει αποδείξει ότι χωρίς κεντρικό σχεδιασμό, χωρίς να γνωρίζεις ποιος είσαι και ποιες είναι οι πραγματικές σου δυνάμεις, καταλήγεις να γίνεσαι απλός «παρατηρητής των καταστάσεων». Και εδώ εισάγεται η σημαντικότητα του ρόλου ενός DMMO. Συνεπώς, χρειαζόμαστε συστηματικότητα, σύγχρονα εργαλεία, ξεκάθαρη στρατηγική και διαρκή εκπαίδευση.

Ερωτήσεις συνέντευξης προς την Ομάδα Τοπικής Δράσης Αναπτυξιακής Φοκικής Α.Ε. ΟΤΑ

Ερώτηση 1η : Βάσει των επενδυτικών σχεδίων που λαμβάνετε, ποια είναι η εικόνα σας για την τοπική επιχειρηματικότητα; Σε ποιους κλάδους παρατηρείτε τη μεγαλύτερη ζήτηση για ένταξη σε χρηματοδοτικά προγράμματα;

Απάντηση:

Σύμφωνα με την προηγούμενη προγραμματική περίοδο ήταν αρχικά ενταγμένες 31 επιχειρήσεις, από αυτές οι 15 επιχειρήσεις που εντάσσονται στον ευρύτερο τουριστικό τομέα (καταλύματα και εστίαση) και οι υπόλοιπες στο τομέα της μεταποίησης και της παραγωγής τοπικών προϊόντων, ενώ εντάχθηκαν και επιχειρήσεις παροχής υπηρεσιών. Στόχος του προγράμματος ήταν η ενίσχυση της επιχειρηματικότητας ιδιαίτερα νέων ηλικιακά ατόμων έως 40 ετών, η αύξηση της ανταγωνιστικότητας και η ανάδειξη της τοπικής ταυτότητας των παραγόμενων προϊόντων και υπηρεσιών., καθώς από την μελέτη μας για την περιοχή, τα στοιχεία έδειξαν τάση φυγής νέων ηλικίας 30-40 χρονών.

Το νέο πρόγραμμα Leader δίνει έμφαση στο περιβάλλον, στην στήριξη ευάλωτων κοινωνικών ομάδων, την στήριξη της τοπικής οικονομίας και του τουριστικού κλάδου. Έχουν ήδη εκδηλώσει ενδιαφέρον περίπου 92 επιχειρήσεις, όχι όμως όλες στον Δήμο

Δελφών. Από αυτές στον Δήμο Δελφών δραστηριοποιείται περίπου το 70% όπου και πάλι παρατηρείται μεγάλο ενδιαφέρον στις επιχειρήσεις που εμπλέκονται άμεσα με τον τουριστικό τομέα, την μεταποίηση και το εμπόριο (26 τουριστικά καταλύματα 7 εστίαση 11 επιχειρήσεις μεταποίησης ελιάς και 5 εμπόριο). Το αυξημένο ενδιαφέρον των επιχειρήσεων οφείλεται στην αναμενόμενη αύξηση της επισκεψιμότητας λόγω της κατασκευής του οδικού άξονας Μπράλος – Άμφισσα, καθώς πρόκειται να μειώσει τον χρόνο μετακίνησης από την Λαμία προς την Πάτρα σε περίπου 1,5 ώρα από 3 ώρες που είναι σήμερα. Συνδυαστικά με λοιπούς οδικούς άξονες αναμένεται μεγαλύτερη επισκεψιμότητα από άλλες περιοχές της Ελλάδας.

Σημαντικό, όμως, μειονέκτημα για την περιοχή, όπως και για άλλες περιοχές της ελληνικής περιφέρειας, παραμένει η μείωση του πληθυσμού και ποιοτική σύνθεση της κρίσιμης μάζας (γήρανση). Η αντιμετώπισή του είναι εφικτή μόνο με πολιτικές και παρεμβάσεις της κεντρικής διοίκησης (αντιμετώπιση της υπογεννητικότητας, της αστυφιλίας κλπ) και με την επικουρική συνδρομή της εφαρμογής ολοκληρωμένων τοπικών προγραμμάτων τύπου LEADER.

Ερώτηση 2η : Δεδομένου ότι η τοπική ανάπτυξη εξαρτάται σε μεγάλο βαθμό από κοινοτικούς πόρους, θεωρείτε ότι οι διαδικασίες ένταξης και υλοποίησης είναι φιλικές προς τον μέσο τοπικό επιχειρηματία; Ποια είναι τα κυριότερα εμπόδια που συναντάνε οι επιχειρήσεις; (π.χ. γραφειοκρατία, πολυπλοκότητα, η δυσκολία εξασφάλισης της ίδιας συμμετοχής;).

Απάντηση:

Τα συνήθη προβλήματα που αντιμετωπίζουν οι ενδιαφερόμενοι είναι οι γραφειοκρατικές διαδικασίες και οι καθυστερήσεις στο στάδιο των πληρωμών. Παρ' όλα αυτά μεγαλύτερο πρόβλημα αποτελεί η έλλειψη έμπειρων συμβούλων στην ΠΕ Φωκίδας καθώς δεν μπορούν να υποστηριχθούν οι επιχειρήσεις και οι επενδυτές, ενώ η συμβουλευτική από γραφεία σε άλλες περιοχές εκτός της Φωκίδας δημιουργεί αναπόφευκτα καθυστερήσεις.

Ερώτηση 3η : Με βάση την εμπειρία σας από την τρέχουσα και προηγούμενη προγραμματική περίοδο, σε ποιους Άξονες Προτεραιότητας ή Μέτρα (ιδιωτικά ή δημόσια) παρατηρήθηκε η μεγαλύτερη ζήτηση και απορροφητικότητα; Θα αποφέρουν το αναμενόμενο πολλαπλασιαστικό όφελος για την τοπική οικονομία του Δήμου Δελφών;

Απάντηση:

Στο κομμάτι των ιδιωτικών έργων για την προηγούμενη προγραμματική περίοδο μεγαλύτερη απορροφητικότητα παρουσίασε ο Άξονας 19.2.2.3. που αφορούσε την «Ενίσχυση επενδύσεων στον τομέα του τουρισμού με σκοπό την εξυπηρέτηση ειδικών στόχων της τοπικής στρατηγικής»

Στα Δημόσια έργα υλοποιήθηκαν έργα υποδομών για την στήριξη της αγροτικής οικονομίας όπως αγροτικής οδοποιία για στήριξη πρωτογενούς τομέα και έργα ανάπλασης και αθλητισμού (π.χ. παιδικές χαρές, υποδομές αθλητισμού κ.α.) σε μια προσπάθεια τόνωσης της περιοχής, προκειμένου να λειτουργήσουν συμπληρωματικά

στην τοπική επιχειρηματικότητα. Τα έργα του Leader διαχρονικά έχουν στόχο να λειτουργήσουν συμπληρωματικά με την ιδιωτική πρωτοβουλία ώστε να μπορέσει η τοπική κοινωνία να υποδεχτεί τους επισκέπτες, αυτοί να βρουν ενδιαφέρον στην περιοχή και να προβληθούν τα συγκριτικά πλεονεκτήματα, συστήνοντας την και σε άλλους, με σκοπό στην αύξηση της επισκεψιμότητας.

Στο νέο πρόγραμμα, όπως αναφέραμε, κυριαρχούν οι θεματικές που αφορούν στο περιβάλλον, την ενεργειακή αναβάθμιση κτιρίων και υφιστάμενων δομών. Επίσης, δίνεται μεγάλη βαρύτητα στην άρση των φαινομένων κοινωνικού αποκλεισμού για ευάλωτες ομάδες και στην ένταξή τους (π.χ. γυναίκες, ΑΜΕΑ, πρόσφυγες) και τέλος στην τουριστική προβολή της περιοχής όπου αφορά στην ενίσχυση υποδομών για την προβολή των συγκριτικών πλεονεκτημάτων και του πολιτιστικού αποθέματος της περιοχής, στήριξης του τουριστικού κλάδου και σε εκδηλώσεις προώθησης και προβολής της περιοχής όχι όμως τους θερινούς μήνες αλλά καθ'όλη την διάρκεια του έτους με στόχο την άρση της εποχικότητας. Με το νέο πρόγραμμα από το ενδιαφέρον που έχει εκδηλωθεί το μεγαλύτερο ενδιαφέρον παρουσιάζεται από τις επιχειρήσεις του τουριστικού τομέα από την παραλιακή ζώνη και το ορεινό τμήμα (ΔΕ Καλλιεων). Ωστόσο διαχρονικά το μεγαλύτερο ενδιαφέρον για έργα τουριστικού ενδιαφέροντος αφορούσαν επιχειρήσεις από την παραλιακή ζώνη, ενώ μικρότερος ήταν ο αριθμός στις ορεινές περιοχές.

Το ζητούμενο ωστόσο είναι τα έργα να είναι ώριμα για να παρωθηθεί γρήγορα η ένταξη και χρηματοδότησή τους από το πρόγραμμα εξαιτίας του περιορισμένου χρονικού περιθωρίου της νέας προγραμματικής περιόδου.

Ερώτηση 4η : Υπάρχει ενεργό ενδιαφέρον από πλευράς επενδυτών για δράσεις εναλλακτικού τουρισμού (π.χ. αγροτουρισμό, γαστρονομία) ή οι προτάσεις παραμένουν στο πλαίσιο του μαζικού τουρισμού; Υπάρχει κάποια συγκεκριμένη μορφή εναλλακτικού τουρισμού στην οποία η ΑΝΦΩ μέσω του/των προγράμματος/-ων που διαχειρίζεται δίνει προτεραιότητα στρατηγικά;

Απάντηση:

Ναι, υπάρχει ενδιαφέρον από τις επιχειρήσεις. Στο CLLD LEADER της προηγούμενης προγραμματικής περιόδου υπήρξαν επιχειρήσεις που εισήγαγαν “καλάθι πρωινού” στις υπηρεσίες τους, με χρήση τοπικών προϊόντων, ενώ μια επιχείρηση εστίασης παρείχε την δυνατότητα οινογνωσίας.

Σχετικά με τις στοχεύσεις μας, ενδεικτικά αναφέρουμε την πραγματοποίηση δύο διατοπικών συνεργασιών που πραγματοποιήθηκαν την προηγούμενη προγραμματική περίοδο, σε συνεργασίας με άλλες αναπτυξιακές εταιρείες.

Στο πλαίσιο του προγράμματος διατοπικής συνεργασίας με τίτλο «Γεύσεις Ελλήνων Εκλεκτές II – Γαστρονομικός Πολιτισμός» στόχος ήταν η ανάδειξη του ελληνικού γαστρονομικού πολιτισμού και της σύγχρονης ελληνικής γαστρονομίας. Εμείς οργανώσαμε και υλοποιήσαμε εκπαιδευτικές ενέργειες (workshops) που σκοπό είχαν να διασυνδέσουν τη γνώση και την έρευνα που αναπτύσσεται σε εκπαιδευτικούς και

ερευνητικούς φορείς και στην εκπαίδευση των παραγωγών σε τοπικό επίπεδο για την εφαρμογή καινοτομικών προτάσεων και επιχειρησιακών σχεδίων. Προς αυτό τον σκοπό συνεργαστήκαμε με το Τμήμα Περιφερειακής και Οικονομικής Ανάπτυξης του Γεωπονικού Πανεπιστημίου. Επίσης, προχωρήσαμε στη διενέργεια μαθημάτων γευσιγνωσίας από ειδικευμένους γευσιγνώστες φαγητού και κρασιού σε εστιατόρες/στελέχη της εστίασης, με στόχο την εκπαίδευση στο ταίριασμα τοπικών γεύσεων και συνταγών με τοπικούς οίνους και αποστάγματα και στην δημιουργία (ειδικών) καταλόγων με τα πιάτα κάθε εστιατορίου και τα ταιριαστά κρασιά του. Η δράση πραγματοποιήθηκε σε συνεργασία με το ΣΑΕΚ Τουρισμού Στερεάς Ελλάδας και το ΙΕΚ Τουρισμού Γαλαξειδίου.

Αναφορικά με το Διατοπικό Σχέδιο Συνεργασίας 'Ο Κορινθιακός Κόλπος', το οποίο στοχεύει στην ανάδειξη και προβολή της περιοχής του Κορινθιακού κόλπου και το οποίο υλοποιήθηκε σε συνεργασία με τις αναπτυξιακές ΑΝΑΠΤΥΞΙΑΚΗΣ ΦΩΚΙΚΗΣ Α.Ε, της «ΕΛΙΚΩΝΑΣ – ΠΑΡΝΑΣΣΟΣ Α.Ε», της «Αναπτυξιακής Βόρειας Πελοποννήσου Α.Ε», της «ΑΧΑΪΑ Α.Ε» και της «ΑΙΤΩΛΙΚΗ ΑΝΑΠΤΥΞΙΑΚΗ Α.Ε». Στο πλαίσιο του εν λόγω προγράμματος υπάρχουν δράσεις που σχετίζονται με την ανάπτυξη τουρισμού όπως η καταγραφή οικοτουριστικών διαδρομών (π.χ. πεζοπορικές/περιηγητικές διαδρομές) και της ενθάρρυνσης της τοπικής κοινωνίας για την ανάδειξη και προστασία τόσο των νέων όσο και το παλαιότερων διαδρομών, δράσεις εκπαιδευτικού χαρακτήρα και προβολής, για την ανάδειξη της περιοχής και στην κατάρτιση μελών της τοπικής κοινωνίας ως οδηγών βουνού σε συνεργασία με το ΣΑΕΚ Άμφισσας και τα μέλη Ορειβατικών Συλλόγων της περιοχής.

Ερώτηση 5η : Έρευνες και ευρωπαϊκές στρατηγικές τονίζουν την αξία των συνεργατικών σχηματισμών (Clusters) και δικτύωσης. Πώς κρίνετε το επίπεδο συνεργασίας των επιχειρήσεων του Δήμου Δελφών; Έχουν προωθηθεί ή χρηματοδοτηθεί πρωτοβουλίες δημιουργίας δικτύων/συνεργειών στην περιοχή;

Απάντηση:

Περίπου πριν από τρεις πριν 3 προγραμματικές περιόδους υπήρξε μια προσπάθεια συλλογικής οργάνωσης των τοπικών τυροκομείων σε δίκτυο/ομάδα. Ωστόσο η προσπάθεια απέβη άκαρπη. Στις επόμενες προγραμματικές περιόδους και μέσω των διαβουλεύσεων που έγιναν στο στάδιο του σχεδιασμού των προτεραιοτήτων του προγράμματος δεν υπήρξε ενδιαφέρον συνεργασίας από τους τοπικούς επιχειρηματίες σε τέτοιο επίπεδο (cluster/δικτύου), συνεπώς δεν προβλέφθηκαν μετέπειτα παρόμοιες δράσεις μέσω των προγραμμάτων που διαχειριζόμαστε, αλλά δόθηκε έμφαση σε άλλους κρίσιμους τομείς.

Ερωτήσεις συνέντευξης προς τον Γενικό Διευθυντή του Οργανισμού Ανάπτυξης Στερεάς Ελλάδας

Ερώτηση 1^η : Βάσει των επενδυτικών σχεδίων που λαμβάνετε, ποια είναι η εικόνα σας για την τοπική επιχειρηματικότητα; Σε ποιους κλάδους παρατηρείτε τη μεγαλύτερη ζήτηση για ένταξη σε χρηματοδοτικά προγράμματα;

Απάντηση:

Μεγάλη ζήτηση για ένταξη σε χρηματοδοτικά προγράμματα παρατηρείται από επιχειρήσεις του τριτογενούς τομέα, δηλαδή επιχειρήσεις παροχής υπηρεσιών όπως εστίαση, υπηρεσίες διαμονής (καταλύματα) και επιχειρήσεις εμπορίου. Παρ' όλα αυτά, σε ένα ευρύτερο πλαίσιο, τα τελευταία 10-15 χρόνια παρουσιάζεται μια φθίνουσα πορεία στις επιχειρήσεις του πρωτογενούς και δευτερογενούς τομέα, με ταυτόχρονη μια σαφή μετατόπιση των επιχειρήσεων στον τριτογενή τομέα.

Ερώτηση 2^η : Δεδομένου ότι η τοπική ανάπτυξη εξαρτάται σε μεγάλο βαθμό από κοινοτικούς πόρους, θεωρείτε ότι οι διαδικασίες ένταξης και υλοποίησης είναι φιλικές προς τον μέσο τοπικό επιχειρηματία; Ποια είναι τα κυριότερα εμπόδια που συναντάνε οι επιχειρήσεις; (π.χ. γραφειοκρατία, πολυπλοκότητα, η δυσκολία εξασφάλισης της ίδιας συμμετοχής;).

Απάντηση:

Οι συνήθεις δυσκολίες που αντιμετωπίζουν οι επιχειρήσεις αφορούν την δυσκολία εξασφάλισης ίδιας συμμετοχής, καθώς ιδίως μετά την κρίση ήταν δύσκολη η δανειοδότηση μέσω του τραπεζικού τομέα, τις πολύπλοκες διαδικασίες των προγραμμάτων και την έντονη γραφειοκρατία που αν και τα τελευταία χρόνια έχει γίνει προσπάθεια με την χρήση της τεχνολογίας και την ψηφιοποίηση να απλοποιηθούν ορισμένες διαδικασίες, δεν έχουν γίνει ουσιαστικές βελτιώσεις.

Ερώτηση 3^η : Με βάση την εμπειρία σας από την τρέχουσα και προηγούμενη προγραμματική περίοδο, σε ποιους Άξονες Προτεραιότητας ή Μέτρα (ιδιωτικά ή δημόσια) παρατηρήθηκε η μεγαλύτερη ζήτηση και απορροφητικότητα; Θα αποφέρουν το αναμενόμενο πολλαπλασιαστικό όφελος για την τοπική οικονομία του Δήμου Δελφών;

Απάντηση:

Κυρίως υπάρχει μεγάλη ζήτηση σε ότι αφορά μέτρα χρηματοδότησης στον τουριστικό τομέα και εν γένει σε δράσεις που αφορούσαν επιχειρήσεις παροχής υπηρεσιών.

Αναφορικά με τα δημόσια έργα, έχουν χρηματοδοτηθεί έργα υποδομών μικρής κλίμακας όπως οδοποιία και αναπλάσεις, ενώ έχουν γίνει και αρκετά έργα στον τομέα του πολιτισμού.

Για το ερώτημα εάν αναμένεται να αποδώσουν το αναμενόμενο όφελος, η απάντηση είναι μάλλον αρνητική, όχι για δεν στόχευαν αυτές οι δράσεις στην αναθέρμανση της τοπικής οικονομίας, αλλά διότι οι επιχειρήσεις καλούνται να «επιβιώσουν» σε ένα εχθρικό

περιβάλλον : Έχουν μειωθεί οι μέρες διαμονής των επισκεπτών, οι επισκέπτες-καταναλωτές εξαιτίας των χαμηλών εισοδημάτων περιορίζουν σε μεγάλο βαθμό τις δαπάνες τους, και γενικότερα έχει μειωθεί σε μεγάλο βαθμό η κινητικότητα που υπήρχε αναφορικά με τον εσωτερικό τουρισμό. Από την άλλη οι επιχειρήσεις είναι πολύ μικρές, οικογενειακού χαρακτήρα- λειτουργούν χωρίς πρόσθετο προσωπικό (από τους ίδιους τους ιδιοκτήτες) και λόγω της μειωμένης ζήτησης, λειτουργούν συγκεκριμένες μέρες ή μήνες τον χρόνο. Παράλληλα, εάν προσθέσει κανείς την ερημοποίηση της υπαίθρου με την φυγή νέων ατόμων και την εγκατάλειψη των παραγωγικών δραστηριοτήτων και τους ταχύς ρυθμούς γήρανσης, διαπιστώνεται πως οι πολύ μικρές επιχειρήσεις που λειτουργούν και κάτω από αυτές τις συνθήκες που προαναφέρθηκαν (κρίση του εσωτερικού τουρισμού-περιορισμένη ζήτηση-διάλυση της παραγωγικής βάσης του Α-γενούς και Β-γενούς τομέα) δεν είναι ικανές από μόνες τους να επηρεάσουν την γενικότερη εικόνα της τοπικής οικονομίας του Δήμου. Συνεπώς το πρόβλημα είναι συνολικό/ ολιστικό και αποτελεί μέρος της γενικότερη φθίνουσας πορείας της υπαίθρου που παρατηρείται στον ελλαδικό χώρο.

Ερώτηση 4η : Υπάρχει ενεργό ενδιαφέρον από πλευράς επενδυτών για δράσεις εναλλακτικού τουρισμού (π.χ. αγροτουρισμό, γαστρονομία) ή οι προτάσεις παραμένουν στο πλαίσιο του μαζικού τουρισμού; Υπάρχει κάποια συγκεκριμένη μορφή εναλλακτικού τουρισμού στην οποία ο ΟΑΣΕ μέσω του/των προγράμματος/-ων που διαχειρίζεται δίνει προτεραιότητα στρατηγικά;

Απάντηση:

Ναι υπάρχει ενδιαφέρον από τους επιχειρηματίες να επενδύσουν σε δράσεις αγροτουρισμού ή στην γαστρονομία (κυρίως οι επιχειρήσεις εστίασης). Υπάρχει κάμψη σε αυτό που αναφέρεται ως «μαζικός τουρισμός», υπάρχει σαφές ενδιαφέρον για την στροφή σε δράσεις υψηλής ποιότητας, στις τοπικές γεύσεις και δίνεται έμφαση στον ποιοτικό τουρισμό. Ωστόσο υπάρχει συχνά το φαινόμενο, παρόλο που οι προσδοκίες των επενδυτών στρέφονται στον εναλλακτικό τουρισμό, αυτές δεν βασίζονται πάντα στην ζήτηση που υπάρχει στην αγορά και δεν λαμβάνεται πάντα υπόψιν το πλαίσιο μέσα στο οποίο πρόκειται να υλοποιηθεί μια επένδυση, ώστε να αποδώσει και τα αναμενόμενα αποτελέσματα.

Σχετικά με τον ΟΑΣΕ, έχουν υπάρξει πρωτοβουλίες προώθησης και ενθάρρυνσης για την υιοθέτηση μορφών εναλλακτικού τουρισμού. Το 2016 ξεκίνησε η πρωτοβουλία Οργάνωση Εναλλακτικού Τουρισμού και Ανακάλυψη Περιβάλλοντος, καθώς η περιοχή του βόρειου και δυτικού τμήματος του Δήμου Δελφών λόγω του Παρνασσού Γκιώνας, διαθέτει απaráμιλλο φυσικό τοπίο (περιοχές Natura). Ο Άξονας Δράσεις για το περιβάλλον είχε στόχο να κεντρίσει το ενδιαφέρον τον φυσιολατρών για την ανάδειξη του φυσικού πλούτου. Για τον σκοπό αυτό επιχειρήθηκε η δημιουργία δικτύου των ορειβατικών φορέων της ευρύτερης περιοχής συμπεριλαμβανομένου και του Δήμου Δελφών το οποίο θα προωθούσε δράσεις που σχετίζονταν με την ζωή γύρω από το βουνό, την ορειβασία/πεζοπορία και θα προσέλκυαν συγκεκριμένη μερίδα επισκεπτών. Ωστόσο λόγω δυσκολιών και ενός αρνητικού πνεύματος συνεργασίας από τους φορείς αυτή η πρωτοβουλία αποθαρρύνθηκε. Επίσης το 2015 είχε αναληφθεί μια σημαντική

πρωτοβουλία για την δημιουργία Δικτύου Πολυλειτουργικών Αγροκτημάτων, τα οποία συνδύαζαν τον τουρισμό με δραστηριότητες που αναπτύσσονται μέσα στο αγρόκτημα. Η πρωτοβουλία είχε πανελλαδική εμβέλεια με σκοπό την προώθηση του προϊόντος της ελληνικής υπαίθρου, αλλά δεν υπήρξε η δυναμική από τις ίδιες τις επιχειρήσεις προκειμένου να αποδώσει καρπούς καθώς έγινε μέσα σε ένα κοινωνικοοικονομικό «περιβάλλον» που ήδη είχε αρχίσει την φθίνουσα πορεία. Η στρατηγική μας αυτή αναθεωρήθηκε. Παρά το γεγονός ότι στην περιοχή είχε αναπτυχθεί το πρώτο πανελλαδικά προλειτουργικό αγρόκτημα, δεν αναλήφθηκαν αντίστοιχες πρωτοβουλίες από άλλους αγρότες για να φτιαχτεί ένα νέο «μοντέλο» - «τουριστικό προϊόν» που θα αναβάθμιζε την περιοχή και θα επηρέαζε την τοπική οικονομία. Το νέο πρόγραμμα περιλαμβάνει την δυνατότητα υποβολής προτάσεων τουρισμού αλλά εκτιμούμε ότι δεν αναμένονται προτάσεις εναλλακτικού τουρισμού το ίδιο φιλόδοξες όπως οι ιδέες αυτές (πχ πολυλειτουργικά αγροκτήματα).

Ερώτηση 5η :

Έρευνες και ευρωπαϊκές στρατηγικές τονίζουν την αξία των συνεργατικών σχηματισμών (Clusters) και δικτυώσεων. Πώς κρίνετε το επίπεδο συνεργασίας των επιχειρήσεων του Δήμου Δελφών; Έχουν προωθηθεί ή χρηματοδοτηθεί πρωτοβουλίες δημιουργίας δικτύων/συνεργιών στην περιοχή;

Απάντηση:

Ναι, έχουν προωθηθεί και ενθαρρυνθεί πρωτοβουλίες δημιουργίας Δικτύων στην ευρύτερη περιοχή. Άλλωστε σε ένα επιχειρηματικό περιβάλλον μικρών επιχειρήσεων, μόνο μέσα από την συνεργασία μπορούν να δημιουργηθούν οικονομίες κλίμακας. Τα παραδείγματα των δικτυώσεων και των συνεργατικών σχημάτων είναι γνωστά και επιτυχημένα σε άλλες χώρες τις Ευρώπης όπως στην Ιταλία, την Γαλλία, την Γερμανία, γι αυτό και τα ευρωπαϊκά προγράμματα και οι στρατηγικές προωθούν την συνεργασία των επιχειρήσεων. Στην Ελλάδα επιχειρήθηκαν κατά την δεκαετία '90-2000 αλλά δεν τελεσφόρησαν. Η ιδέα της συνεργασίας πλέον στις μικρές επιχειρήσεις δεν υπάρχει σε τόσο μεγάλο βαθμό καθώς η αγορά στην οποία απευθύνονται είναι μικρή και καλούνται να επιβιώσουν μέσα σε αυτή. Σαφώς ένας μικρός παραγωγός μπορεί να ανταγωνιστεί τις μεγάλες επιχειρήσεις μόνο μέσω δικτυώσεων δημιουργώντας παράλληλα και πρόσθετο εισόδημα. Το παράδοξο ωστόσο είναι πως ενώ αυτές οι επιχειρήσεις εξαρτώνται η μια από την άλλη οι συνεργασίες είναι και ήταν άτυπες και οι προσπάθειες δικτύωσης είχαν μεγαλύτερο νόημα όταν η υπαίθρος ήταν «ζωντανή». Παρ' όλα αυτά, επειδή όπως αναφέραμε και νωρίτερα οι οργανώσεις δικτύων και τα συνεργατικά σχήματα βρίσκονται ψηλά στην ατζέντα της ΕΕ και κατ' επέκταση των ευρωπαϊκών προγραμμάτων. Πρόσφατα στην περιοχή έγιναν κάποιες εκδηλώσεις προκειμένου να κινητοποιηθούν οι τοπικοί φορείς και επιχειρηματίες και να ενταχθούν προς χρηματοδότηση στο πλαίσιο ενός συνεργατικού σχήματος στο νέο μας πρόγραμμα. Συγκεκριμένα στην περιοχή της Γραβιάς και στην ευρύτερη περιοχή επιχειρείται η δικτύωση των ΚΟΙΝΣΕΠ-ΚΟΙΣΠΕ Φωκίδας. Πρόκειται για μια φιλόδοξη πρωτοβουλία με σημαντικό κοινωνικό αντίκτυπο καθώς στόχος είναι η δημιουργία ενός Γραφείου στην λογική του «Βοήθεια στο Σπίτι» με σκοπό την ενίσχυση της προσβασιμότητας και την βελτίωση της ζωής των ανθρώπων

ευαίσθητων κοινωνικών ομάδων όπως ΑΜΕΑ και ηλικιωμένων που βρίσκονται σε απομακρυσμένα χωριά. Επίσης, γίνεται προσπάθεια συνεργασίας μεταξύ τοπικών οικοτεχνιών και Οινοποιών της περιοχής για την ανάδειξη και προβολή της παραγωγικής φυσιογνωμίας της περιοχής και την ανάληψη δράσης από επιχειρηματίες του κλάδου των τροφίμων. Η προσπάθεια αυτή είχε ήδη ξεκινήσει το 2018 με 28 μονάδες από την ευρύτερη περιοχή, ωστόσο εξαιτίας των προβλημάτων που προαναφέραμε, όπως η ερημοποίηση της υπαίθρου, η μη διαδοχή στις μικρές και οικογενειακές επιχειρήσεις (διάδοχη κατάσταση), η έλλειψη νέων ατόμων στο «τιμόνι» της επιχειρηματικότητας και το υψηλό κόστος παραγωγής δεν συμβάλλουν στην εδραίωση τέτοιων πρωτοβουλιών συνεργασίας. Παρότι υπάρχει η διάθεση και η φιλοδοξία τόσο από εμάς όσο και από τις υφιστάμενες επιχειρήσεις, η δυναμική δεν είναι ικανή να υποκινήσει και να αναπτύξει τέτοιες δράσεις.